

FOTOGRAFIE MAGAZINE

pf

#2
2026

Fotografie
tussen
persoonlijk
verhaal en
politieke opinie

WAR STORIES

UKRAINE UP CLOSE

Waar is de menselijkheid in alle chaos? Zilveren Camera-winnaar Eddy van Wessel onderzoekt wat totale verwoesting met de lokale bevolking doet. Hier zie je verhalen die anders verborgen zouden blijven en krijg je een beeld van de gevolgen. Dichtbij, rauw en intens, maar ook vol kracht en hoop van het Oekraïense volk. Nu in het Nationaal Militair Museum.

EDDY VAN WESSEL
T/M 30 AUGUSTUS 2026

TICKETS: [NMM.nl/warstories](https://nmm.nl/warstories)

© Nick Hannes

14

© Julia Kochetova

22

© Verena Blok

64

© Boris Suyderhoud

48

PORTFOLIO

- 14 Nick Hannes**
Het decor van de macht
- 22 Julia Kochetova**
Met open hart naar het front
- 36 David Levinthal**
Het speelgoed van de Amerikaanse Droom
- 48 Boris Suyderhoud**
Huiselijke sfeer onder de lantaarnpaal
- 64 Verena Blok**
De politiek van het vrouwelijk lichaam

DEBUUT

- 58 Judith van Mil**
Filtered Presence
- 60 Simon Duijs**
Anapnéo
- 76 Martha Bakker**
Mehret-Mercy
- 78 Anouk Rees**
Gemengd
- 80 Esther Velrath**
Tween

COLUMNS

- 13 Snelcursus**
De photo-opportunity bij de bakker
- 31 De Fotosector**
Fotoboekenweek
- 43 Wereldbeeld**
Beperking als methode

RUBRIEKEN

- 62 Fotoarchieven**
De schatkamer van het Nationaal Archief
- 34 De urgentie**
Waarom een foto een verhaal nodig heeft
- 40 Fotoserie**
De afwisseling tussen overzichten en details
- 46 Dupho fotograaf**
Van catwalk tot campagnebeeld
- 72 Techniek in praktijk**
De Cambo Actus brengt het gevoel weer terug
- 74 Beeldbewerking**
Kan AI jouw foto analyseren als een mens?
- 56 Recht in Beeld**
Vergeet je algemene voorwaarden niet!

WE MAKE A DIFFERENCE

PRODUCTS AND SERVICES THAT DISPLAY THE TIPA
LOGO IS YOUR ASSURANCE OF THEIR OUTSTANDING
QUALITY, DESIGN AND PERFORMANCE

Every year since 1991, TIPA awards have been given to the best photo, video and imaging products and accessories, including smartphones and equipment for printmaking, image editing and display. The TIPA logo is awarded by a large group of respected editors of technical magazines and websites from around the world, including the Camera Journal Press Club of Japan.

Visit our website to learn more about our
organization and TIPA World Awards
www.tipa.com

Fotografie tussen persoonlijk verhaal en politieke opinie

Fotografie beweegt zich op het snijvlak van het persoonlijke verhaal en de maatschappelijke verhoudingen in de wereld. Een beeld ontstaat vaak vanuit een persoonlijke fascinatie van de fotograaf, maar staat nooit los van de wereld waarin het wordt gemaakt. Daarin schuilt de unieke kracht van fotografie: een persoonlijk verhaal kan resoneren als iets groters, terwijl politieke opinies pas werkelijk invoelbaar worden wanneer ze een menselijk gezicht krijgen. Fotografie is nooit neutraal en goede fotografie wil dat ook niet zijn. Zelfs in haar meest poëtische of verstilde vorm weerspiegelt ze achterliggende machtsverhoudingen. Tegelijk hoeft fotografie niet luid of activistisch te zijn om politiek te worden. Een kwetsbaar portret, een alledaags detail of een ogenschijnlijk stille scène kan vragen oproepen over identiteit en machtsverhoudingen. Fotografie, hoe persoonlijk ook, kan niet losgekoppeld worden van de sociale en politieke context.

In *Pf Fotografie Magazine* zijn wij altijd op zoek naar de spanning tussen wat persoonlijk voelt en wat publiek relevant blijkt te zijn. Verschillende fotografen laten in dit nummer zien hoe ze invulling geven aan de maatschappelijke kunst die de fotografie in haar diepste wezen is. Boris Suyderhoud creëert stillevenen van grofvuil in Amsterdam, waarmee hij de band tussen de persoonlijke eigendommen van bewoners en de wegwerpinindustrie benadrukt. Julia Kochetova toont met haar foto's van Oekraïne de relatie tussen haar eigen ervaringen en de politieke wereld die deze absurde oorlogen voert. Het project over de nieuwe hoofdsteden van Nick Hannes ontstaat vanuit zijn bezorgdheid over de sociale, ecologische en politieke toestand van de wereld. Hij toont ze als het luxueuze decor van de macht. David Levinthal onthult met zijn afbeeldingen van onschuldige speelgoedfiguurtjes de Amerikaanse mythes en de politieke verhoudingen die erin zijn opgeslagen. Verena Blok brengt de politiek van het vrouwelijk lichaam in beeld. Vanuit haar persoonlijke ervaringen stelde ze vragen over moederschap en het recht om zelf te beslissen over reproductie. □

Ton Hendriks, hoofdredacteur Pf

Coverfoto: © Nick Hannes

De coverfoto is in Egypte gemaakt door Nick Hannes voor zijn serie *New Capital*. Naast de overzichten van de steden maakt hij voor zijn boek ook arbeidersportretten, als een eerbetoon aan de mannen die deze steden bouwen, maar er zelf nooit zullen kunnen wonen omdat het veel te duur voor hen is. Met deze statige portretten wilde hij ze voor heel even op een voetstuk zetten. Om deze mooie gedachte te ondersteunen, zetten wij dit portret op de cover. Deze foto is niet alleen een portret van een arbeider, maar ook een statement over de economische verhoudingen in de wereld, en zo een illustratie van fotografie tussen persoonlijk verhaal en politieke opinie.

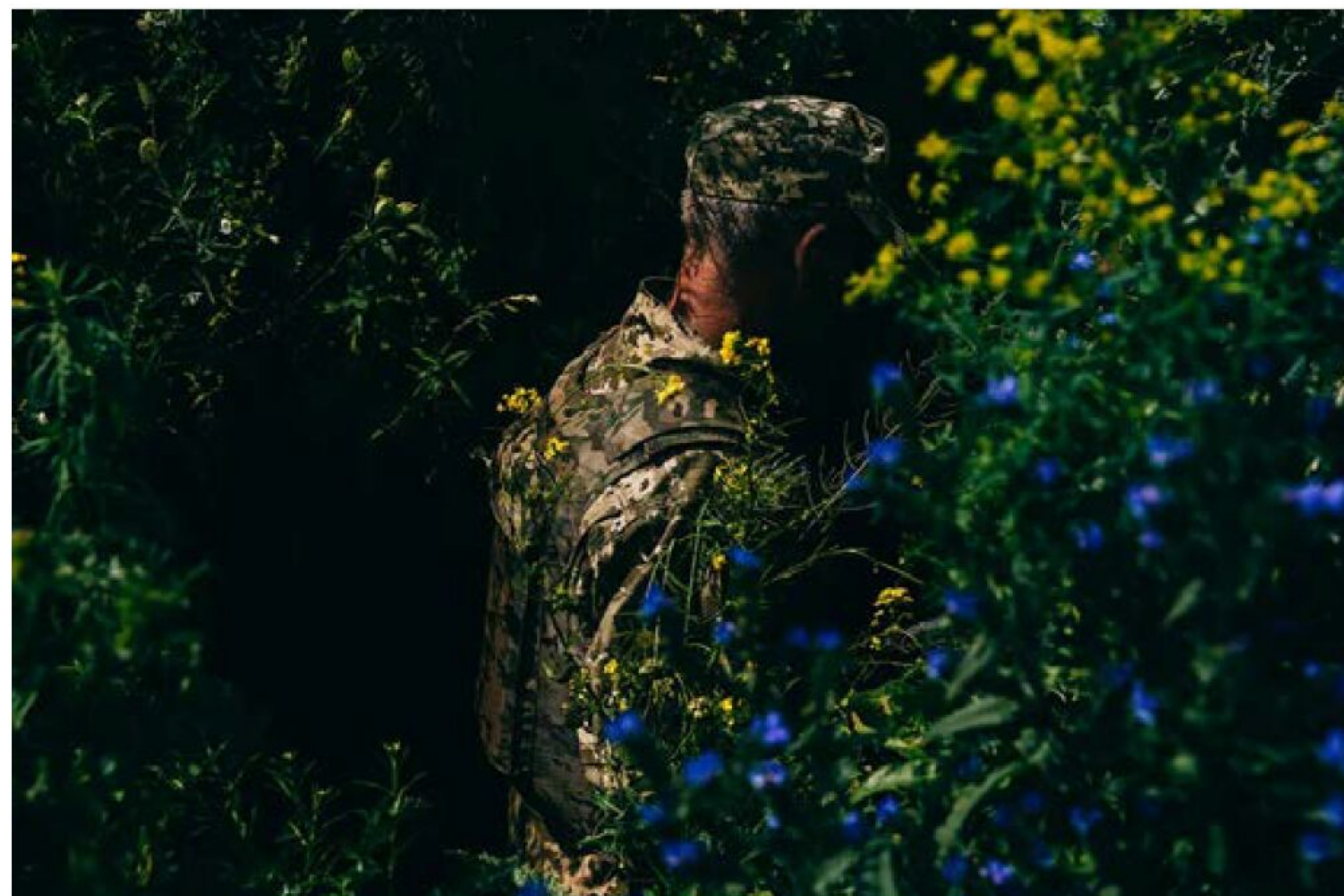
Life, Love and Death in Sicily

In de schaduw van de maffia legde fotograaf, activist en politica Letizia Battaglia (Sicilië, 1935–2022) de rauwe realiteit van het dagelijks leven in Sicilië vast. Vanaf het begin van de jaren zeventig bracht zij op indrukwekkende wijze de impact van het maffiabewind op de Siciliaanse bevolking in beeld en het leed dat daaruit voortkwam. In haar strijd tegen de georganiseerde misdaad gebruikte Battaglia haar camera als wapen: als fotojournalist documenteerde zij de dagelijkse terreur en bracht deze onder de aandacht via de voorpagina's van kranten. In totaal maakte ze meer dan 600.000 foto's, waaronder beelden die worden gezien als de meest bekende visuele getuigenissen van de maffia. Later zette Battaglia haar strijd tegen de maffia voort als politica. *Life, Love and Death in Sicily* is de eerste grote overzichtstentoonstelling van Battaglia sinds haar overlijden in 2022. De expositie is geproduceerd door The Photographers' Gallery in Londen (VK).

Fotomuseum Den Haag | 4 april – 23 augustus 2026

© Letizia Battaglia

© Julia Kochetova

War is Personal

Foam presenteert *War is Personal*, een solotentoonstelling van de Oekraïense fotojournaliste en documentairemaakster Julia Kochetova. Als onderdeel van een nieuwe generatie beeldmakers die rechtstreeks getroffen zijn door de oorlog in Oekraïne, documenteert Kochetova deze van binnenuit. Haar foto's zijn gepubliceerd in internationale media zoals *The Guardian*, *Der Spiegel*, *Die Zeit* en *Bloomberg*. Op basis van haar eigen ervaringen brengt Kochetova bezoekers dicht bij het leven aan het front, waar ze de fragiele grens tussen documenteren, rouwen en overleven verkent. *War is Personal* is ontstaan uit een verlangen om de kloof tussen statistieken en geleefde ervaringen te overbruggen. Terwijl internationale media oorlog vaak reduceren tot cijfers en de menselijke aanwezigheid uit beelden weglaten, wil Kochetova juist laten zien dat oorlog bovenal persoonlijk is. Haar beelden laten zien hoe de oorlog doordringt in het huis, het lichaam en de taal van degenen die achterblijven. *War is Personal* fungeert als een visueel dagboek en biedt een intiem portret van het dagelijks leven in een land in oorlog.

Foam | 6 maart – 25 mei 2026

WIJS!

Het Bijbels Museum presenteert in de fototentoonstelling *WIJS!* Fotografie Ilvy Njiokiktjien een diverse groep van wijze 80-plussers. Bij de foto's, portretten op groot formaat, is hun verhaal te lezen. Ouderen krijgen vaak te maken met seniorisme, waaronder leeftijdsdiscriminatie. In de media domineren vooral de negatieve kanten van ouderdom óf worden ouderen voorgesteld als 'eeuwig jong'. In de praktijk blijkt oud zijn en oud worden complexer én avontuurlijker. Een mens kan zich tot op hoge leeftijd blijven ontwikkelen, zo blijkt uit de verhalen. En iedereen, hoe oud ook, levert een bijdrage aan zijn of haar omgeving. Bijbels Museum laat in ouderen zelf aan het woord en wil met de foto's van Ilvy Njiokiktjien bijdragen aan een positief en veelzijdig beeld van oud zijn en oud worden.

Het Bijbels Museum, OBA Oosterdok in Amsterdam
| 20 maart – 15 juni 2026

© Ilvy Njiokiktjien

© Boris Suyderhoud

INT / EXT Amsterdam

Amsterdam heeft 934.526 inwoners. Mensen die verhuizen, verbouwen, uit elkaar gaan, een kind krijgen of gewoon een nieuwe bank. En die oude bank? Die belandt bij het grofvuil. Net als stoelen, tafels, tv's, lampen en matrassen die hun beste tijd hebben gehad. Hele interieurs worden op straat gezet tijdens de grofvuilavond in de wijk. Boris Suyderhoud reed tussen 2019 en 2025 door deze 17 wijken, en bouwde daar van grofvuil het interieur van de stad: Het interieur, exterieur.

Al sinds de tweede helft van de twintigste eeuw is de grofvuilavond een vast onderdeel van het Amsterdamse straatbeeld. Een wekelijks ritueel waarin het privéleven van de stad zich onbedoeld in de openbare ruimte toont. Vanaf 2026 wordt deze praktijk door de gemeente stapsgewijs afgeschaft. Wat generaties lang zichtbaar was op straat, verdwijnt daarmee uit het dagelijks leven.

Gallery WM, Elandsgracht 35, Amsterdam | 10 april – 16 mei 2026

20 april 2026

FOTOVAKBEURS

[] MASTER PHOTOGRAPHERS NETHERLANDS

voor tickets ga naar www.mpnfotovakbeurs.nl

Tijd voor
Tijdschriften

DE WEBSHOP VOOR
TIJDSCHRIFTEN MET KARAKTER

Verras jezelf (of een ander)
met een abonnement.

Met code
TVTSHOP
ontvang je
10% korting
op je bestelling!

KEUZE UIT
**MEER DAN
50 TITELS**

scan de
QR-code

WWW.TIJDVOORTIJDSCRIFTEN.NL

Museum Staphorst toont relatie tussen Staphorst en fotografie

Vanaf 27 maart t/m 19 december is in Museum Staphorst de tentoonstelling “Staphorst en fotografie. Een mooie en soms moeizame geschiedenis” te zien. Voor deze expositie werd een groot aantal foto's verzameld die de dubbele houding laten zien van Staphorsters met het medium fotografie.

Sinds 1937 kent het Overijsselse dorp Staphorst een fotografeerverbod. Het is een unieke gemeentelijke verordening die nog steeds van kracht is, maar zelden wordt gehandhaafd. Hoewel Staphorsters niet graag ongevraagd gekiekt worden, is hun belangstelling voor foto's groot. In de traditie van het dorp zijn een aantal vaste 'fotomomenten' die enigszins afwijken van de rest van Nederland. Zo bestaat de jaarlijkse 'bureaufoto', waarop alle moeders met kind voor het consultatiebureau vastgelegd zijn.

Het spanningsveld tussen aantrekken en afstoten staat centraal in deze tentoonstelling, die mede tot stand kwam met Wim van Sinderen (oud-conservator Fotomuseum Den Haag) als buitengewoon adviseur. De belangrijkste rode draad is uiteraard de klederdracht. Een fenomeen dat allengs minder wordt en daardoor steeds interessanter om te fotograferen. Bekende fotografen zoals Stephan Vanfleteren, Jimmy Nelson, Eva Depoorter, Ezra Böhm, Annie van Gemert en Martijn van de Griendt verleenden hun medewerking aan deze tentoonstelling. □

Museum Staphorst
Gemeenteweg 63
7951 CE Staphorst
www.museumstaphorst.nl

© Stephan Vanfleteren

Rob Slooten Uit Het Museum

In *Uit het museum* is de focus gericht op fotogenieke situaties in musea, situaties die in een museumgebouw tot de verbeelding spreken en die Rob Slooten tot betekenisvolle composities herschiep. Op zijn foto's staan lichtval, voorwerpen, kleuren, architectonische vormen in een interactie die poëtisch overkomt: er is meer te zien dan wat je ziet. Het beeld roept een sfeer, een gevoel, een herkenning op die ook buiten het museum speelt; het toont niet-geëxposeerde objecten. In het boek staan 118 foto's die in 110 verschillende musea gemaakt zijn, vooral in Nederland, zowel bekende als minder bekende.

Rob Slooten (1946) is een fotograaf die op de Gerrit Rietveld Academie les gaf. Naast het gebruik van de gangbare fototoestellen heeft hij in veel werk de pinhole-techniek toegepast. Rob heeft met deze techniek prachtige monumentale composities gemaakt.

Het boek is in eigen beheer uitgegeven en te bestellen via het mailadres mannusgoris@gmail.com. Ook verkrijgbaar in boekhandels in Haarlem en Heemstede.

Eigen beheer, € 36,00

Wendelien Daan Almost Human

Almost Human bevat een selectie uit drie decennia fotografie van Wendelien Daan. Haar reflectie op het vrouwbeeld, haar schoonheid met alle imperfecties, sensueel, subtiel, maar ook uitgesproken en humoristisch. In de publicatie worden beelden op verrassende wijze naast elkaar geplaatst, waardoor een unieke sfeer ontstaat die vragen oproept. Met een abstracte en surrealistische benadering, zowel in het gekozen beeld als in de combinatie en opbouw van deze publicatie, wordt haar bewondering voor het vrouwelijk lichaam in al zijn veelzijdigheid en diversiteit benadrukt. Met de keuze voor diversiteit aan modellen en (soms ongemakkelijke) houdingen onderzoekt zij nieuwe benaderingen van schoonheid, ver weg van het gangbare.

In een tijd waarin bewerkte en kunstmatige ideaalbeelden de nieuwe norm lijken te worden, vraagt Wendelien Daan met deze publicatie aandacht voor authenticiteit en identiteit in onze beeldvorming en verwachting rondom schoonheid en het vrouwbeeld.

Lecturis, € 90,00

Hans Bol SLITS | CUTS | RELICS

Dit boek richt zich op de impact van de steengroeven op het landschap rond Carrara, Massa en Pietrasanta (It.). In 2011 publiceerde Bol *Paradise City*, een boek dat ook over dezelfde regio ging, maar dat boek is veel breder van opzet. Destijds was hij onder de indruk van de schoonheid van het werk zelf, het ongelooflijk mooie licht in de steengroeven, en beschouwde hij ze veel meer als kunstwerken. In dit boek, 14 jaar later, nog meer beïnvloed door het besef dat de planeet onder enorme druk staat, besloot hij zijn negatieven opnieuw te bekijken, voegde hij wat nieuw werk toe en maakte hij zijn selectie zodanig dat het boek kan worden gelezen als een metafoor voor de achteruitgang van de planeet. Dat betekent niet dat hij de schoonheid van deze steengroeven niet begrijpt. Het is immers een oud fenomeen dat de wereld sculpturen van tijdloze schoonheid heeft gegeven. Hans Bol is altijd met openheid en vriendelijkheid behandeld en hij is de mensen die hij heeft ontmoet dankbaar. Maar toch is zijn eigen standpunt een beetje verschoven. Het boek telt 100 pagina's, 68 zwart-witfoto's in tritone en een aparte stofomslag die aan beide zijden in zilver is bedrukt. Tekst (in zilver) door Frits Gierstberg. Te koop via Self Publishers United.

Self Publishing United, € 66,25

Rieja van Aart What is left behind

Voor haar boek selecteerde Rieja van Aart 100 beelden uit de vele honderden die ze tot nu toe in 45 jaar heeft gemaakt. Ze zijn onderverdeeld in 4 hoofdstukken, waarin vooral aandacht is voor stilleven, maar ook voor innerlijke landschappen die ze in haar atelier samenstelt en foto's met een verwijzing naar onzichtbare geesten. 20 foto's zijn afgedrukt in zwart/wit, de andere in kleur. De publicatie vormt een verstilde retrospectieve in een zorgvuldig vormgegeven groot-formaat uitgave. Art director Robert Scesa tekent voor een originele layout. De teksten, waaronder een voorwoord van de Franse fotograaf/auteur Thierry Cardon, zijn in het Engels, Frans en Nederlands.

Pierre Souchaud, kunstkriticus: "De foto's van Rieja van Aart bieden ons onverwachte ontmoetingen tussen allerlei objecten, materialen en plantenelementen. Deze stilleven zijn vol magie en vitale intensiteit."

Rieja van Aart bewoog zich aanvankelijk tussen kunst en journalistiek en werkte jarenlang als journalist en hoofdredacteur, terwijl fotografie een parallelle, meer persoonlijke praktijk bleef. Haar stilleven ontwikkelden zich geleidelijk tot abstracte, contemplatieve beelden waarin aandacht en rust centraal staan.

Lecturis, €45,00

Nick Hannes NEW CAPITAL

Hoe ziet de ideale hoofdstad eruit? Fotograaf Nick Hannes reisde naar zes landen – Egypte, Korea, Nigeria, Kazachstan, Indonesië en Brazilië – die onlangs een nieuwe hoofdstad hebben gebouwd of daar momenteel mee bezig zijn. Elk van deze steden is een typisch voorbeeld van wat Rem Koolhaas de Generic City noemt: een geplande stad zonder historische gelaagdheid, lokale identiteit of eigen karakter. Als een visuele antropoloog met een scherp oog voor detail gaat Hannes op zoek naar de menselijke dimensie in een omgeving vol spectaculaire architectuur en pompeuze prestigeprojecten. *NEW CAPITAL* is een kritische reflectie op ongebreidelde neoliberale stadsontwikkeling en de sociale en ecologische impact daarvan, doorspekt met subtiële humor en verrassende toevalligheden. *NEW CAPITAL* laveert tussen trots en verdriet en laat zien hoe utopie en dystopie soms verrassend nauw met elkaar verbonden zijn. De serie over de nieuwe administratieve hoofdstad van Egypte (NAC) werd in 2023 bekroond met een World Press Photo Award.

Lannoo Publishers, € 45,00

Martin de Bock Waldeslust

In *Waldeslust* reist fotograaf Martin de Bock door zijn eigen thuisland – Limburg, de streek waar hij geboren, getogen en gebleven is. Met een oog dat tegelijk nieuwsgierig en melancholisch is, legt hij plekken vast die zelden in beeld komen: cafés die sluiten na een eeuw geschiedenis, dansclubs waar alleen de echo's nog aanwezig zijn, tuinen die liefdevol worden onderhouden, en mensen die hun verhalen met hem deelden.

De Bock bevindt zich in de traditie van fotografen die het alledaagse verheffen tot iets dat je niet meer vergeet. Zijn foto's zijn tijdloos, rustig en doordrenkt van herkenning. *Waldeslust* is geen zoektocht naar spektakel, maar naar betekenis in het gewone – en laat zien dat de mooiste reis soms gewoon begint voor je eigen voordeur. Het boek is Nederlandstalig, maar een Engelse vertaling van de teksten is afzonderlijk beschikbaar. Bestellen via <https://martindebock.nl/waldeslust>

Eigen beheer, € 28,95

Moco Museum herdenkt Johan Cruijff op 10e sterfdag met 'A Way Of Thinking'

Moco Museum opent op 24 maart 2026 de tentoonstelling Johan Cruijff: A Way of Thinking, ter gelegenheid van de tiende sterfdag van de iconische voetballer. De expositie gaat verder dan zijn sportieve prestaties en belicht ook Cruijffs ideeën, visie en blijvende invloed op cultuur en samenleving. Bezoekers krijgen een unieke inkijk in zijn leven aan de hand van persoonlijke en zeldzame objecten, samengesteld in nauwe samenwerking met de familie Cruijff. De officiële opening vindt plaats met zijn zoon, Jordi Cruijff.

© Joost Evers/Aneto

De expositie toont Johan Cruijff zoals weinig mensen hem eerder zagen: niet alleen als voetballer, maar ook als visionair denker. Van de straten van Amsterdam tot de stadions van Barcelona ontwikkelde hij een manier van denken die zijn invloed ver buiten het sportveld deed gelden. Zijn ideeën blijven tot op de dag van vandaag vormgeven aan hoe we spelen, creëren, leren en leidinggeven. Nieuwsgierigheid, durf en vernieuwingsdrang staan centraal en laten zien hoe Cruijffs denkwijze nog altijd inspireert.

Johan Cruijff: A Way of Thinking is een tijdelijke tentoonstelling, exclusief te zien van 24 maart tot en met 24 april 2026 in Moco Museum Amsterdam. Een ode aan een wereldwijd iconische denker, geworteld in Amsterdam, de stad waar zijn visie begon en waar Moco Museum tien jaar geleden haar deuren opende. □

Moco Museum Amsterdam

Openingstijden: Maandag – Zondag: 09.00 – 20.00 uur

Locatie: Moco Museum Amsterdam

Honthorststraat 20, Amsterdam (Museumplein)

© Courtesy Cruyff Management

© Jan Dirk van der Burg

De photo-opportunity bij de bakker

JAN DIRK VAN DER BURG

Op mijn lijstje van deze module ‘succes in de fotografie en rap een beetje’ staat nog het thema geld verdienen. Want als je net je statiefpoot tussen de deur hebt in Fotoland, weleens een prijs hebt gewonnen, serie gepubliceerd, dan komt vaak de vraag: kan er een beetje van leven? (Bij mij nog steeds de meest gehoorde vraag op de kringverjaardag)

Ik dacht als een FotoFinfluencer wel even een paar goede tips aan de lezer te kunnen geven, maar dat zou in mijn huidige ravijnjaar een beetje misplaatst zijn. Na twintig jaar freelancen ben ik gewend dat het óf te druk is óf te rustig en dat eens in de zoveel jaar al je opdrachtgevers anderen bellen en je ineens tegen een financiële flatliner aankijkt. Sinds vorig jaar is het weer zover. Maar deze keer kwam ie veel harder aan, misschien omdat ik op mijn 47e dacht dat ik eindelijk een stabiel hybride fotomodel had gevonden waarbij ik foto's maak voor de krant, die dan nog een keer verpak in een fotocomedie-vorm voor op congressen en er dan ook nog boeken van kan maken. Een perfect ecosysteem! Dacht ik. Maar de krantenrubrieken hielden op, de behoefte aan fotocomedie is op het moment nul en de fotoboeken inkomsten, tsja.

Alleen blijkt ik voor het vakgebied iets heel anders uit te stralen dan *open for work*. Dat manifesteerde zich het best toen een collega-fotograaf mij laatst belde voor een kop koffie. Hij was op zoek naar een oplossing voor het jarenlange gesappel, het geleur en het geploeter. En hij zag mij als een fotograaf die het wél lekker voor elkaar had. Drie koppen koffie later had ik

hem mijn keiharde realiteit uitgeserveerd, maar ik zocht ook nog naar tips waar hij iets aan had. Er zat geen enkel nuttig advies bij, maar hij ging wel goedgemutst weer naar huis. ‘Toch ook wel geruststellend dat het met jou ook zo kut gaat.’ Wat ik ook veel hoor: ‘Je bent altijd zo lekker bezig!’ Ja, op Instagram misschien maar dat is natuurlijk een vreselijk ironisch misverstand. Ik heb de tijd om de hele tijd druk bezig te zijn op Instagram, omdat ik niks beters te doen heb, maar vervolgens denkt mijn hele netwerk dat ik lekker bezig ben. Toen ik een tv-serie maakte over fotografie vertelde de producent mij dat ze nooit met cameramensen werkten die hun website helemaal op orde hebben. ‘Die hebben dus geen werk, de echte goeie hebben daar geen tijd voor.’ Ik moest er toen om lachen, maar nu is mijn eigen website zo goed als up-to-date. Maar het is toch iets wat ik meer om mij heen hoor. Mijn favoriete portretfotograaf is gaan koken. Ik ken ook een andere klasbak die nu kaas bezorgt. Maar wat kan je nu doen tegen deze periodieke fotorecessie? Koffie drinken met potentiële opdrachtgevers, rijke verkering zoeken, zelf vrij werk maken, bijbaantje of fotowerk verzinnen dat nog niet door AI kan worden gemaakt? Ik zag laatst bij de Munt in Amsterdam een man die voor een seksshop in een levensgroot Satisfyer-pak stond om het publiek te animeren. Ik betrapte mijzelf op het idee dat het mij best iets leek. Als baan. Ach, het kan allemaal maar het belangrijkste is misschien wel om niet te verzuren. En dingen met toewijding, zorgvuldigheid en liefde

maken, zodat ze vanzelf weer opvallen. Want hoe het kwartje toevallig de ene kant op kan kantelt, zo kan ie ook weer makkelijk de andere kant op kukelen. Een vriendin die nu klusvrouw is geworden hing in skere tijden altijd een post-it op met de tekst: ‘over twee maanden komt het goed.’ Die heb ik ook maar opgehangen en langzaam begint het te werken.

In de categorie alternatieve verdienmodellen zag ik vorige week een kans na een mail van ene Ronald. Hij schreef dat zijn collega Pim afscheid ging nemen van zijn ICT-bedrijf en die nam altijd mijn boeken mee naar werk om zijn collega's te inspireren. Of ik een videoboodschap kon inspreken. Ik dacht: die bn'ers uit de kelderklasse vragen daar 100 euro voor, ik vraag 75. En ze zeiden ja!

De laatste *photo-opportunity* die ik probeerde was gisteren bij de bakker. Ik stond toevallig net voor Jeroen Pauw die ineens – hij was nog niet aan de beurt – uit de winkel stoof. Hij bleek gewoon uit zijn auto te zijn gestapt voor het stoplicht om een paar croissantjes te halen, maar er stonden meteen drie agenten om een bon uit te schrijven. Terwijl ik stond te mijmeren wie dat nu doet, voor het stoplicht uitstappen zonder te parkeren, dacht ik ook: Jan Dirk, ouwe paparazzo! Dat is toch een lachen foto voor de *Story*! Toch weer honderd piek. Ik aan de slag, maar ik had het metier wel wat onderschat; wat ik maakte was geen niveautje Edwin Smulders. Veel te veel auto en je ziet Jeroen Pauw nauwelijks zitten. Maar *Pf* haalt ie wel, ook weer 50 euro. En over twee maanden komt het sowieso goed. □

© Nick Hannes, Astana

Het decor van de macht

NICK HANNES

Wat als je een stad helemaal opnieuw kon bouwen? Zou dat de perfecte stad opleveren, en vooral: voor wie? In veel gevallen niet voor de ‘gewone man’, suggereert Nick Hannes in *New Capital*, waarin hij zes nieuw gebouwde of geplande hoofdsteden onderzoekt. Monumentale architectuur, brede lanen en zorgvuldig georkestreerde machtscentra vormen het decor voor samenlevingen die zich nog moeten verhouden tot die schaal. Ook de natuur lijkt zelden de winnaar. “De beste stad is de stad die nooit gebouwd wordt,” citeert Hannes een stedenbouwer. Tussen esthetiek en kritiek toont hij hoe ideologie zich vertaalt in beton, glas en leegte.

NAOMI HEIDINGA

Zijn projecten ontstaan vaak vanuit een bezorgdheid over de sociale, ecologische en politieke toestand van de wereld. Hij fotografeert op plekken waar hij niet graag verblijft, maar die voor hem symbool staan voor bredere ontwikkelingen. Dat was al zo in zijn serie *Garden of Delight* over Dubai. “Dubai is het model van de neoliberale stad,” zegt hij. “Een stad gericht op winst, controle en veiligheid, met grote ongelijkheid. Alleen mensen met geld doen mee.” Consumptie en massa-entertainment verdringen er volgens hem kunst, cultuur en het sociale weefsel als afleidingsmanoeuvre van wat er werkelijk toe doet.

UITHANGBORD

Met *New Capital* bouwt Hannes daarop voort, maar hij trekt het onderwerp open naar een wereldwijd fenomeen. “Mijn werk raakt aan antropologie, sociologie, filosofie en stedenbouw,” zegt hij. Nieuwe steden zijn er overal: van China tot dichterbij huis, zoals Almere. Toch besloot hij zich te beperken tot hoofdsteden, niet alleen om praktische redenen, maar vooral vanwege hun symbolische waarde. Een hoofdstad is het uithangbord van de macht, economisch en toeristisch belangrijk, een visitekaartje van nationale ambitie.

POLITIEKE LADING

Hij bezocht zes nieuwe hoofdsteden op drie continenten, elk met een eigen ontstaansgeschiedenis. De oudste is Brasília, gebouwd in de jaren zestig als modernistisch toekomstproject; de jongste is Nusantara in Indonesië, waar nog onzeker is of de stad volledig wordt gerealiseerd. Wat de steden verbindt, is hun politieke lading. “Vaak zie je dat het idee voor zulke steden ontstaat vanuit autoritaire leiders,” zegt Hannes. Ze fungeren geregeld als tastbare erfenis, als monument voor een bewind. Toch wil hij geen zwart-witverhaal vertellen. Nieuwe steden ontstaan vaak uit reële problemen: overbevolking, vervuiling en vastgelopen infrastructuur. “Jakarta zakt letterlijk weg,” vult hij aan. In Egypte, Indonesië en Nigeria worden de nieuwe hoofdsteden gepresenteerd als oplossing voor grootstedelijke problemen. Maar volgens Hannes blijven fundamentele kwesties vaak onaangeroerd. De vraag rijst voor wie deze steden werkelijk bedoeld zijn: zijn het oplossingen voor de massa, of eerder

projecten voor een happy few? “De kostprijs is enorm, corruptie ligt op de loer en de ecologische impact wordt zelden fundamenteel doordacht. Greenwashing is nooit ver weg.”

ECOLOGISCHE VOORDELEN

Er zijn ook nuances. In Zuid-Korea wordt een nieuwe administratieve hoofdstad gebouwd om Seoul te ontlasten, met meer aandacht voor leefbaarheid en schaal. Er is meer ruimte om te wandelen en meer groen, al blijft hoogbouw dominant. In Azië wordt dat anders gelezen dan in Europa, waar torens vaak met sociale problemen worden geassocieerd. Verdichting kan ecologische voordelen hebben: veel mensen op een kleine oppervlakte betekent minder ruimtebeslag.

THEATERZAAL

Die spanning tussen ambitie en realiteit vertaalt zich in Hannes' beeldtaal. Zijn foto's tonen grootschalige architectuur en monumentale gebouwen die als decor functioneren, waarin hij zoekt naar toevallige ontmoetingen of sporen van menselijke aanwezigheid. “Het dystopische van de omgeving tegenover het nietige van de mens, die in deze decors verloren lijkt.” Hannes fotografeert vaak vanuit een beschouwend standpunt en zet liever een stap achteruit dan dat hij zich in de actie begeeft. “Ik voel me soms als iemand in een theaterzaal,” zegt hij. “Er gebeuren vreemde dingen. Ik verbaas me, soms word ik boos en maak een foto. Maar ik ga er niet in mee.” Zijn kadrering is precies, maar binnen het beeld laat hij ruimte. Hij wijst niet met opgeheven vinger en stuurt niet expliciet. “Het is een democratische manier van fotograferen. De kijker krijgt ruimte om zelf verbanden te leggen en te reflecteren.”

VOORBEREIDING

Aan elk project gaan maanden van voorbereiding vooraf. Hannes leest zich in over geschiedenis, politieke context en literatuur om zich een mentaal beeld te vormen vóór hij ter plekke is. Op basis daarvan stelt hij een wensenlijst samen van locaties en invalshoeken. Tegelijk scherpt hij zijn inhoudelijke inzet aan. “Ik wil niet rondlopen als toerist.” Praktisch vraagt dat ook om planning. In Egypte en Indonesië moest hij vooraf

toestemming regelen. “Egypte is een politiestaat.” Veel nieuwe hoofdsteden profileren zich als smart cities, waar technologie efficiëntie en comfort zou verhogen. “In Egypte zie je dat technologie vooral wordt ingezet als controlemiddel.” In Nigeria werkte hij om veiligheidsredenen met een fixer, al werkt hij het liefst alleen. “Dat is beter voor mijn concentratie.” Hannes werkt zichtbaar en vraagt doğaans om toestemming. “Dat heeft voor- en nadelen. Als fotograaf kun je meer ontspannen je werk doen. Het natuurlijke ritme van de situatie wordt wel verstoord.” Dan is het een kwestie van geduld tot de situatie normaliseert, of vertrouwen winnen en op een later moment terugkomen. Soms ziet hij zo'n bijzonder beeld dat hij eerst fotografeert en daarna om toestemming vraagt. “De adrenaline wint het in zo'n geval.”

CLICHÉS VERMIJDEN

Humor is een belangrijk element in zijn beelden. Niet om kritiek te verzachten, maar om de kijker binnen te trekken. Zeker bij zwaardere onderwerpen nodigt humor uit om langer te kijken. De onderliggende boodschap wordt duidelijk in de serie als geheel. Verrassing helpt daarbij: Hannes probeert clichés te vermijden en zoekt naar beelden die niet voor de hand liggen. Geen stereotype stadsgezichten, maar onverwachte momenten. Tegelijk moeten de foto's helder en leesbaar zijn, met aandacht voor licht en compositie. “Ik maak geen foto's voor andere fotografen. Ik wil een breder publiek bereiken.”

MAGIE

Het maken van zulke series vraagt veel tijd, energie en middelen, zonder dat daar vanzelfsprekend financiële zekerheid tegenover staat. Toch is Hannes zich bewust van het voorrecht dat zijn beroep hem biedt: hij komt op plekken waar anderen niet snel komen en kan bouwen aan een samenhangend oeuvre. Wat hem blijft drijven, is de spanning tussen voorbereiding en toeval. Hij weet globaal wat hij kan verwachten, maar wordt soms alsnog verrast. “Dat gebeurt niet vaak,” zegt hij, “maar als het gebeurt, geeft dat enorm veel voldoening.” In die combinatie van controle en het onverwachte schuilt voor hem de kracht van fotografie. “Dat is magie.” □

© Nick Hannes, Astana

© Nick Hannes, Brasília

© Nick Hannes, Nusantara

© Nick Hannes, Sejong

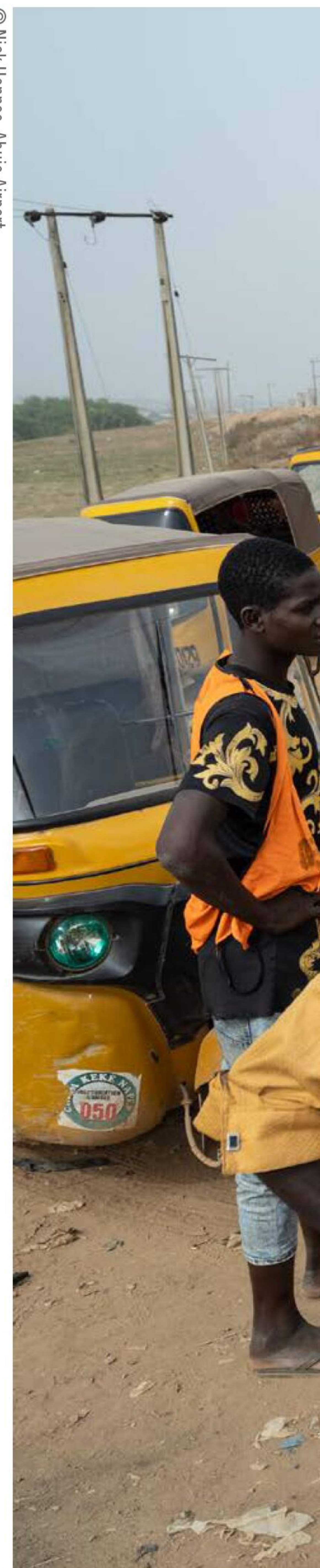

© Nick Hannes, Abuja Gwarinpa

“ Ik voel me soms als iemand in een theaterzaal.

© Nick Hannes, Abuja Airport
© Nick Hannes, Brasilia

Nick Hannes (1974) behaalde in 1997 een master fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (KASK) in Gent. Na acht jaar als fotojournalist koos hij ervoor zich volledig te richten op autonome documentaire projecten. Hij publiceerde vijf boeken en won diverse awards. Sinds 2008 is hij docent documentaire fotografie aan KASK in Gent. www.nickhannes.be.

© Julia Kochetova

Met open hart naar het front

JULIA KOCHETOVA

Julia Kochetova zou haar hele oeuvre – alle foto's, films en teksten – meteen inruilen voor één wazig kiekje van een feest waar al haar goede vrienden rondom de tafel zitten. Maar zo'n foto is een onhaalbaar ideaal. Een groot deel van haar vriendenkring leeft niet meer, is slachtoffer geworden van een Russische aanval of gesneuveld als soldaat. Zelf is ze regelmatig in de oorlogszone om met haar camera het geweld een gezicht te geven. “Ik zie het als mijn taak om Oekraïne op de voorpagina's van de kranten te houden.”

EDO DIJKSTERHUIS

Verdriet, angst en verbijstering staan te lezen in haar ogen. Roze sokken met smileys herinneren aan vrolijker tijden en de uitgetrapte legerschoenen, waar met witte verf 'love and do what you want' op is gekalkt, houden zich strijdbaar. Maar naast haar, tegen de radiator van een hotelkamer in Kramatorsk, ligt het schervest met opschrift 'press' als een schild waarvan iedereen weet dat het feilbaar is. De buitenwereld is ondergedompeld in schel winterlicht, maar zij ziet het niet want ze zit met haar rug naar het raam.

Julia Kochetova maakte dit zelfportret vier jaar geleden, op 25 februari, een dag na de grootschalige Russische invasie. Geen betere illustratie denkbaar van de tentoonstellings-titel *War is Personal*. Toch is deze foto nu niet te zien in Foam. "De tentoonstelling is al persoonlijk genoeg; daar hoeft mijn gezicht niet nog eens bij," vindt Kochetova. "Ik wil bovendien ruimte bieden aan anderen, hun stemmen vermenigvuldigen en versterken."

Dus zien we een jongen oorlogje spelen met een rafelige geel-blauwe vlag. Een commandante lacht zelfverzekerd in de lens: Iryna Tsybykh, die twee jaar na het nemen van de foto sneuvelt, een paar dagen voor haar 26ste verjaardag. Soldaten beschermen burgers in schuilkelders. En een jong meisje zit naast de doodskist van een tweejarig slachtoffer van een Russische raketaanval. "Dit is het land waar wij nu in leven: waar kinderen andere kinderen begraven," constateert Kochetova. "Zo'n foto zegt meer over de oorlog dan alle slagveldbeelden bij elkaar."

EEN OUDERWETSE ZENIT

Hoewel Kochetova tegenwoordig vooral werkt voor nieuwsmedia als *The Guardian*, *Der Spiegel* en *Bloomberg*, beschouwt zij zichzelf als kunstenaar. Fotografie was al vroeg onderdeel van haar leven. "Mijn vader is amateurfotograaf en gaf me als kind een ouderwets Sovjetapparaat van het merk Zenit. Op tienjarige leeftijd kreeg ik mijn eerste digitale camera en op mijn zestiende kocht ik een Nikon D90 waar ik enorm van hou. Hij is niet kapot te krijgen."

In een land dat sinds 2014 de facto in oorlog is, leek een opleiding journalistiek een

betere optie dan de kunstacademie. "We hadden wel een informeel fotoclubje waarmee we elkaar opdrachten gaven," herinnert Kochetova zich. "Maar ik heb vanaf het begin van mijn studie gewerkt als freelancer. Eerst om de Maidan-revolutie in beeld te brengen en later de Russische invasie. Sinds 2022 werk ik non-stop." Haar grote voorbeeld is Lynsey Addario, de Amerikaanse fotojournalist die vooral bekend is van haar werk in conflictgebieden waarin ze vrouwen centraal stelt. "Ik heb haar ontmoet toen ze in Oekraïne was en haar documentaire *Of Love and War* is een absolute aanrader," vertelt Kochetova. "Ze laat zien hoe je als vrouw in dit beroep omgaat met rare vragen en onzin. Toen ik mijn eerste opdrachten deed, werkte er slechts één andere vrouw bij de fotoredactie. Dat is nu niet meer het geval, hoewel de verandering wat mij betreft nooit snel genoeg gaat. Maar vrouwen zijn niet alleen beter vertegenwoordigd in het perscorps. Het leger telt inmiddels meer dan 70.000 vrouwelijke soldaten, waarvan er meer dan zesduizend aan het front strijden."

OORLOGSENCYCLOPEDIË

"Alles zal misgaan" is volgens Kochetova een veelgebruikte frase onder soldaten. "Ook als een missie perfect is voorbereid. In een oorlogszone kun je niets plannen. Je moet je laten meevoeren door de gebeurtenissen en vertrouwen op de mensen om je heen. In omstandigheden van extreme druk en onzekerheid worden die eerlijk op een bijna rauwe manier. Er is geen noodzaak om indruk te maken of je anders voor te doen dan je bent."

"Ik ga er altijd in met een open hart," beschrijft Kochetova haar basishouding. "Als ik afgestompt raak, alleen nog woede en haat voel, dan moet ik stoppen. Maar ik voel nog steeds een vol scala aan emoties, en zelfs met meer gradaties en diepte dan voorheen."

Die vertrouwt ze toe aan haar telefoon en publiceert ze online. Want: "als ik ze binnenhoud, zou ik exploderen." Het zijn prozafragmenten en dichtregels, zoals ze ook te zien zijn in de Foam-tentoonstelling. Fotografie is slechts een onderdeel van wat Kochetova doet. "Oorlog is een

immersieve ervaring en die kun je niet vangen in statische beelden," stelt ze. "Bovendien kun je aan een foto voorbijgaan, doen alsof je die pagina in de krant net even gemist hebt. Daarom wil ik alle zintuigen aanspreken. Ik wil herinneringen oproepen die je niet alleen ziet maar ook hoort, voelt en ruikt."

Film is de basis van Kochetova's werk. Foto's ziet ze als scènes in een documentaire. "Het gaat eigenlijk om de verhalen tussen de beelden. Ik werk ook samen met Oleksandr Komiakhov, een kunstenaar die nu in het leger zit en mijn foto's omzet in schetsen. Hij werkt daarnaast aan een soort oorlogsenyclopedie, waarvoor hij ieder insigne, wapen en verdedigingsmiddel dat hij tegenkomt in kaart brengt."

NIET TE STOPPEN OORLOGSMACHINE

Kochetova toont haar werk regelmatig buiten Oekraïne, de eerste keer in 2022 in Hamburg. Toen kreeg ze de vraag gesteld die vele malen zou worden herhaald: voelt het vreemd om in een veilig buitenland te zijn terwijl in je eigen land de oorlog keihard doorgaat? "Ja, natuurlijk," antwoordt zij ook nu weer. "Maar ik ben ook blij dat deze normaliteit nog bestaat. De rust om te gaan shoppen of een museum te bezoeken, heb ik niet echt. Ik hou enorm van dansen in clubs, maar ook dat heb ik sinds 2022 niet meer gedaan."

De Oekraïense fotograaf wil met haar tentoonstelling, net als met haar journalistieke werk, het publieke bewustzijn wakker houden. En de rest van de wereld waarschuwen. "De Russische oorlogsmachine kan en zal niet stoppen. Onze oorlog komt vroeg of laat ook naar jullie. In zekere zin is hij al hier, in de vorm van sabotageacties en terroristische aanslagen. Als mensen mij vragen wat ze kunnen doen, antwoord ik: "Ga tactische geneeskunde studeren of word dronepiloot."

Zelf gaat Kochetova verder met wat zij 'documenteren' noemt. "Dat is mijn verantwoordelijkheid richting landgenoten die niet kunnen reizen en geen Engels spreken. Ik moet hun verhalen vertellen, ieder gezicht en iedere naam vastleggen. Ik moet de geschiedenis schrijven voordat de Russen de kans hebben haar uit te wissen." □

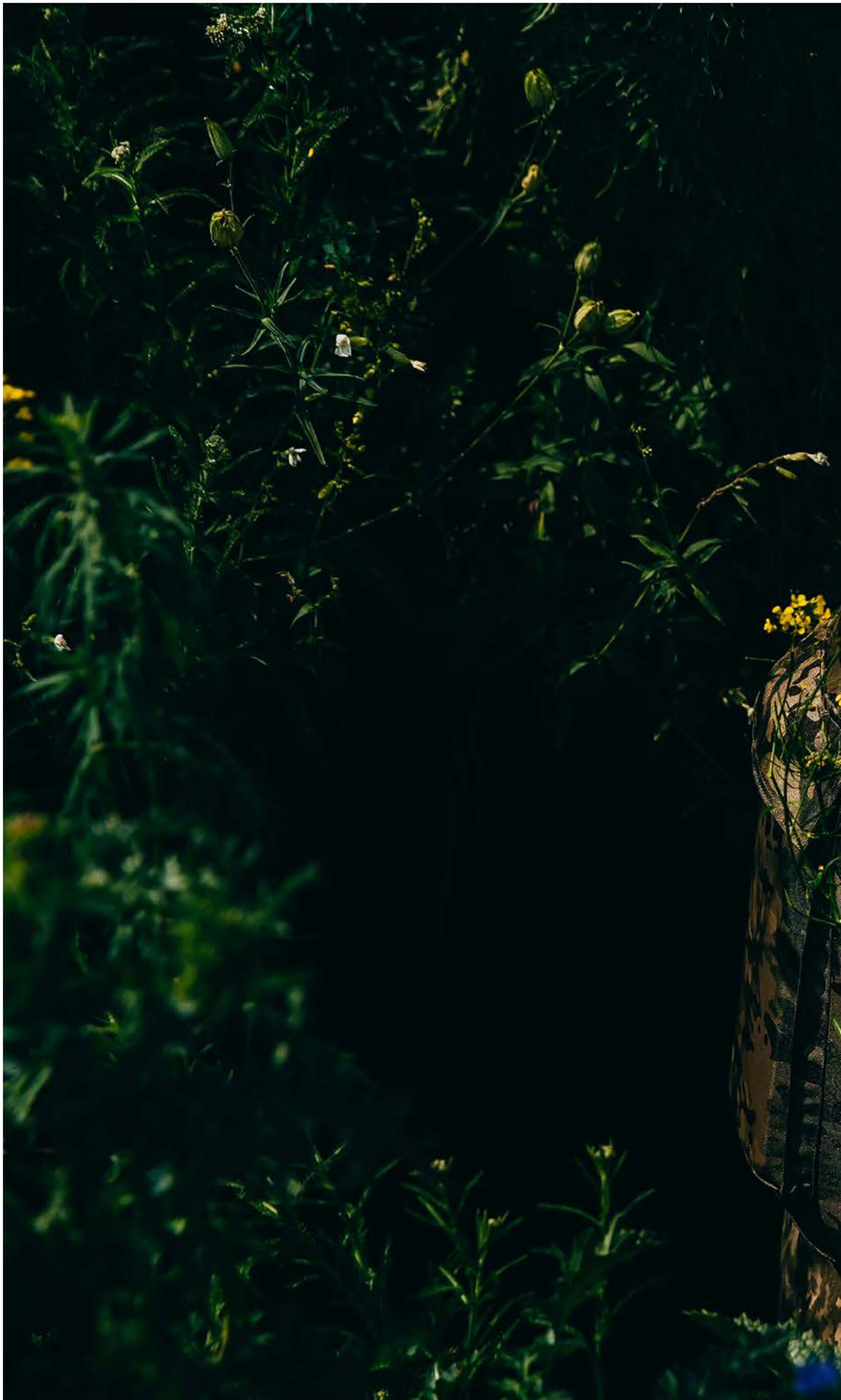

“ Het gaat eigenlijk om de verhalen tussen de beelden.

© Julia Kochetova

Op haar website noemt Julia Kochetova (1993) zichzelf “game-changer, troubled daughter and sometimes punk”. Ze studeerde journalistiek aan de Taras Shevchenko National University en de Mohyla School of Journalism, en nam daarnaast deel aan de IDFAcademy. Sinds 2013 is ze actief als freelancer voor internationale nieuwsmedia als The Guardian, Bloomberg en Der Spiegel. Haar autonome fotowerk is getoond in onder meer de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland, en haar autobiografische film See You Later heeft gedraaid in het internationale filmfestivalcircuit. Kochetova won diverse prijzen, waaronder een Emmy Award (2023) en een World Press Photo Award (2024).

Ontdek lust for life.

Maandblad over muziek & meer

PRINT - DIGITAAL - ARCHIEF

Lees het magazine altijd en overal – in print op je deurmat, én digitaal op je telefoon of tablet.

Dit kun je verwachten • Alle edities van LFL Magazine sinds 2014 *online beschikbaar* • Snel en eenvoudig *doorzoekbaar* • Geoptimaliseerd voor *mobiel lezen* • Artikelen opslaan en *offline lezen* wanneer het jou uitkomt

Alle edities online beschikbaar

Overal op je mobiel

Alleen digitaal + archief €24,95

Overal op je tablet

Jaarabonnement 10 nummers 1^e jaar slechts €39,95

- PRINT
- DIGITAAL
- VOLLEDIG ARCHIEF

Kijk voor de PREMIUMS op de site.

Scan nu de QR-code

LFLMAGAZINE.NL

Fotoboekenweek

MARC PRÜST

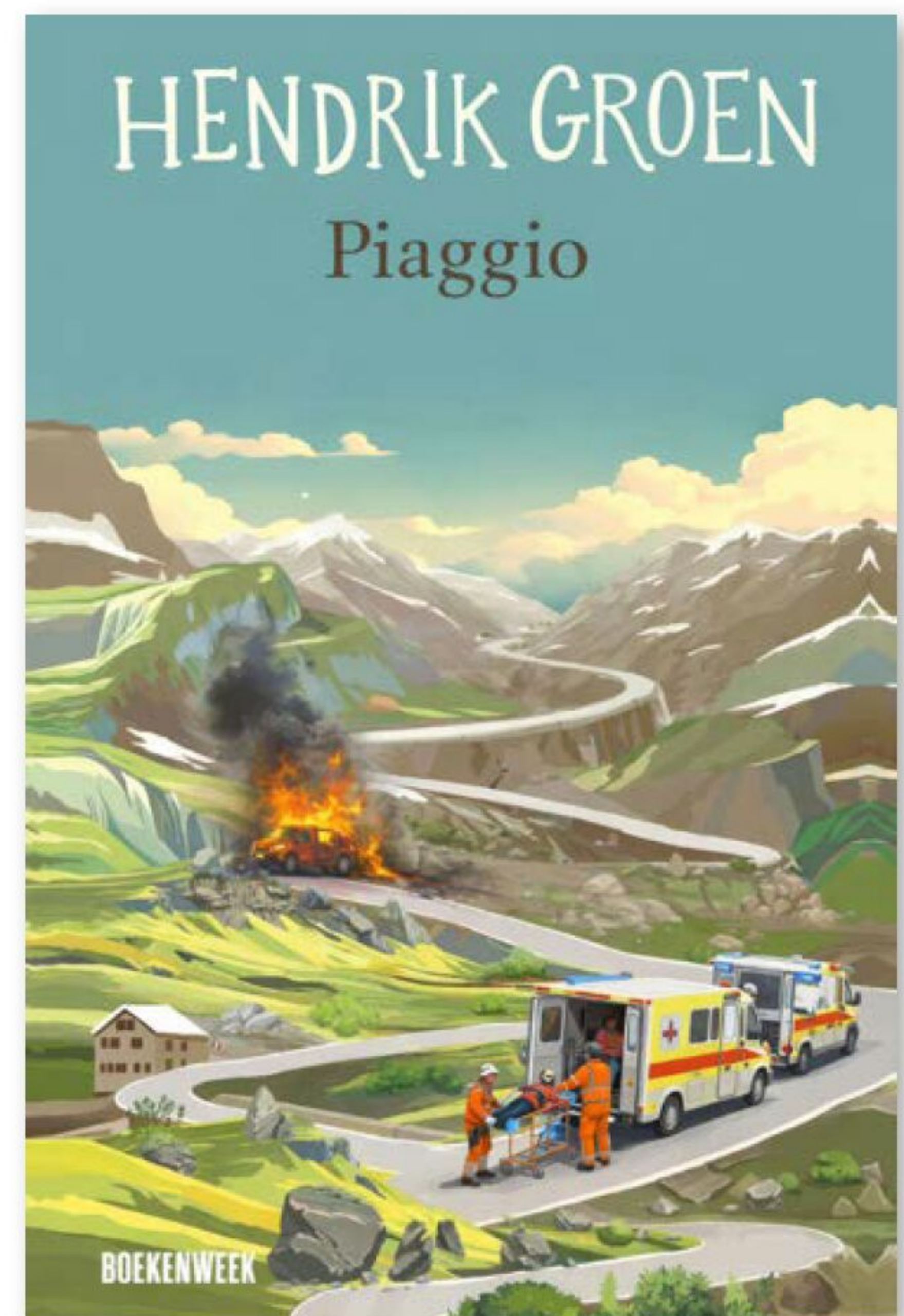
Vorige maand vond de jaarlijkse Boekenweek plaats. Wellicht kocht u een boek en kreeg u het Boekenweekgeschenk, *Piaggio*, daarbij cadeau.

Er was veel kritiek op het literaire niveau van dit gratis door Hendrik Groen geschreven verhaal: te makkelijk, zonder ambitie, een middelvinger naar alle auteurs, werd het genoemd. Het CPNB, organisator van de Boekenweek, heeft met dit boekje vooral ingezet op gezelligheid en toegankelijkheid, was de kritiek. Deze discussie rondom *Piaggio* is niet los te zien van de stand van het onderwijs in Nederland, en dan met name rondom het schoolvak Nederlands en het leesniveau van de leerlingen. Literatuuronderwijs is cruciaal om het leesniveau op te krikken en daarbij wordt steeds meer ingezet op 'literaire competentie'. Het gaat daarbij niet zozeer over technisch of begrijpend lezen, maar over het kunnen beoordelen van verhalende teksten. Die beoordeling loopt van het verwoorden van de persoonlijke leeservaring, via het geven van een waardeoordeel tot het verwoorden van persoonlijke voorkeuren op basis van reflectie. Het spreekt voor zich dat aangeboden teksten voldoende niveau moeten hebben om te kunnen uitnodigen tot een dergelijke reflectie. De keuze voor een simpel verhaaltje zonder enige uitdaging als Boekenweekgeschenk vind ik daarom een gotspe, een ambitieuze knieval voor toegankelijkheid als hoogste goed.

Kort voor de Boekenweek kondigde het in Utrecht gevestigde platform voor fotografie Fotodok de eerste Fotoboekenweek aan, te houden van 25 november tot 12 december van dit jaar. Een briljant idee en een geweldig initiatief. Te hopen valt wel dat de organisa-

tie van de Fotoboekenweek niet dezelfde fout maakt. Gaat Fotodok zich richten op toegankelijkheid voor een zo groot mogelijk publiek? Of wordt dit het zoveelste feestje voor eigen parochie? Zoals we dat zien bij de fotoboekenmarkt op UNSEEN waarbij je toch het idee krijgt dat fotografen hun boeken vooral aan andere fotografen proberen te verkopen. Of lukt het om een hoger niveau aan te tikken én buiten de fotobubbel te komen?

Fotodok wil met de fotoboekenweek de aandacht richten op visuele geletterdheid. Dat is te prijzen, maar deze term wordt vaak gebruikt in combinatie met, of in plaats van, mediawijsheid. Nu wil ik mediawijsheid niet onbelangrijk maken, maar het is iets anders dan de competenties die je nodig hebt om een fotoboek te kunnen doorgronden. Naar analogie van de literaire competenties zijn we wellicht meer gebaat bij zogenaamde visuele competenties. Deze competenties hebben dan veel meer te maken met het duiden en begrijpen van wat ik visuele teksten noem. 'Visuele teksten' is een term die in de academische wereld vrij breed gebruikt wordt, maar binnen het fotografische veld nog weinig wordt gebezigd. Een fotoboek is een perfect voorbeeld van een visuele tekst: meer dan een toevallige verzameling beelden is een fotoboek een samengesteld geheel: er is nagedacht over de inhoud, selectie en volgorde van de foto's, maar ook over de contextuele elementen zoals de bladspiegel, het formaat, het papier, hoe het is ingebonden, de geschreven teksten. Het geheel, opgebouwd uit inhoud, structuur en context, verdient het om gelezen en gewaardeerd te worden als een visuele tekst, wellicht zelfs als visuele literatuur.

Het gaat mij om die waardering. De organisatie van de Fotoboekenweek zou zich moeten inzetten om die waardering op een hoog niveau te krijgen. Vinden we een boek 'mooi'? Of 'inspirerend'? Of 'goed'. Of nog erger: 'leuk'? Het zijn allemaal vrij lege termen die weinig zeggen over de inhoud van het werk, over de positie van het werk binnen een groter kader of de zeggingskracht ervan. Visuele competentie gaat erom dat we als professionals en als liefhebbers de juiste woorden gebruiken om relevant werk te onderscheiden en te duiden. We kunnen fotoboeken, net als literatuur, belevend lezen (mooie foto's!), reflecterend lezen (wat doet dit met mij en wat kan ik hiervan leren?) en uiteindelijk zelfs integrerend lezen (hoe verhoudt dit werk zich tot de culturele omgeving van mijzelf en die van anderen?) Laten we niet de fout van het CPNB maken en ons alleen maar richten op de toegankelijkheid van een leuk verhaaltje en/of mooie foto's. Laten we juist de ambitie hebben om die fotoboeken die uitdagen tot reflecterend en integrerend lezen een platform te geven en zo ook het publiek voor fotoboeken te verbreden en vergroten. □

Martin Parr: Very Modern and Rather Ugly

Foam brengt een eerbetoon aan het oeuvre van de Britse fotograaf Martin Parr met de tentoonstelling *Very Modern and Rather Ugly*. De tentoonstelling brengt een selectie van zijn meest iconische werken samen en viert Parrs onmiskenbare manier van kijken, zijn humoristische, maatschappijkritische observaties en blijvende fascinatie voor de rol van fotografie in het dagelijks leven. Parr heeft voor het eerst in twintig jaar een museale solotentoonstelling in Nederland. Foam programmeert deze actuele tentoonstelling na het recente overlijden van Martin Parr (december 2025).

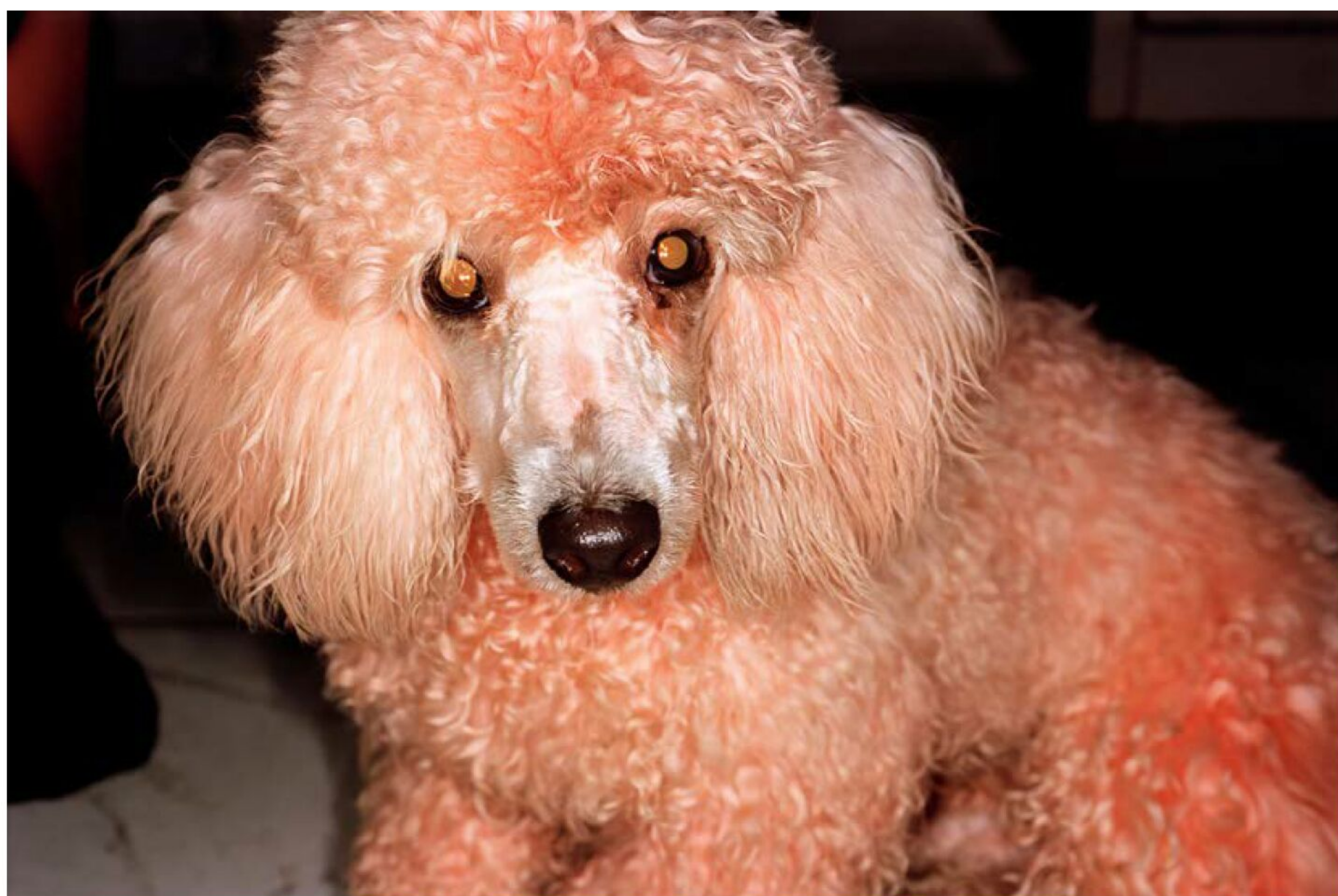
De tentoonstelling is gemaakt in samenwerking met Magnum Photos en de Martin Parr Foundation. Martin Parr - Very Modern and Rather Ugly is te zien vanaf 3 april t/m 12 augustus 2026 bij Foam.

Gedurende een carrière van meer dan vijf decennia groeide Martin Parr (1952–2025) uit tot een van de meest onderscheidende en invloedrijke figuren in de hedendaagse fotografie. Hij werd bekend om zijn gebruik van verzadigde kleuren, close-up composities, met een hard flitslicht en scherpzinnige, ironische blik. Waarmee hij de alledaagse rituelen, gedragingen en gewoonten van het moderne leven vastlegde.

Parr werd gevierd voor zijn vaardigheid om het bekende vreemd te maken en het ogenschijnlijk saaie interessant. Met zijn levendige visuele taal transformeerde hij alledaagse scènes tot scherpe reflecties op de moderne samenleving. Centrale thema's in zijn levenswerk zijn consumptie,

© Martin Parr/Magnum Photos, Benidorm, Spain, 1997. From 'Common Sense' series, 1995–1999

© Martin Parr/Magnum Photos Bangkok, Thailand, 1998. From 'Common Sense' series, 1995–1999

culturele identiteit, toerisme en klasse; onderwerpen die hij gedurende decennia zowel nationaal als internationaal onderzocht. Zijn kenmerkende benadering van onderwerpen, langdurige projecten en herkenbare fotografische stijl hebben hem tot een blijvend referentiepunt gemaakt voor jongere generaties fotografen. Parr documenteerde niet alleen het hedendaagse leven; hij daagde kijkers ook uit om het anders te zien.

De tentoonstelling *Very Modern and Rather Ugly* toont de iconische serie *Common Sense* (1999), een installatie van 270 kleurrijke close-upfoto's die inzoomen op de wereldwijde consumptiecultuur; van fastfood en toeristische locaties tot persoonlijke decoraties en sociale

stereotypen. De serie *Autoportrait* (2002) brengt drie decennia aan portretten van Martin Parr samen, gemaakt door straatfotografen, studiofotografen en fotohokjes over de hele wereld, waarmee hij de vele vormen, stijlen en tradities van de mondiale portretfotografie belicht.

Bezoekers kunnen ook kennismaken met *The Non-Conformists* (mid-1970), zijn vroege zwart-wit documentatie van landelijke Engelse gemeenschappen, en zijn doorbraakserie *The Last Resort* (1983–85), die Parrs overgang naar kleur markeert en zijn focus op de Britse kust. Naast de fotoseries bevat de tentoonstelling ook een leeshoek waar bezoekers zich kunnen verdiepen in Parrs talrijke publicaties. □

Waarom een foto een verhaal nodig heeft

Wat heb je nodig van de maatschappij om je goed te voelen? Met die vraag ging fotograaf Marieke van der Velden langs bij twintig Nederlanders. Aan de keukentafel volgde een tweede vraag: wat heb je de maatschappij te bieden? Zoals in veel van haar projecten zoekt Van der Velden naar verbinding. Die behoefte vormt een duidelijke rode draad in haar werk.

DIANA BOKJE

Samen met haar man en artdirector Philip Brink ontwikkelt ze documentaire projecten. Hun uitgangspunt is dat het verhaal herkenbaar en toegankelijk moet zijn. “Heel veel mensen kunnen al lang niet meer mee in deze complexe wereld. Iedereen moet zich erin kunnen verplaatsen.” Dat uitgangspunt komt ook terug in *Children of the Labyrinth*. In dat project lezen ouders op de vlucht een brief voor die zij aan hun kind schreven. Het zijn geen abstracte verhalen over vluchtelingen, maar persoonlijke woorden. Mensen met een leven zoals dat van jou en mij. Tot de oorlog hen alles afnam. De brieven komen dichtbij. Het zal je maar overkomen. “We denken allemaal dat we zoveel weten, maar we praten zo weinig met elkaar. Mensen denken dat ze alles weten over vluchtelingen terwijl ze nog nooit een vluchteling hebben gesproken. Dat intrigeert mij. Vanuit welk deel spreekt iemand? Is het angst en schopt hij daarom van zich af? Als dat zo is levert een discussie over inhoud niets op. Dan verbindt alleen nog de herkenbaarheid.” In haar huidige project *The Cover* speelt dat idee een rol. Van der Velden portretteerde dertig mensen, ieder met zijn eigen levensverhaal. Een winnaar van de loterij, iemand die een depressie overwon, een misdaad beging of een koninklijke onderscheiding ontving. De portretten tonen geen bijschrift. De kijker moet zelf

kijken. Het project laat zien hoe weinig de buitenkant zegt over wat iemand heeft meegemaakt.

DE WEG NAAR LUISTEREN

De drang om verhalen te vertellen ontstond al vroeg. Op haar twaalfde schreef Van der Velden een boek over de Tweede Wereldoorlog waarin ze op de laatste bladzijde met haar kalligrafiepen schreef: ‘We zijn samen, dezelfde mensen!’. En ernaast: “Nog steeds hebben mensen het niet geleerd!!! Met drie uitroeptekens. Onrecht raakt haar nog altijd diep. “Mensen in veilige landen denken vaak dat mensen op de vlucht hun benarde situatie aan zichzelf te danken hebben. Dat is niet zo. Het zit in het systeem dat we hebben gecreëerd, waarin een klein deel van de wereldbevolking alle kansen, veiligheid, onderwijs en de juiste visa krijgt, en veruit het grootste deel niet. Ze kunnen nergens naartoe en worden door dat rigide systeem verpulverd. Zonder dat het hun schuld is.”

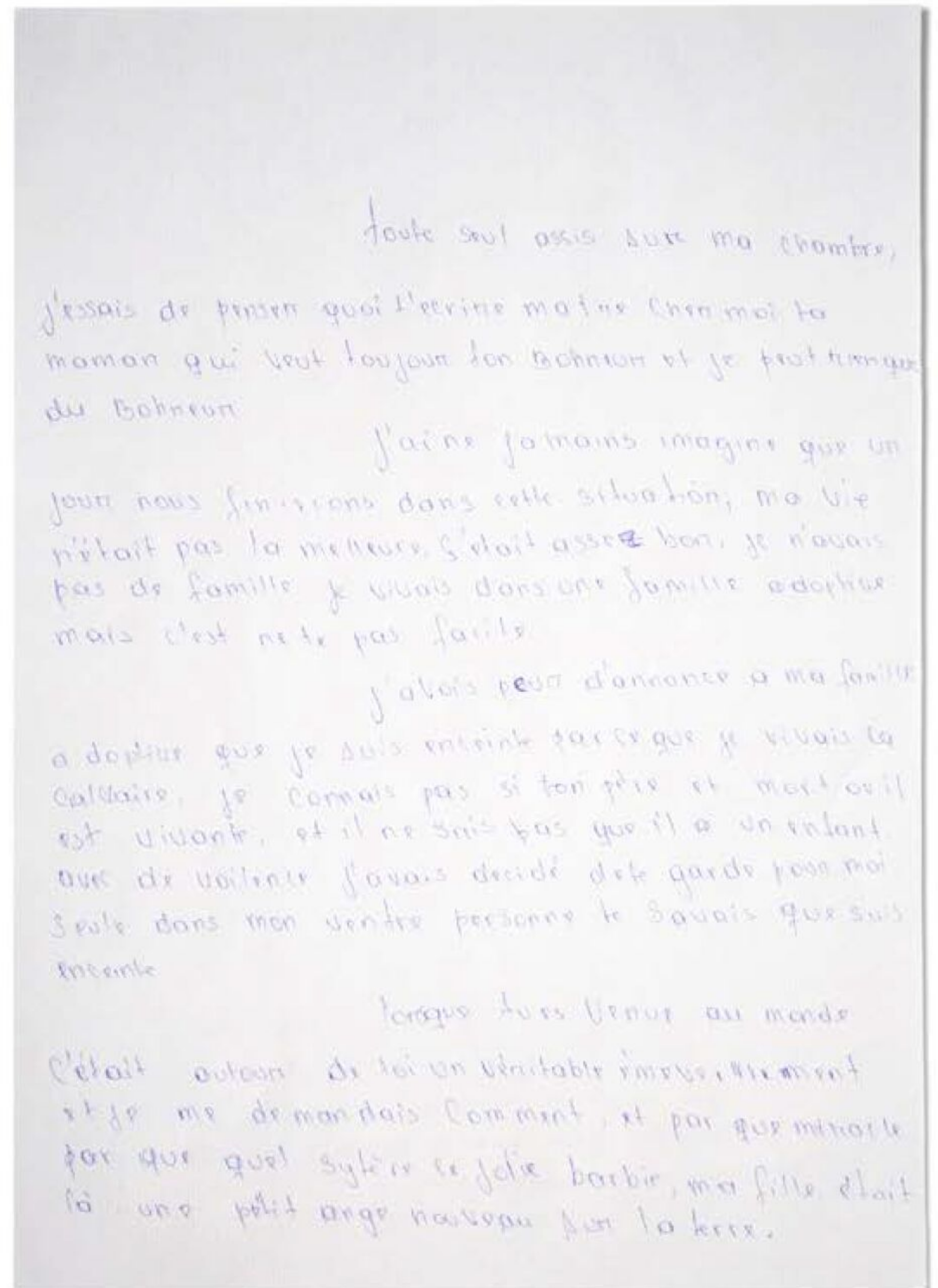
LESBOS

Van der Velden en Brink zien zichzelf niet als journalisten. “Wij faciliteren de verhalen van mensen. Wij kunnen mooi fotograferen, filmen, teksten schrijven en een mooie website bouwen, maar de verhalen zijn van de mensen zelf.” Dat hun werk impact heeft, bleek bij *The Island of All Together*. Voor dit project brachten ze

vluchtelingen en toeristen met elkaar in contact op het Griekse eiland Lesbos. De film die daaruit voortkwam werd tienduizenden keren gedeeld en internationaal overal gepubliceerd. Chris Martin van Coldplay deelde de film op zijn sociale media, en de Verenigde Naties vertoonden het zelfs tijdens een vergadering. Toch ging aan dat succes een moeilijke les vooraf. Luisteren. “In mijn twintiger jaren bewandelde ik vaak de weg van de boosheid. Mensen proberen te overtuigen, nog meer boeken lezen, overtroeven. Dat is niet zo’n handige weg.” Daarna werkte Van der Velden jarenlang voor ngo’s zoals Unicef en maakte in die periode zo’n vijftig reizen. Die ervaringen brachten haar veel maar maakten haar soms ook moedeloos: “Ik zag zoveel ongelijkheid om uiteenlopende redenen: kansenongelijkheid, corruptie en een niet werkend systeem. De wereld was schots en scheef.”

LUISTEREN NAAR ANDEREN

Na elke reis bleef een knagend gevoel hangen. “Ik had mooie foto’s gemaakt, maar niets opgelost.” Langzaam groeide de frustratie. Met het gewicht op haar schouders dat ze alles op moest lossen, wat totaal niet lukte, leken er maar twee keuzes te zijn: stoppen of cynisme.” Onbewust koos ze voor het laatste. “Ik vertelde iedereen heel duidelijk hoe ik dingen zag, waardoor iedereen een soort verlamd tegenover me zat.” Totdat een collega die nog veel meer reizen had gemaakt haar daarop aansprak. Hij zei: Marieke, ik geef je nog twee jaar. Als je zo doorgaat word je een zuur, boos iemand. En daarbij hoor ik alleen maar wat jij allemaal vindt en hoe jij het allemaal ziet. Maar kun je ook luisteren naar hoe anderen het zien, zoals de mensen die jij fotografeert?” De woorden kwamen diep binnen. “Misschien moet je eerst een bepaalde leeftijd hebben of lang genoeg hebben gestreden op de oude weg om de boodschap te horen.” Met haar volgende project *Bagdad Today* wat ze maakte in Irak leerde ze om te luisteren. De mensen die zij interviewde waren zich niet bewust van het proces dat zich in haar hoofd afspeelde. “Ik ben bewust gaan luisteren en ja, ik kreeg

© Marieke van der Velden

gewoon veel meer verhalen te horen. Ik hoef daar niets van te vinden, ook al blijft luisteren zonder oordeel soms lastig.”

URGENTIE ALS MOTOR

In haar driedaagse masterclass ‘Het Fotoproject’ geeft Van der Velden alle ervaring die ze in de afgelopen 20 jaar heeft opgedaan door aan andere fotografen. Ze ziet vaak hetzelfde gebeuren. “Fotografen kunnen prachtige foto’s maken, maar een reeks sterke beelden is niet altijd genoeg. Het gaat om het verhaal dat je wil vertellen.” Dat hoeft niet altijd een wereldwijd en groots onderwerp te zijn; ook een klein persoonlijk verhaal kan prachtig zijn. Als je de kijker maar weet te boeien en mee

weet te nemen in je project. Tijdens haar masterclasses werkt Van der Velden met tien sleutelvragen die deelnemers helpen hun project te onderzoeken. Hierin komt onder andere aan bod wie je publiek is en hoe je dat kunt bereiken, en ook wordt ieders intrinsieke motivatie besproken. Wat is je persoonlijke drijfveer om dit te willen maken? Want een project maken is soms ook veel gedoe, en zonder de juiste motivatie lukt dat niet. Het geeft deelnemers veel aha-momenten en handvatten wanneer ze letterlijk op de stoel van de kijker gaan zitten en leren om met andere ogen naar hun eigen project te kijken. Het leert hen om helder naar hun eigen project te kunnen kijken: waar zitten de kansen en waar

zitten de valkuilen? Ook spoort Marieke de deelnemers in bepaalde gevallen aan om erbij te schrijven of te filmen, of om samen te werken met mensen die dit voor hen kunnen doen.

Voor Van der Velden voelt het geven van de masterclasses als een urgentie. Een nieuwe fase waarin ze niet alleen haar eigen projecten aan de wereld laat zien, maar ook andere fotografen helpt om hun projecten tot bloei te laten komen en richting het publiek te brengen. Want de wereld heeft nieuwe verhalen nodig, en het maakt voor de kijker niet uit wie ze heeft gemaakt. Zolang de verhalen er maar zijn. □

www.marikevandervelden.com/masterclass

Het speelgoed van de Amerikaanse Droom

DAVID LEVINTHAL

In de zalen van het H'ART Museum in Amsterdam hangen foto's die gemaakt zijn met de reusachtige 20x24-inch Polaroid-camera, waarvan er maar een paar op de wereld zijn. David Levinthal mocht de bijzondere camera gebruiken om juist heel kleine objecten te fotograferen, zoals speelgoedsoldaatjes, cowboys en Barbiepoppen. Met zijn afbeeldingen van de onschuldige speelgoedfiguurtjes reageert Levinthal op de Amerikaanse mythes die erin zijn opgeslagen. Zijn werk past in de traditie van de generatie postmoderne kunstenaars, zoals Richard Prince en Cindy Sherman, die fotografie gebruikten om de beeldcultuur te bevragen.

TON HENDRIKS

“ Onze Führer schept een mythe. Hij herschrijft de geschiedenis vanuit zijn eigen perspectief en richt zich volledig op zijn eigen verdiensten.

© David Levinthal

David Lawrence Levinthal (1949) is een Amerikaanse fotograaf die woont en werkt in New York City. Hij gebruikt klein speelgoed en rekwisieten met belichting om miniatuurmilieus te creëren voor onderwerpen die variëren van oorlogstaferelen, voyeurisme, raciale en politieke verwijzingen tot de Amerikaanse popcultuur. Sinds het begin van de jaren zeventig onderzoekt David Levinthal de relatie tussen fotografische beelden en de fantasieën, mythen, gebeurtenissen en personages die het mentale landschap van het hedendaagse Amerika vormgeven. Expositie in H'ART Museum, 13 februari – 6 september 2026

© David Levinthal

De 76-jarige David Levinthal, die zelf bij de opening aanwezig is, toont zich zichtbaar tevreden over de expositie in het H'ART Museum. “Ze laten niet alleen de foto's zien, maar scheppen ook een interessante context van mijn werk,” zegt hij meteen als ik hem aanspreek. Zoals vaak bij Amerikanen hoeft je maar een vraag te stellen om een complete verhandeling over het werk te krijgen, zeker bij de doorgewinterde Levinthal. De eerste vraag die ik stelde was hoe hij op het idee kwam om speelgoed en poppen te gebruiken als attributen om zijn verhaal te vertellen over de Amerikaanse cultuur. “Toen ik voor het eerst naar de Yale School of Art kwam, [een opleiding in diverse kunstvormen, waaronder fotografie], was ik al geïnteresseerd in fotografie. Ik gebruikte mijn Leica, ik denk dat het een M2 was, een van de eerste modellen. Ik droeg hem elke dag om mijn nek en ik fotografeerde ermee in donutwinkels en tankstations en dode dieren op de wegen van Connecticut. In mijn tweede jaar moesten we een scriptieproject doen, en ik liep toevallig door een van de twee grote warenhuizen in New Haven, waarschijnlijk. Het was in november. Ze waren net begonnen met het ophangen van alle kerstspullen. Ik probeerde eigenlijk de regen te ontwijken, dus liep ik door de speelgoedafdeling en ik zag een poppenhuis, een Marx-poppenhuis. Louis Marx had een enorm speelgoedbedrijf en toen ik klein was, hadden ze benzinestations voor de jongens en huizen voor de meisjes.”

SPEELGOEDSOLDATEN

Levinthal bedacht zich dat als hij elke kamer van het poppenhuis zou fotograferen, hij meteen zijn hele afstudeerproject klaar zou hebben. “Wat ik me echter niet realiseerde, was dat al deze spullen van metaal waren, en in feite van gelithografeerd tin, dus zeer reflecterend. Toen ik ze probeerde te fotograferen, bleek dat onmogelijk. Dus ging ik terug naar het warenhuis, naar de speelgoedafdeling voor de kerst, en terwijl ik daar rondliep, zag ik van die kleine speelgoedsoldaatjes. Ik kocht een paar dozen en liet ze inpakken als cadeau. Ik nam ze mee naar de kunstafdeling, waar een kleine studioruimte was. Ik fotografeerde ze eerst ingepakt, daarna fotografeerde ik ze

gedeeltelijk uitgepakt, en daarna geheel uitgepakt. Dat soort typische conceptuele dingen doe je als afgestudeerde student.” Na deze toevalligheid, gedeeltelijk geleid door zijn zoete jeugdherinneringen aan de jaren 1950-60 van Amerika, had Levinthal zijn fotografische vorm gevonden die hem de rest van zijn carrière niet meer in de steek zou laten: het fotograferen van speelgoedpoppetjes van diverse maten en soorten die als model zijn gaan staan voor de mythen waarmee de Verenigde Staten hun verhaal over zichzelf vertellen en naar buiten toe propageren. “Toen ik de soldaatjes uit de doos haalde en begon te fotograferen, was het alsof ik met een sneltrein terug naar mijn kindertijd werd gebracht. Dus begon ik ze te fotograferen, en dat leidde tot het werk dat ik nu al meer dan 50 jaar doe. Het was een gelukkig toeval.”

GERINGE SCHERPTEDIEPTE

Door de uiterst kleine scherptediepte van de reusachtige 20x24 inch-Polaroidcamera die Levinthal mocht gebruiken voor zijn miniatuurbeeldjes, ontstaat er een soort van bijziend effect waarin de achtergrond van het beeld vervaagt en de kijker daarom wordt uitgenodigd om zelf het ontbrekende verhaal in te vullen. “De kleine scherptediepte geeft het effect dat de figuren echt lijken te bewegen. En ze lijken realistischer, omdat je al die kleine details van het speelgoed niet kunt zien, waardoor je meer in de beelden wordt getrokken. Dat veranderde het perspectief van het speelgoed voor de kijker volledig. Het was een combinatie van die ontdekking en het feit dat ik in de loop der jaren op bepaalde manieren mijn techniek heb kunnen verfijnen.”

DE MYTHOLOGIE ONTKRACHT

Er is geen mythologie die zo wijdverspreid is als die van ‘het ideale leven’, oftewel de *American Dream*. Maar wie bedenkt eigenlijk deze droom, dit ideaal van schoonheid, luxe, welvaart en superioriteit en hegemonie? Denkt David Levinthal, die zich zijn hele carrière met de verbeelding van mythes heeft beziggehouden, dat ze sublimaties zijn van het dagelijks leven, verbeeld in de massamedia, of gelooft hij dat ze bewust door machthebbers worden geconstrueerd?

“Ja, dat laatste zeker. Onze Führer schept een mythe. Hij herschrijft de geschiedenis vanuit zijn eigen perspectief en richt zich volledig op zijn eigen verdiensten. Maar om je vraag serieus te beantwoorden: ik denk dat veel van de context, vooral voor de westerse wereld, komt uit films en televisie uit die periode. Ik ben geboren in 1949, en dat betekent dat ik tot de eerste generatie televisiekijkers behoor, en alles in die tijd was zwart-wit. Maar het grootste deel van de programma's 's avonds en op zaterdag- en zondagochtend bestond uit westerns. *The Lone Ranger* en *Roy Rogers* creëerden een soort mythologie die niets te maken had met de werkelijkheid. Ik vertel mensen vaak dat mijn foto's minder bevatten dan ze op het eerste gezicht lijken. Ze zijn gemaakt om de verbeelding te stimuleren. Ik wil dat de kijker wordt meegesleept en zijn eigen herinneringen gebruikt, zodat het kunstwerk hem aanzet tot nadenken. Dit motiveert hem om alle lege plekken in te vullen met zijn eigen geschiedenis.” Het werk van Levinthal nodigt de kijker uit om de figuurtjes niet alleen te associëren met de eigen herinneringen, maar vooral te bekijken hoe de Amerikaanse beeldcultuur onbewust invloed heeft gehad op de collectieve absorptie van de dominante idealen van ondernemingsdrang, vrijheid en schoonheid. □

© Fleur Wiersma

De afwisseling tussen overzichten en details

Als Fleur Wiersma in het lokale Utrechtse nieuws leest dat de eigenaar van drogisterij Woortman op het Neude 85 wordt, vat ze het plan op om een fotoserie te maken van die ouderwetse drogisterij. Het komt er op dat moment niet van. Als ze twee jaar later leest dat Hans Rijkhof heeft besloten op 87-jarige leeftijd de deuren te sluiten, weet ze dat het ze niet langer kan wachten. Ze stapt diezelfde week nog de winkel binnen en vraagt of ze een fotoserie mag maken. Het resulteert in een prachtig eerbetoon aan de drogist en zijn winkel.

MARTIEN VERSTEEGH

Makkelijk vindt Fleur het niet om zo'n verzoek te doen. "Ik kan nooit garanderen dat het ergens gepubliceerd wordt. Ik kan mensen alleen maar wijzen op mijn website om ze te laten zien wat voor werk ik maak."

Meneer Rijkhof vindt het meteen goed. Ze brengt meerdere middagen door in de winkel om de sfeer te vangen. "Het was een heel klein winkeltje. Dat maakte het lastig. Je stelt jezelf dan de vraag wat je wilt laten

zien. Ik dacht aanvankelijk groter: dat ik ook vast moest leggen als er leveranciers kwamen bijvoorbeeld en dat hij de deur van buiten af op slot zou doen. Dat bleek al snel helemaal niet nodig. Er was zoveel moois vast te leggen in de winkel zelf."

Toch brengt ze veel tijd wachtend door, terwijl ze kijkt naar wat een goed beeld op kan leveren. Naast de winkelruimte, waar de klanten komen, is er een klein vol kantoortje en Fleur leert ook al snel dat er ook nog een kelder is. Daar hing gelukkig nog een tl-balk, want flitsen doet ze in principe niet. "Ik gooi mijn ISO omhoog en hier in de kelder heb ik ook een statief gebruikt, anders was het niet gelukt. Ze waren die kelder helaas al aan het opruimen, maar er stonden nog prachtige oude reclameborden. Ik hou van dat nostalgische. Dat zie je in veel van mijn werk terug."

AFWISSELING

Fleur kiest heel bewust voor afwisseling tussen detail- en overzichtsfoto's. Als ze besluit de serie in te sturen voor de Zilveren Camera gaat daar een andere foto van de stoffige flesjes in mee dan ze zelf eerst had bedacht. "Ik had zo'n dertig foto's naar *Trouw* gestuurd en hun beeldredacteur koos ervoor een andere foto te

© Fleur Wiersma

publiceren, eentje waar iets minder flesjes op te zien waren dan die ik in mijn hoofd had. Ik neem zo'n keus heel serieus. Iemand met veel verstand van zaken heeft ernaar gekeken. Blijkbaar vond die persoon dit een prettig beeld. En dat snap ik dan ook als ik er opnieuw naar kijk. Je oog valt bij dit beeld echt op die ene fles met dat losse etiket." Iets weghalen uit het beeld doet ze nooit. Ze gebruikt enkel technieken die je ook in de doka zou gebruiken: een uitsnede maken, een beetje doordrukken. "Als je foto's instuurt voor de Zilveren Camera is iets weghalen uit den boze. Je moet je originele bestanden meesturen en als ze zien dat iets is weggehaald, word je gediskwalificeerd."

ENKEL DE HANDEN

Haar standaardlens bij dit project is de 24-70 mm, waarmee ze als een soort vlieg op de muur alles registreert. Fleur heeft niets geregisseerd. Soms moet ze echt snel reageren om de foto te maken die ze in haar hoofd heeft. Bijvoorbeeld als meneer Rijkhof met een puntzak achter de toonbank langsloopt. "Dat is het voordeel als je er een tijdje rondloopt; dan weet je op een gegeven moment wat je kunt verwachten. Maar dan is het nog steeds een kwestie van

heel snel reageren, omdat ik het niet in scène wilde zetten." De enige uitzondering daarop maakte ze voor de close-up die ze van zijn handen wilde nemen. "Die mooie handen moesten onderdeel worden van de serie. Toen ik hem vroeg of ik die mocht fotograferen, vond hij dat ook helemaal prima. Hij legde ze op de toonbank, maar dat werkte niet. Ik heb die foto's wel gemaakt, maar ik wist meteen al dat die de serie niet zouden halen." Als ze hem kort daarna een zak drop dicht ziet plakken, ziet ze dat dát het beeld van zijn handen is dat ze nodig heeft. "Natuurlijk moest ik hem op geen enkele manier laten poseren, ook niet met alleen zijn handen. Dit werkte veel beter." Dat betekent wederom snel werken met weinig licht. Van de vijf foto's die ze ervan maakt, zijn er twee bewogen.

BRIEFJE OP DE DEUR

Fleur heeft een groep collega's waar ze veel steun aan heeft. Ze denken met elkaar mee en geven hun mening. Dat helpt haar enorm bij het maken van de uiteindelijke selectie voor haar series. In het geval van de handen waren ze het allemaal eens met de keuze van Fleur. Het detail van het plakbandje maakte het beeld voor haar gevoel af. De groep is het echter niet altijd

met haar keuze eens: "Anderen kijken toch met meer afstand naar je werk. Die input is, zoals gezegd, heel belangrijk voor me. Natuurlijk kom ik niet met honderden beelden bij hen aanzetten, dus de eerste selectie heb ik dan zelf al gemaakt. Je bedenkt wat je allemaal in ieder geval wilt laten zien. Het is een kwestie van kijken, even laten liggen en dan weer kijken. En soms past een foto gewoon niet, ook al is hij heel mooi. Kill your darlings."

De foto van het briefje op de deur waarop staat dat de winkel dicht is, vindt Fleur geweldig. "Zo'n klein detail als die beschadiging onderaan het bordje, omdat het jaar in, jaar uit iedere dag is omgedraaid, wil ik vangen. Dat vertelt het verhaal." Dat de winkel inmiddels voorgoed de deuren heeft gesloten, geeft dat beeld natuurlijk nog een extra lading. Meneer Rijkhof heeft nog meegemaakt dat de foto's in Trouw werden gepubliceerd. Toen bekend werd dat deze serie van Fleur ook genomineerd was voor de Zilveren Camera en daarvoor ook in het Fotomuseum in Hilversum te zien zou zijn, was hij helaas al overleden. □

www.fleurwiersma.nl

**WORDT JOUW WERK DOOR
EEN KUNSTUITLEEN-
INSTELLING UITGELEEND?**

**DAN HEB JE RECHT
OP EEN VERGOEDING.**

Kijk voor meer informatie op
www.pictoright.nl/kunstuitleen

PICTORIGHT

goed verzekerd als beroepsfotograaf

apparatuurverzekering &
aansprakelijkheid bedrijf

Klomps & Boor
risicobeheer

info@kbrbeheer.nl
www.kbrbeheer.nl

Beperking als methode

AYA MUSA

De laatste jaren klinkt in gesprekken over fotografie vaak hetzelfde verlangen: even langzamer, even minder, even terug naar een manier van werken die niet voortdurend om aandacht vraagt. In die sfeer verschijnt analoog als remedie, omdat het proces een grens stelt en die grens voelt als rust. Je wordt gedwongen om te kiezen voordat je afdrukt, omdat elke opname geld kost en omdat een rolletje eindig is, waardoor het idee ontstaat dat film vanzelf leidt tot bezinning en dat digitaal vanzelf leidt tot haast. Maar die hang naar authenticiteit is geen trend van nu, en ook geen eigenschap die vastzit aan film. Het is een terugkerend patroon dat opduikt wanneer techniek versnelt en wanneer productie makkelijker wordt. Zodra een medium sneller en toegankelijker wordt, ontstaat er een tegenbeweging die waarde hecht aan beperking, ruis, frictie, materiaal, en aan het gevoel dat je iets 'echts' vastpakt. Het gaat minder om techniek dan om onrust: zodra iets te makkelijk wordt, wil je weer voelen dat er iets op het spel staat.

In de muziek zie je dat al decennialang. Zodra studio's eindeloos konden stapelen, knippen, corrigeren en gladstrijken, groeide tegelijk de waardering voor het hoorbare spoor van de handeling: adem, snaargeluid, tikjes, oversturing, tape-hiss, het geluid van een ruimte. De opleving van vinyl, de herwaardering van analoge synths, en de voorkeur voor live takes boven perfecte lagen zijn varianten van dezelfde drang. Zelfs wanneer de luisteraar niet technisch kan uitleggen wat er gebeurt, herkent hij dat niet alles is dichtgesmeerd, dat er risico overblijft, en dat er nog iets op het spel staat. In fotografie gebeurt hetzelfde, alleen sneller en zichtbaarder.

Vroege digitale beelden kregen al snel een reputatie: te schoon, te hard, te onpersoonlijk. Daarna kwamen de hulpmiddelen die dat moesten "repareren", niet door inhoud toe te

voegen, maar door sfeer toe te voegen.

Hipstamatic was daar een vroege illustratie van: een app die digitale beelden expres liet lijken op goedkope lenzen en foute kleuren, zodat het resultaat niet oogde als nieuw, maar als gevonden. Vervolgens werden filters op sociale media een routine, niet alleen om iets mooier te maken, maar om aan elk beeld meteen een tijd, een stemming, een soort herinnering mee te geven. Snapchat maakte dat nog automatischer, met "authentieke" looks die spontaan moesten lijken, terwijl het gewoon een ingebakken stijlkeuze was.

Daar zit de wrijving: authenticiteit is iets waar je naar verlangt, en tegelijk wordt het iets wat je toepast. De 'fout' wordt reproduceerbaar. Korrel wordt een schuifje. Kleur-zweem wordt een preset. Een analoge rand wordt een overlay. En inmiddels gaan camera's en apps nog een stap verder door filmemulsies te imiteren, soms met profielen die verwijzen naar specifieke stocks, alsof je niet alleen een sfeer kopieert maar ook een geschiedenis. Dat hoeft niet nep te zijn. Het wordt pas vreemd wanneer die look als bewijs gaat gelden, alsof het beeld daardoor meer "waar" wordt. Sociale media hebben dit proces versneld, omdat het beeld daar niet alleen wordt bekeken, maar ook wordt gemeten. Een foto bestaat er tussen andere foto's, op een scherm dat licht geeft, in een tempo dat geen stilte toelaat. Dat maakt een paar eigenschappen dominant: helderheid, contrast, kleur, onmiddellijk begrip. Tegelijk groeit de honger naar beelden die zich aan dat regime onttrekken en die niet ontworpen lijken voor de scroll. En natuurlijk neemt hetzelfde platform die honger weer op in zijn eigen systeem: de "tegenreactie" wordt een filter, een preset, een categorie.

Intussen is de techniek zelf ook verschoven op een manier die je blik beïnvloedt. Lenzen en sensoren leveren een optische perfectie die soms verder reikt dan je ervaring op het

moment zelf. Niet omdat je oog tekortschiet, maar omdat kijken geen opname is. Wij kijken selectief; we leggen accenten; we vullen aan; we missen ook dingen. De camera registreert, en achteraf kun je in schaduwen en hoge lichten informatie terughalen die je tijdens het maken niet zag. Voeg daar schermen met hoge pixeldichtheid aan toe, en een werkhouding waarin je voortdurend inzoomt om te controleren of iets "echt scherp" is, en je krijgt een ander soort criterium: niet "werkt het beeld", maar "houdt het beeld stand".

Daarom blijft beperking als methode interessanter dan het debat film versus digitaal. Film heeft limieten ingebouwd, maar digitaal niet, en juist daar kun je iets mee: je kunt die limiet zelf kiezen. Dat kan heel concreet, met een kleinere geheugenkaart, met een afspraak met jezelf over hoeveel frames je per situatie maakt, of met een dag fotograferen zonder het scherm te gebruiken. Je houdt dan de digitale voordelen, maar je haalt het automatisme eruit, en dat automatisme is vaak het probleem, niet de techniek. Wie dit vaker heeft gezien, herkent het snel: zodra iets moeiteloos wordt, ontstaat er een markt voor tegenwind, soms uit overtuiging, soms uit mode, meestal uit allebei. Een goed beeld redt het zonder dat je eerst hoeft uit te leggen waarmee het is gemaakt. Je ziet het aan de keuzes die erin zitten: wat je laat staan, wat je weglaat, en waar het beeld zijn gewicht legt. Korrel kan helpen, scherpste kan helpen, een filmprofiel kan helpen, maar het blijft ondersteuning. Op het moment dat je gaat geloven dat de drager het werk doet, verschuift je aandacht van kijken naar afvinken. Uiteindelijk komt het neer op aandacht: niet alles nemen, maar iets, en het laten bestaan zonder dat het zich hoeft te bewijzen op pixelniveau. Film kan daarbij helpen, digitaal ook, en soms helpt juist het omgekeerde: jezelf een grens opleggen in een systeem dat weinig grenzen kent. De rest is stijl, soms bruikbaar, soms een truc. □

Opnieuw verliefd op fotografie

Na ruim twintig jaar als professioneel fotograaf dacht landschapsfotograaf Bas Meelker dat hij zijn vak wel kende. Hij had van alles gezien en van alles meegemaakt: van mistige herfstbossen in Brabant tot glooiende heuvels in Toscane. Tot Bas de overstap maakte naar het middenformaat van het FUJIFILM GFX-systeem. “Het is net alsof dat vlammetje weer wat harder is gaan branden”, vertelt hij. “Alsof je weer even teruggaat naar het begin van je carrière, toen alles nieuw en spannend was.”

Zijn eerste kennismaking met middenformaat vond al jaren eerder plaats, toen hij een week lang met een middenformaatcamera mocht fotograferen. Die ervaring liet blijvende indruk achter. “Die beelden bleven in mijn archief zitten. Iedere keer als ik ze tegenkwam, dacht ik: wat is dit mooi.” Toch bleef Bas nog jarenlang bij zijn vertrouwde set-up. Tot het moment waarop hij zichzelf afvroeg: als je nog een keer iets anders wilt, dan is dit het moment.

VAN FULLFRAME NAAR MIDDENFORMAAT

Met het FUJIFILM GFX-systeem vielen de puzzelstukjes op hun plek. Niet alleen

vanwege de specificaties van de camera, maar vooral vanwege wat het met hem deed als fotograaf.

Inmiddels fotografeert Bas met de FUJIFILM GFX100S II. Zijn gear maakt hij compleet met de GF20-35mm F4 R WR, de GF45-100mm F4 R LM OIS WR en de GF100-200mm F5.6 R LM OIS WR objectieven. Natuurlijk maken 102 megapixel, de enorme scherpte en minutieuze details in de uiteindelijke foto indruk. Zeker wanneer je beelden tot zes meter breed worden geprint. “Het geeft vertrouwen. Je weet dat het gewoon goed komt met het beeld”, aldus Bas. Maar het draait niet alleen om de technische

reikwijdte van de camera. “Het zit vooral in hoe ik me voel als ik naar de beelden kijk. Als je 100 of 200 procent inzoomt en ziet wat er nog steeds aan detail en nuance in zit, daar krijg ik gewoon een grote glimlach van.”

Het is de combinatie van de sensor en het objectief die volgens hem iets bijzonders doet. De manier waarop licht overloopt in schaduw, hoe contrasten geleidelijk afbouwen, hoe kleur wordt weergegeven bij fel tegenlicht of een zonsondergang. “Dat ‘drop-off’-effect, hoe licht en scherpte langzaam wegvallen, ziet er zo schoon en soepel uit.”

GRENZEN VERLEGGEN

Een van de meest tastbare verschillen ervoer Bas tijdens een recente reis naar Toscane. Overdag fotograferen met harde contrasten, fel zonlicht en diepe schaduwen, betekende vroeger vaak het maken van meerdere belichtingen en deze later samenvoegen.

Met de GFX is dat niet langer nodig. Bas koos bewust voor één belichting, met focus op de lichte delen van het beeld. De schaduwen leken op het scherm van de camera bijna te donker. In de nabewerking bleek dat niet het geval te zijn. Waar het optrekken van schaduwen bij veel camera's ten koste gaat van contrast en scherpste, bleef de kwaliteit hier overeind. "Alles zat erin. En dat was echt een eye-opener."

Zelfs zijn vertrouwde grijsverloopfilters,

jarenlang onmisbaar bij zonsopkomsten en -ondergangen, bleken ineens een stuk minder nodig. "Ik zette automatisch een filter voor de lens, maar dat zag er ineens niet meer uit. Hij kon er nu veel vaker af zonder dat dit impact had op de uiteindelijke foto."

FOTOGRAFEREN MET MEER INTENTIE

Bas vergelijkt het fotograferen met het FUJIFILM GFX-systeem met een chef-kok die werkt met een high-end Japanse messenset. Het gereedschap beïnvloedt de manier waarop je werkt. "Je bent bewuster. Intentioneler. Je denkt net iets langer na over de compositie. Het verhoogt mijn creatieve plafond", aldus Bas.

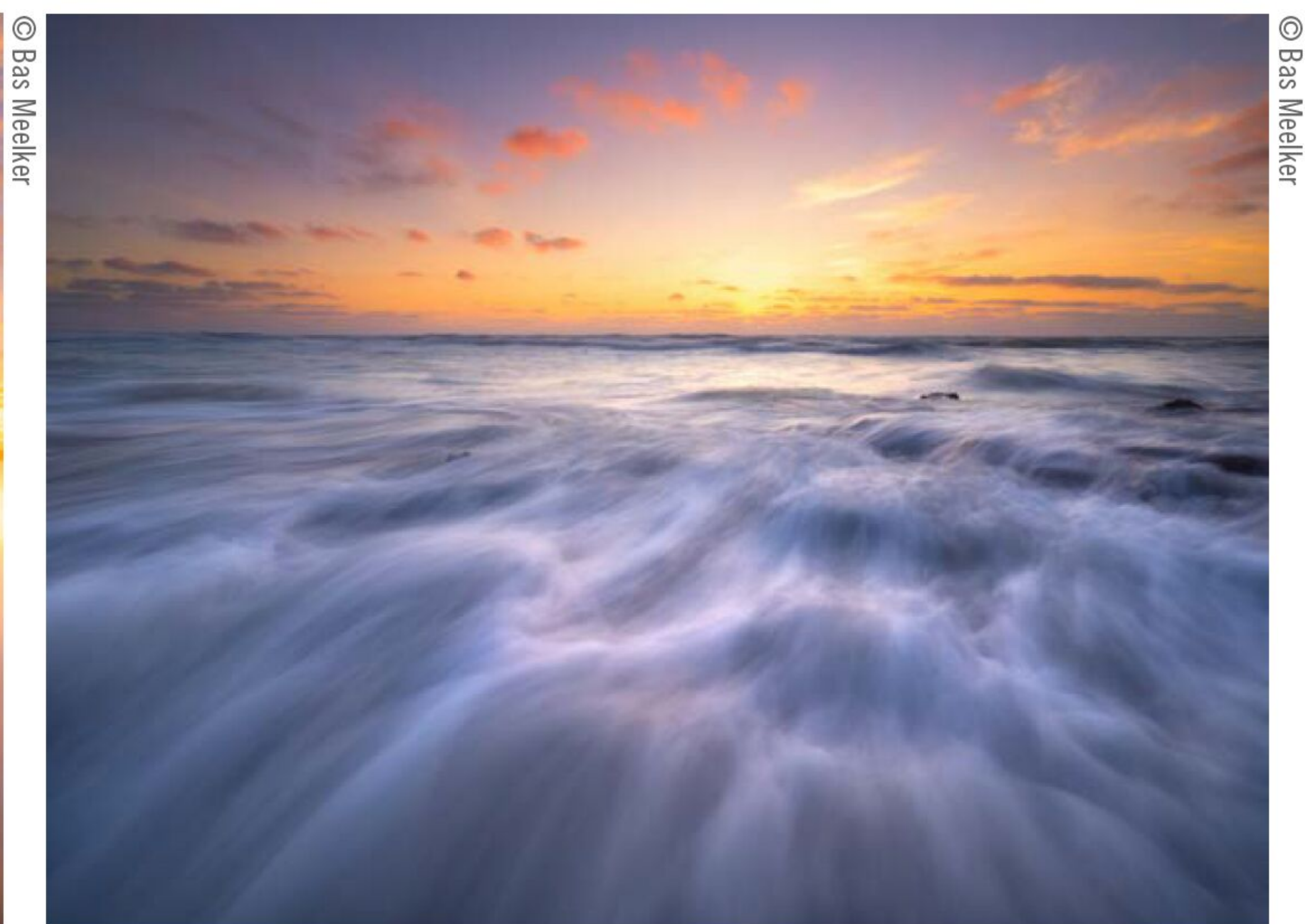
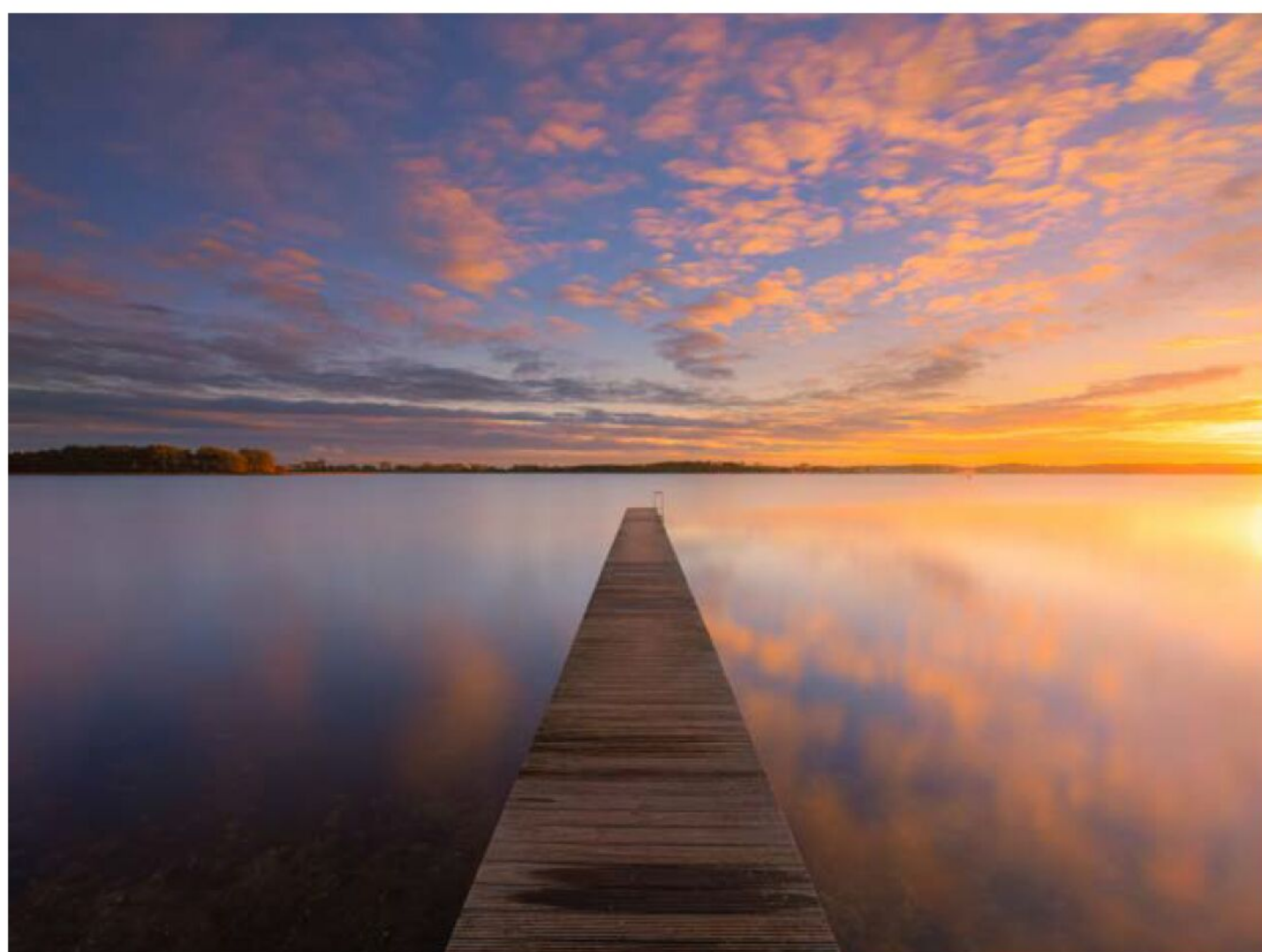
Ideeën die hij vroeger wegwuifde omdat ze technisch lastig waren, lijken nu haalbaar. "Mijn fotografische horizon is verbreed. Ik

fotografeer langzamer, doordachter. Meer gericht op verhaal en sfeer en minder op alleen het spectaculaire moment dat zich voor me afspeelt. Het laat me weer een beetje opnieuw verliefd worden op fotografie." Techniek maakt geen betere fotograaf, dat benadrukt Bas zelf ook. Maar het juiste gereedschap kan wel iets losmaken. Het kan je uitdagen, je prikkelen, je opnieuw laten kijken naar waar je mee bezig bent, en waarom.

En soms is dat precies wat je nodig hebt om weer met frisse energie achter je camera te staan of op pad te gaan.

www.fujifilm-x.com/nl-nl

www.basmeelker.nl

Van catwalk tot campagnebeeld

Sinds juni 2025 werkt Anniek Snoeijs volledig voor zichzelf als freelance fotograaf. De reclame-, portret- en modefotograaf woont in Den Bosch en is actief in heel Nederland en België. Waar de klus zich ook bevindt, haar mobiele studio reist mee. Dat betekent flink passen en meten in haar Fiat Panda, want ze neemt graag het zekere voor het onzekere. Extra lampen en lichtvormers gaan standaard mee: je weet immers maar nooit. Zo is ze op elke opdracht voorbereid.

NAOMI HEIDINGA

Ik fotografeer, dus ik ben.' Het zou zomaar het motto van Snoeijs kunnen zijn; voor haar voelt fotografie als een eerste levensbehoefte. Het is haar uitlaatklep, het middel waarmee ze haar verhalen en creativiteit uitdrukt. Haar stijl is kleurrijk, maar haar beelden stralen tegelijk rust uit, ondanks de uitgesproken tinten. Meestal werkt ze zelfstandig en trekt ze met haar mobiele studio het land door, al werkt ze voor grotere campagnes ook samen met een team. Daarnaast is ze ambassadeur van diverse merken en verzorgt ze lezingen en workshops waarin ze haar kennis deelt. "Ik ben een spontane, nuchtere Brabantse en wil benaderbaar zijn. Ik ben ook ooit begonnen met fotografie. Nu kan ik wellicht andere mensen iets leren, maar dat maakt me niet per se een betere fotograaf!"

Als kind had ze al een sterke interesse in mode en dacht ze aanvankelijk aan een carrière als modeontwerper. "Mijn moeder heeft een achtergrond in de mode." Haar vader was hobbyfotograaf. Uiteindelijk wist Snoeijs beide werelden te combineren. "Ik heb wel gekeken of een mode-opleiding iets voor me was, maar bij de open dag van de fotografie-opleiding op het Sint Lucas wist ik het zeker: hier hoor ik thuis!"

LEERZAAM PROCES

Na haar opleiding fotografie aan het Sint Lucas besloot ze haar studie voort te zetten in België, aan LUCA School of Arts, om zich verder te verdiepen en haar vaardigheden te verbreden. Tijdens die periode werkte ze aan Bloom, een project over seksueel grensoverschrijdend gedrag, een onderwerp

waar ze zelf ook ervaring mee heeft gehad. "Zeven jaar lang durfde ik niet over deze gebeurtenis te praten. Door middel van dit fotoproject is het me wel gelukt. Ik heb anderen geportretteerd die iets soortgelijks is overkomen. Hun kracht en mentale weerbaarheid zijn me bijgebleven. Daarnaast heb ik mijn gevoelens in diverse foto's verbeeld."

Om meer aandacht voor het onderwerp te genereren, besloot Anniek Snoeijs het project in boekvorm uit te brengen. Op verschillende platforms kreeg ze de kans haar idee te pitchen. "Het was een heel leerzaam proces. Niet alleen wat betreft het presenteren van mijn ideeën, maar ook de crowdfunding, het zoeken van een uitgever en het contact met de vormgever." Een tweede boek sluit ze niet uit, maar voorlopig ligt haar focus elders. "De meeste tijd gaat op aan opdrachten. Ik hoop in de toekomst wel meer tijd te kunnen vrijmaken voor autonoom werk. Het is belangrijk om jezelf te blijven uitdagen, je eigen stijl verder te onderzoeken en uit te werken."

PERFECTIONISTISCH

In opdrachten kan ze echter ook haar creativiteit kwijt. Haar eerste klus staat haar nog helder voor de geest. "Ik studeerde nog, maar werd benaderd door een reclamebureau uit Groningen. Ik kon het in eerste instantie niet geloven," lacht Snoeijs. "Die campagne blijft me altijd bij." Het was een belangrijk moment in haar nog jonge carrière.

Een andere memorabele shoot vond plaats in Amsterdam, in opdracht van modeontwerper Ruben Jurriën. Tijd bleek daarbij de grootste

uitdaging. Hij nam deel aan Lichting, onderdeel van de Fashionweek, waar jonge ontwerpers hun werk presenteren. "Hij vroeg me om zijn collectie te fotograferen voor zijn lookbook. Ik had anderhalf uur de tijd om tweeëntwintig outfits van alle zijden te fotograferen. Dat moest gebeuren op de locatie waar ook de modeshow zou plaatsvinden. Men was al volop bezig met de voorbereidingen, dus ik had uiteindelijk maar een uurtje de tijd. Had ik dat van tevoren geweten, dan was ik nerveus geweest, maar nu moest het gewoon gebeuren; ik had geen tijd om erbij stil te staan."

DAKDRAGER

Netwerken en acquisitie: dat hoort bij het ondernemen. Ze benadert vooral bedrijven die aansluiten bij haar stijl en visie. "Al is het nog mooier wanneer opdrachtgevers mij benaderen!" Een van die opdrachtgevers is bijvoorbeeld een tijdschrift voor vrouwen, waarvoor ze portretten maakt. Meestal in de studio, maar soms bij mensen thuis, wat om flexibiliteit en improvisatie vraagt. "De vraag is dan of alles in hun huiskamer past. Met een achtergronddoek van 2,80 meter breed is het best een uitdaging." Haar compacte auto is hierbij niet langer een spelbreker. "Tot voor kort kon ik dergelijke rollen niet meenemen, maar met de hulp van mijn ouders, mijn man en zijn vader lukt dat nu wel. Ze hebben een buis op de dakdrager van onze auto gemonteerd, zodat ik ook de bredere achtergrondrollen mee kan nemen!"

VOLG JE DROOM

Voor de toekomst droomt ze van opdrachten voor grote modehuizen en campagnes voor maatschappelijke organisaties. Zo werkte ze eerder voor Slachtofferhulp NL en Filomena. "Mijn werk heeft altijd waarde voor de opdrachtgever en voor het model, maar dankzij het werk voor maatschappelijke organisaties kan ik meer betekenen voor een grotere groep mensen!" Toch blijft haar belangrijkste ambitie eenvoudig: kunnen blijven doen wat ze het liefst doet en daarvan leven. "Voor sommige fotografen ziet de toekomst er onzeker uit, bijvoorbeeld vanwege AI. Ik probeer me echter niet te laten leiden door angst: dat verlamt je en daardoor ga je de dingen niet meer vol aan. Dat was het belangrijkste advies dat ik kreeg van andere fotografen, toen ik twijfelde of ik volledig voor mezelf zou beginnen. Volg je droom, ga ervoor; je merkt het vanzelf als het niet lukt. Meestal komen de opdrachten vanzelf binnen wanneer je besluit er echt voor te gaan!" □

www.annieksnoeijs.com

Model: Eva Louwers - @evalouwers

Designer: Sophie van den Broek - @sophie.vandenbroek

DuPho.
Dutch Professional Photographers

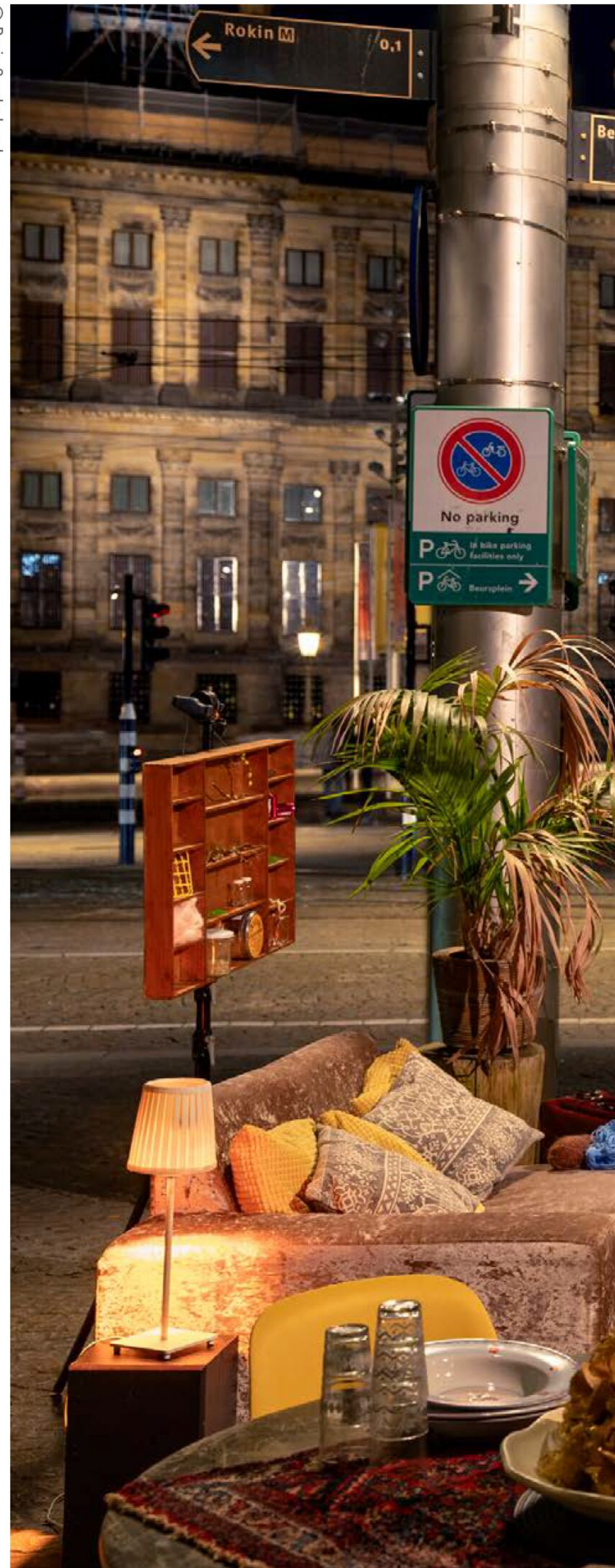
Huiselijke sfeer onder de lantaarnpaal

BORIS SUYDERHOUD

Waarom hebben mensen bepaalde voorwerpen en wat is hun relatie met deze dingen? Die vragen staan centraal in het werk van Boris Suyderhoud. Al jaren maakt hij foto's van voorwerpen en zoekt hij de verhalen achter de spullen. Die zoektocht mondde uit in de fotoserie *INT/EXT*, die hij nu afrondt met een boek en een expositie.

MADELEINE ROOD

© Boris Suyderhoud

© Boris Suyderhoud

© Boris Suyderhoud

Zijn interesse voor spullen en hoe mensen zich ertoe verhouden begon na zijn opleiding aan de Fotovakschool in Amsterdam. “Ik belandde op de filmset als camera-assistent en was de rechterhand van de cameraman. De hele dag stond ik op de set en ik had altijd een camera bij me. Zo werd ik ‘de assistent die ook fotografeerde’. Maar ondertussen miste ik wel mijn eigen vrije werk. Daarom besloot ik in 2018 voor mezelf elke dag één mooie foto te maken. Bijvoorbeeld van mensen die ergens mee bezig zijn, maar ook van hun voorwerpen. Daarvoor ging ik doelgericht zoeken naar wat me interesseerde en dook ik ook vaker de studio in om te fotograferen. Soms maakte ik een set van dingen die ik bij de kringloopwinkel vond. Ik maakte stillevens, maar ben ook veel dingen gaan doen die nu nog in mijn werk terugkomen.” Alle 365 foto’s die hij dat jaar maakte, exposeerde hij in 2019 bij NDSM Fuse in Amsterdam.

VUILNISBAK

Hij sloot dit project af. “Want ik vind het moeilijk om lang hetzelfde te doen.” Op een dag maakte hij een foto van opgestapelde kerstbomen die onder een lantaarnpaal bij een vuilnisbak lagen, die hij fraai verlichtte. Zo kwam hij in 2019 uit op zijn onderwerp, waar hij zes jaar af en aan mee bezig was: het fotograferen van dingen die hij tegenkwam bij het grofvuil. Van interieur dat naar exterieur gaat. Dat kwam niet in de laatste plaats doordat hij vanuit zijn huis in de Amsterdamse Indische Buurt uitzicht had op enkele containers, waarnaast mensen twee keer per week grofvuil kunnen plaatsen. “Ik zag daar in mijn eigen buurtje een constante stroom van spullen die naast de container terechtkwamen en weer verdwenen.” De eerste foto die hij maakte is hem nog altijd het dierbaarst. Samen met zijn vriendin maakte hij rondom een gedumpte, groene bank een sfeervolle inrichting. Spullen die ze op andere grofvuilplekken in de buurt

vonden, versjouwden ze. Daarvan maakten ze buiten een sfeervol interieur. Zijn uitgekende belichting maakte het af. “Ik had mijn foto van de kerstbomen nog in mijn hoofd. Ook die techniek, van het uitlichten onder de lantaarnpaal, gebruikte ik bij mijn nachtelijke opnamen van het grofvuil. Ik zet dan de lantaarnpaal uit en hang dan mijn flitskop boven in de lantaarnpaal. Zo heb ik controle over de belichting. Mijn camera zet ik op een statief, zodat ik kan werken met een lange sluitertijd voor het doorlichten van de achtergrond. Daarnaast gebruik ik een kleine reportageflitser om de schemerlampen leven in te blazen.”

PORTRET VAN EEN BUURT

Zo volgden, elke keer met de hulp van een bevriende buurtbewoner, zeventien interieurs. Voor elke fotoshoot reed hij met zijn busje naar een andere buurt van de hoofdstad. Telkens zochten ze bij het grofvuil spullen die ze naast één vuilcontainer met lantaarnpaal plaatsten. Die twee aspecten werden het ijkpunt. Ze vonden van alles: piano’s, fauteuils, banken, boekenkasten, lampen, beddengoed, poefjes, kleden, tafeltjes, stofzuigers en schaakborden. Van deze afgedankte spullen creëerden ze een levend, huiselijk interieur. “Op de filmset heb ik wel geleerd hoe dat moet. Ik vond zelf dat het werkte, omdat het een visueel spel is. In eerste instantie weet je niet waar je naar kijkt. Ik heb namelijk iets in een nieuwe context gezet. Elke foto werd een portret van een buurt en overall is binnen naar buiten gehaald. Het worden ook zoekplaatjes, waarin je steeds weer iets nieuws ontdekt.”

DE WITTE PIANO

Opvallend is de foto van het interieur die hij maakte op de Dam. Dit is een uitzondering in de serie, omdat op de Dam geen grofvuil verzameld kan worden. “Ik heb voor deze opname een vergunning aangevraagd om

mijn project uit te voeren. ’s Avonds om zeven uur hebben we met mijn busje spullen uit verschillende buurten naar de Dam gebracht en de set opgebouwd. Het leuke vind ik dat we ook een poster hebben gebruikt waarop staat: Dit grofvuil is verkeerd neergezet. De foto van de Dam heeft een licht absurdistische uitstraling door het samengeraapte en verlichte interieur, met het imposante paleis op de achtergrond.”

Het mooie vindt hij dat alle spullen die samenkomen en mooi zijn neergezet buiten een huiselijke sfeer creëren. Soms vroeg hij zich af waarom mensen zulke mooie spullen weggooiden. Regelmatig vroegen mensen die tijdens het bouwen van de set langsliepen of ze later op de avond spullen konden meekrijgen. “Zo kregen veel dingen een tweede leven omdat ze in die setting zo mooi stonden. De witte piano hebben we na het fotograferen naar een studente gebracht.”

DOCUMENTATIE VAN GROFVUIL

“Ik houd van dingen die een verleden in zich meedragen,” zegt Boris. “Ze hebben een geschiedenis waarvan je niets weet. Je weet niet van wie ze waren, hoewel je het soms wel aanvoelt. En je ziet ook dat mensen soms wel erg makkelijk dingen weggooien. Ik zie mijn werk als documentatie van grofvuil. Zo vonden we in Buitenveldert een keer een tamelijk oubollig interieur. Er lagen foto’s, een paspoort en notitieboekjes. Dan denk je toch dat iemand dat niet zomaar doet en probeer je er eerbiedig mee om te gaan. Deze spullen hebben een verhaal. En ik maak er weer mijn eigen verhaal van.” Afgelopen jaar heeft hij de voorwerpen die hij voor *INT/EXT* heeft gebruikt ook los gefotografeerd. Het zijn solo’s, bijvoorbeeld foto’s van een hobbelpaard en een rotanstoel. Hij hoopt nog altijd op een reactie van iemand die zijn eigen, afgedankte spullen herkent in zijn foto’s en zich bij hem meldt. Zodat zijn fotoverhalen een vervolg krijgen. □

“Elke foto werd een portret van een buurt en overal is binnen naar buiten gehaald.

© Boris Suyderhoud

© Boris Suyderhoud

© Boris Suyderhoud

Boris Suyderhoud studeerde in 2013 af aan de Fotovak-
school in Amsterdam en heeft diverse opdrachtgevers.
Hij is stills-fotograaf bij filmproducties en fotografeert
stillevens in de studio. Hij exposeerde eerder onder
meer op fotofestival Naarden en Rotterdam Photo. Zijn
serie INT/EXT is van 10 april t/m 16 mei te zien bij
Gallery WM in Amsterdam. Zijn gelijknamige boek is te
koop via zijn website: www.borissuyderhoud.com

Nieuwe opdracht? Vergeet je algemene voorwaarden niet!

De kleine lettertjes: wat moet ik daar nou mee? We hebben duidelijke afspraken met elkaar gemaakt. Dat is toch voldoende? Ik weet wat er van mij als fotograaf verwacht wordt en de opdrachtgever krijgt het resultaat dat hij wenst. Niks aan de hand dus. Het spijt me om je uit deze utopische bubbel te moeten halen, maar zo gaat het helaas niet altijd. Er kan discussie ontstaan en in plaats van dat partijen naast elkaar staan, staan ze ineens tegenover elkaar. Als dat gebeurt, dan wil je dat jouw algemene voorwaarden van toepassing zijn op de opdracht (tip: gebruik de algemene voorwaarden van DuPho). In dit artikel zetten we vijf redenen op een rij waarom algemene voorwaarden voor jou als fotograaf onmisbaar zijn.

HARM BOON

JE DENKT IN HET VOORTRAJECT NIET OVERAL AAN

Als je een opdracht binnenhaalt, is het logisch dat je vooral bezig bent met de creatieve kant en de belangrijkste afspraken: wat wil de opdrachtgever precies, wanneer moet het klaar zijn, wat wordt het tarief? Het is dan ook goed mogelijk dat je in het voortraject niet over alle potentieel relevante punten nadenkt of misschien er zelfs bewust voor kiest om het niet te bespreken. Misschien heb je er geen zin in, wil je de klant niet afschrikken met 'moeilijk gedoe', of voelt het ongemakkelijk om over risico's of aansprakelijkheid te beginnen.

Toch kunnen juist die onbesproken dingen later tot discussie leiden.

De wet biedt in sommige gevallen een oplossing, maar zeker niet altijd. Algemene voorwaarden kunnen dan de gaten opvangen. Ze vullen de leemtes in met afspraken, ook als er vooraf niet over is gesproken. Zo hoef je niet over elk detail te onderhandelen en ben je toch juridisch voorbereid.

JE KUNT JE AANSPRAKELIJKHEID BEPERKEN

Stel je voor: je fotografeert een bruiloft en komt er later achter dat een deel van de beelden niet is opgeslagen. Of je stoot per ongeluk iets om tijdens een shoot. Wie draait dan op voor de ontstane schade? Zonder afspraken geldt het wettelijke uitgangspunt: jij bent aansprakelijk voor de schade die jij veroorzaakt. En dat kan flink in de papieren lopen. In algemene voorwaarden kun je dit risico beperken. Zo kun je je aansprakelijkheid begrenzen, bijvoorbeeld tot het bedrag van je factuur of het verzekerde bedrag, of deze mogelijk zelfs uitsluiten.

BESCHERMING BIJ ANNULERINGEN

3. Er is bijna niks frustrerender: je hebt ruimte vrijgemaakt in je agenda, andere opdrachten afgeslagen en misschien zelfs al voorbereidende werkzaamheden gedaan voor een shoot. En dan... cancelt de klant. Last-minute. Geen shoot, geen foto's en als je pech hebt, ook geen vergoeding.

Juist voor dit soort situaties zijn algemene voorwaarden essentieel. Je kunt daarin namelijk annuleringsvoorwaarden opnemen: bijvoorbeeld dat bij annulering binnen een bepaalde termijn een (gedeeltelijke) vergoeding verschuldigd is. Zo voorkom je dat je kostbare tijd voor niets hebt gereserveerd.

AUTEURSRECHT GOED GEREGLD

Voor jou als fotograaf is het auteursrecht geen bijzaak, maar de basis van je inkomen. Het zorgt ervoor dat jij zeggenschap houdt over je werk én dat je er geld mee kunt verdienen. Veel regels over auteursrecht staan gelukkig al in de wet. Zo moet jouw naam (in veel gevallen) worden vermeld bij gebruik van je foto's. Toch ontstaan er in de praktijk regelmatig misverstanden: wie mag je beelden gebruiken, hoe lang, en waarvoor precies? Dat zijn zeer belangrijke punten en daarom is het essentieel om daar, los van de algemene voorwaarden, goede afspraken over te maken. Maar mocht je het in de gesprekken of de offerte toch een keer vergeten, dan is het fijn dat je jouw algemene voorwaarden als vangnet kunt gebruiken.

ALGEMENE VOORWAARDEN MAKEN JE PROFESSIONEEL EN BETROUWBAAR

Algemene voorwaarden zijn niet alleen een juridisch vangnet; ze zijn ook een teken van professionaliteit. Ze laten zien dat je je werk serieus neemt, dat je georganiseerd bent en dat je duidelijkheid aan jouw opdrachtgever biedt.

Voor veel opdrachtgevers, zeker zakelijke, is het de normaalste zaak van de wereld dat er voorwaarden worden meegestuurd. Het hoort erbij. Als jij die ook hebt, straalt je vertrouwen uit: je weet wat je doet en je hebt nagedacht over alle scenario's. Kortom: met algemene voorwaarden bescherm je jezelf niet alleen juridisch, maar bouw je ook aan een professioneel imago en dat maakt samenwerken met jou mogelijk alleen maar aantrekkelijker.

WANNEER ZIJN ALGEMENE VOORWAARDEN VAN TOEPASSING?

Als het goed is, ben je nu overtuigd om algemene voorwaarden te gaan gebruiken. Dan is het natuurlijk wel van belang dat je zorgt dat ze daadwerkelijk van toepassing zijn en werking hebben. Het hebben van algemene voorwaarden die publiek toegankelijk zijn, op bijvoorbeeld je website,

betekent niet dat deze van toepassing zijn tussen jou en jouw opdrachtgever. Jouw algemene voorwaarden moeten van toepassing verklaard zijn én ter hand zijn gesteld. Voldoen aan één van deze twee voorwaarden is niet genoeg. Uiteraard moet dit vóór of tijdens het sluiten van de overeenkomst gebeuren. Op je factuur verwijzen naar de algemene voorwaarden is te laat en heeft dus weinig zin. Het is van belang dat je in de offerte, de overeenkomst of in mailverkeer over het aanbod de algemene voorwaarden van toepassing verklaart en deze meestuurt. Op deze manier zijn de algemene voorwaarden van toepassing verklaard en ter hand gesteld. De theorie hierachter is dat de ander gemakkelijk kennis kan nemen van de algemene voorwaarden en zodoende geïnformeerd een beslissing neemt om wel of niet met je in zee te gaan. Het is niet de bedoeling dat de opdrachtgever zelf op zoek moet gaan naar de toepasselijke algemene voorwaarden. Het hebben van algemene voorwaarden die op jouw website zichtbaar zijn, maakt daarom niet dat deze algemene voorwaarden werking hebben. De algemene voorwaarden zijn dan namelijk niet 'ter hand gesteld'. Het meesturen van de algemene voorwaarden bij de offerte of bij de opdrachtovereenkomst is wel te zien als een terhandstelling. Wanneer je gebruikmaakt van de DuPho Algemene Voorwaarden, kun je de volgende zin in je offerte opnemen om deze van toepassing te verklaren: 'Op deze offerte zijn de DuPho Algemene Voorwaarden van toepassing, welke zijn gedeponeerd bij de Rechtbank Amsterdam onder nummer 12/2022, en welke u als bijlage bij deze offerte aantreft.'

BATTLE OF FORMS

Het kan natuurlijk gebeuren dat ook de andere partij haar eigen algemene voorwaarden van toepassing verklaart. Maar welke voorwaarden gelden er dan? In een poging lekker smeugig te klinken is deze juridische situatie omgedoopt tot 'the battle of forms'. Dat klinkt gelijk een stuk spannender toch? En daar blijft het niet bij. De uitkomst van deze 'battle' wordt namelijk bepaald door de 'first shot rule'. Die houdt in dat in principe de algemene voorwaarden die als eerste zijn opgelegd de doorslag geven. Dit geldt alleen niet als in de tweede set algemene voorwaarden de toepasselijkheid van de eerste set algemene voorwaarden uitdrukkelijk van de hand wordt gewezen.

© Annabel Oosteweeghel fotografeert Halina Rijn

In dat geval gelden de eerste set algemene voorwaarden niet en komen de later opgelegde algemene voorwaarden daarvoor in de plaats. In zo'n geval wordt 'the battle' dus gewonnen door de later opgelegde algemene voorwaarden.

CONCLUSIE

Algemene voorwaarden zijn geen saaie bijzaak, maar een essentieel onderdeel van jouw werk als professioneel fotograaf. Ze beschermen je tegen risico's, bieden duidelijkheid aan je opdrachtgever en zorgen dat jij grip houdt op je werk en je rechten. Of het nu gaat om annuleringen, aansprakelijkheid, auteursrecht of gewoon om

professionaliteit uit te stralen, je algemene voorwaarden zijn jouw stille kracht achter de schermen. Zorg dus niet alleen dat je ze hebt, maar ook dat je ze goed gebruikt. Daarmee voorkom je gedoe achteraf, en houd je de ruimte vrij om te doen waar je goed in bent: fotograferen.

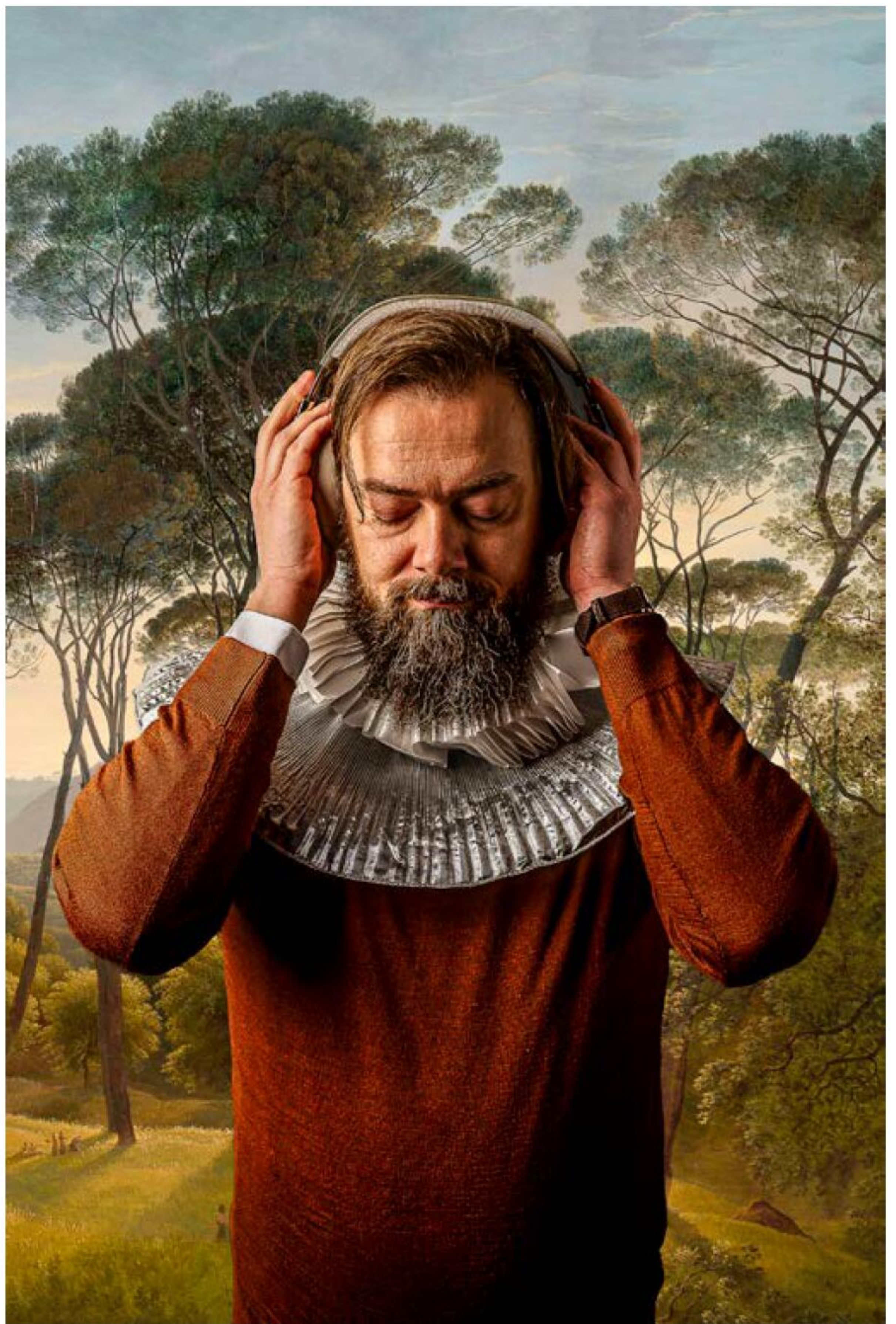
Goed om te weten: je kunt kosteloos gebruikmaken van de algemene voorwaarden die speciaal voor fotografen zijn ontwikkeld. Deze zijn te vinden op de website van DuPho. Hiermee ben je goed gedekt en hoeft je het juridische wiel niet zelf uit te vinden. □

www.dupho.nl

© Judith van Mil

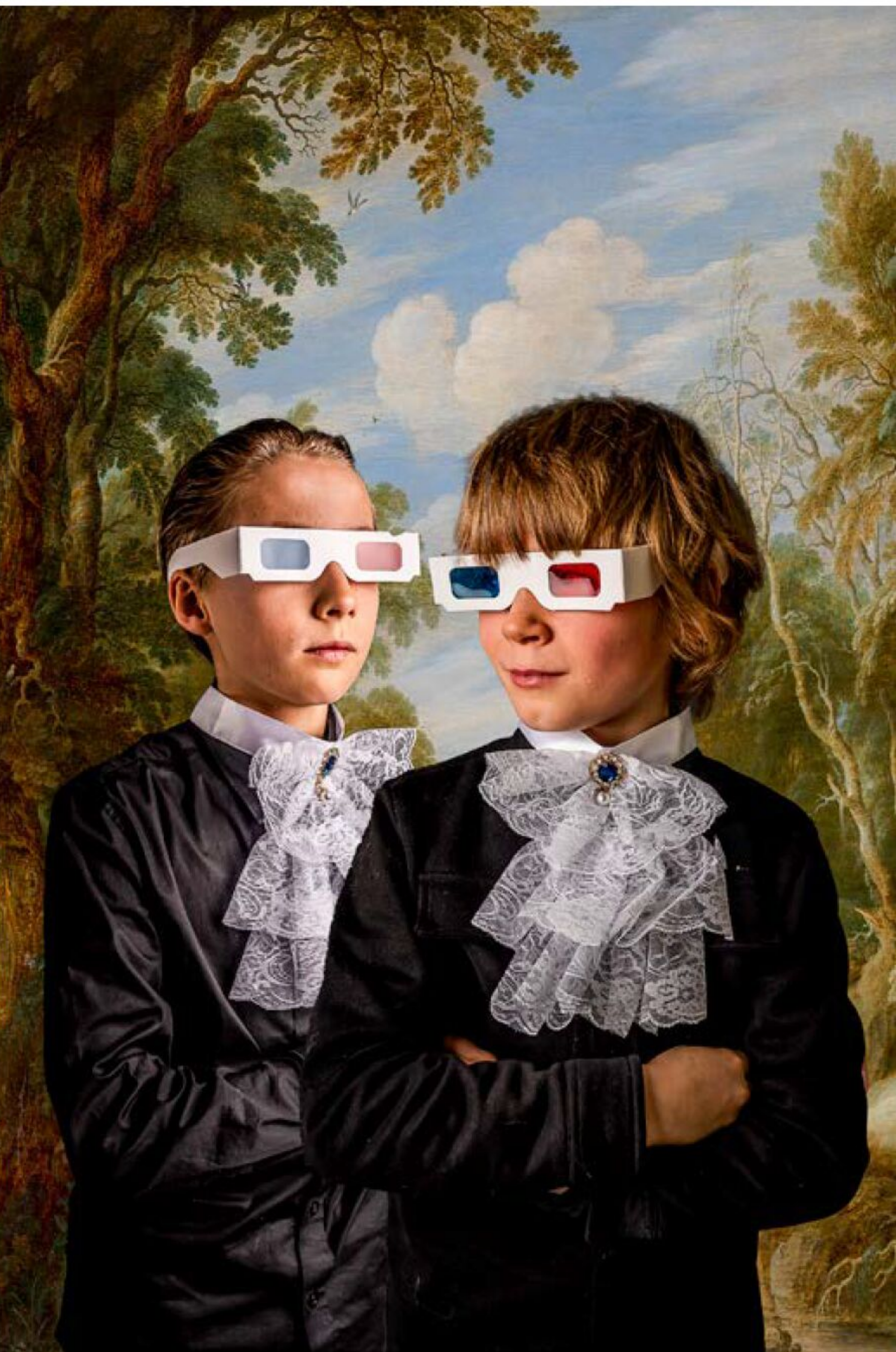

© Judith van Mil

© Judith van Mil

© Judith van Mil

© Judith van Mil

© Judith van Mil

Filtered Presence

JUDITH VAN MIL

Deze serie onderzoekt hoe onze ervaring van aanwezigheid verandert in een wereld waarin onze zintuigen steeds vaker worden gestuurd en gefilterd. Via geënceneerde portretten toont de serie mensen die kijken, luisteren en voelen – maar nooit ongefilterd. Historische kostuums en landschappen roepen een tijd op waarin zintuiglijke ervaring directer leek, terwijl hedendaagse elementen een subtiel spanningsveld introduceren. Niet als nostalgie, maar als contrast: wat winnen we, en wat raken we kwijt? De geportretteerden bevinden zich tussen aandacht en afleiding, nabijheid en afstand. Hun blik is naar binnen gekeerd of afgeleid; hun lichaam suggereert zowel concentratie als vervreemding. De serie reflecteert op hoe technologische en maatschappelijke ontwikkelingen onze zintuigen en waarneming hervormen en nodigt uit om stil te staan bij hoe aanwezig we nog zijn – bij onszelf, bij elkaar en bij de wereld om ons heen.

© Judith van Mil

Judith van Mil (1971) is een Nederlandse fotograaf die werkt met geënceneerde portretten waarin mens, natuur en technologische ontwikkelingen samenkomen. In eerdere series, zoals *You Are Here*, en in recent werk onderzoekt zij hoe zintuigen en waarneming veranderen. Met een verstilde beeldtaal nodigt zij de kijker uit tot reflectie op onze relatie tot elkaar en onze omgeving. Studie: Grafische vormgeving, vakopleiding fotografie.

www.judithvanmilfotografie.nl

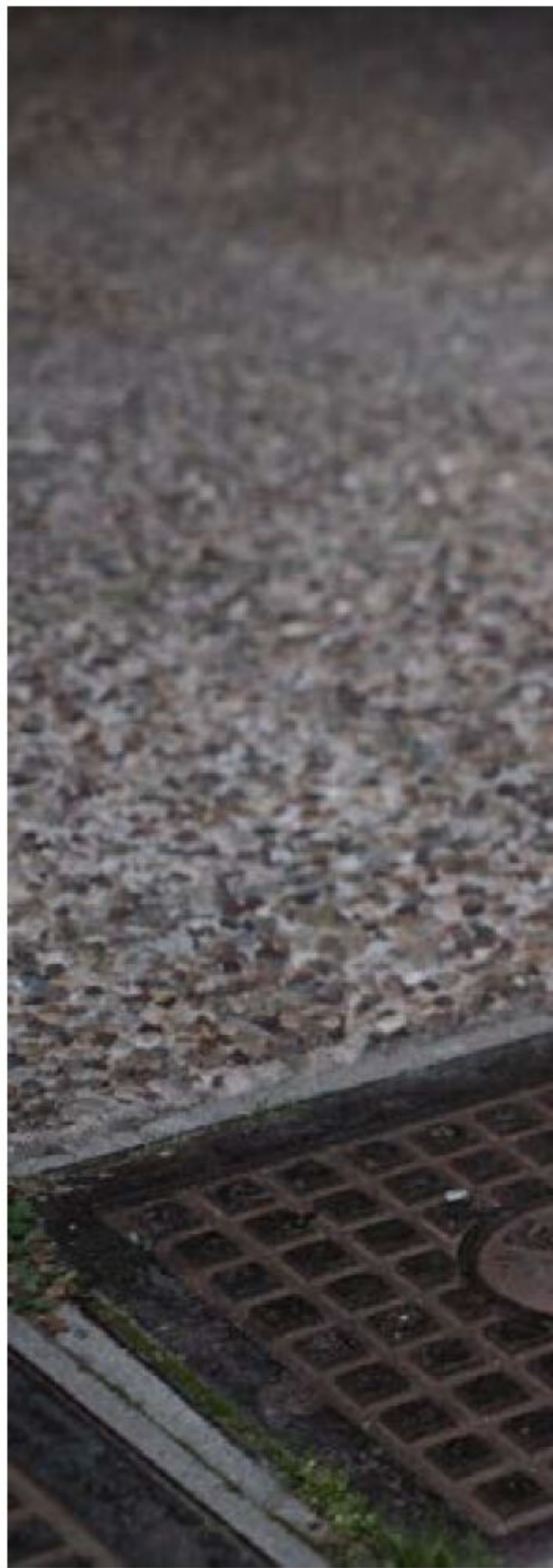
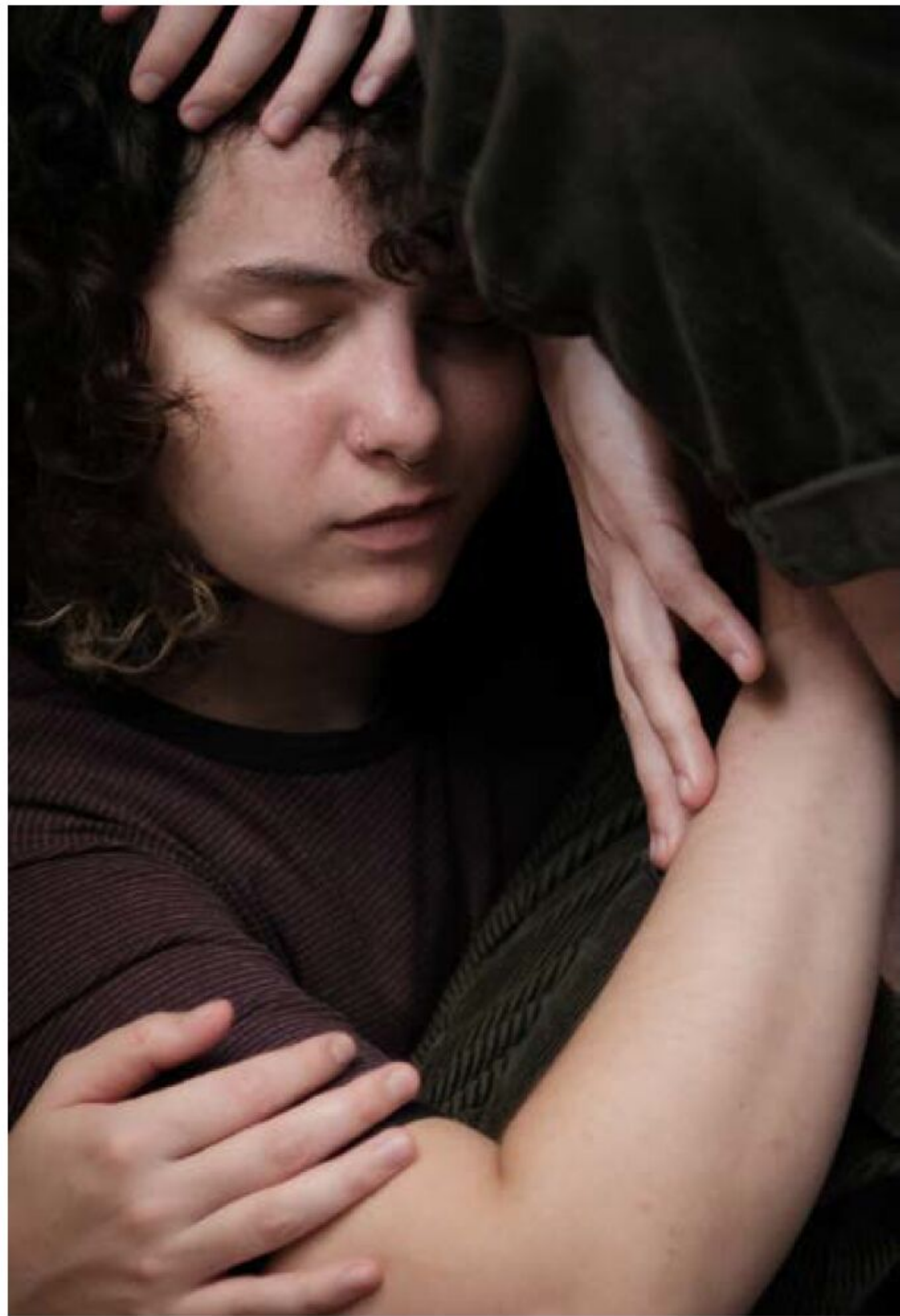
@judithvanmil_fotografie

© Simon Duis

© Simon Duis

© Simon Duis

Simon Duis vertrekt vanuit persoonlijke ervaringen en intimiteit. In zijn werk onderzoekt hij hoe ervaringen uit het verleden zich kunnen vastzetten in het lichaam en hoe ze doorwerken in beweging, houding en ruimte. Hij is geïnteresseerd in momenten waarop spanning, afstand of stilte voelbaar worden, maar ook in de mogelijkheid van verbondenheid en herstel. In zijn fotoboek *Wild is the Wind* (2022) onderzocht hij de expressie van dansers in relatie tot het landschap. Sindsdien vormt de wisselwerking tussen lichaam en omgeving een belangrijk uitgangspunt in zijn werk. In mei rondt Duis de studie aan de Fotoacademie in Amsterdam af. Het fotoboek *Anapnéo* verschijnt in mei 2026, € 38,00

© Simon Duijs

© Simon Duijs

Anapnéo

SIMON DUIJS

Het Griekse woord anapnéo betekent opnieuw ademen. Deze fotoserie is een onderzoek naar wat er in een mens achterblijft wanneer spanning door trauma uit een gewelddadige opvoeding altijd aanwezig is. En hoe iemand soms aarzelend, soms daadkrachtig ruimte zoekt. In dit project wordt mijn binnenwereld niet uitgelegd maar belichaamd. Danseres Ismini Slijper beweegt door Athene zoals een gedachte door een lichaam gaat: hortend, stotend, zoekend, vertraagd of heel indringend aanwezig. Ismini's bewegingen vormen geen choreografie maar geven toestanden weer: adem die hapert, gewicht dat verschuift, een rug die inzakt. In haar bewegingen vertrekt zij vanuit lichamelijk ervaren gevoelens als uitputting, paniek en bevrijding. Athene is de echo van Ismini's bewegingen. De scheuren in de straat, de rotsen, de schaduwen en het harde marmer dragen dezelfde spanningen als het lichaam dat erdoorheen beweegt. In de texturen van de stad verschijnen sporen van erosie, frictie en herstel. In Anapnéo wordt het lichaam het instrument waarmee een innerlijke geschiedenis kan worden herzien. Om zo ruimte te maken voor een andere manier van bestaan. Een beweging die begint bij iets eenvoudigs en tegelijk wezenlijks: de mogelijkheid om weer op een natuurlijke manier adem te halen.

De schatkamer van het Nationaal Archief

Bij het Nationaal Archief in Den Haag wordt een van de grootste fotocollecties van Europa beheerd: rond de zestien miljoen analoge afdrukken, dia's en negatieven. Om deze schatkamer aan historische bronnen en erfgoed te ontsluiten, verstrekt het archief beeldmateriaal aan publicatieplatformen, worden er bijdragen aan tentoonstellingen geleverd, publicaties verzorgd en andere initiatieven ontplooid.

ROBERT THEUNISSEN

In de enorme, smetteloze ruimte met metalen rolkasten vol fotomateriaal heerst een constante temperatuur van achttien graden. Collectiespecialist Fotografie Elwin Hendrikse wijst naar een grote kluis. "Daar bewaren we het kostbaarste materiaal. Het is er elf graden."

Op een grote tafel heeft hij wat parade-paardjes uitgestald. Vakkundig afgedrukte foto's van Henri Cartier-Bresson, van de soevereiniteitsoverdracht in Indonesië, die ooit in een picture story in het tijdschrift Panorama stonden. De iconische, maar controversiële foto van de soldaat die sneuvelt in de Spaanse Burgeroorlog, gemaakt door Robert Capa. Van Capa en zijn partner Gerda Taro verschijnen in het tijdschrift *De Katholieke Illustratie* in 1936 en '37 diverse reportages over die oorlog. Maar ook foto's uit overheidsarchieven, zoals de Rijksvoorlichtingsdienst en Rijkswaterstaat. Prachtige foto's van Pieter Oosterhuis bijvoorbeeld om de bouw van bruggen te documenteren, of van de Arbeidsinspectie, waarvan de inspecteurs zelf foto's bij hun rapporten uit fabrieken maakten om te kijken of er geen kinderarbeid plaatsvond.

Uit een doosje schuift Hendrikse een daguerreotypie. "Dit is een van de oudste daguerreotypieën. Van al onze daguerreotypieën weten we wie erop staat. Deze is uit 1847 en toont de Amsterdamse wijnhandelaar Jacobus Theodorus Boelen en zijn vrouw Everdina Waller."

ANEFO EN SPAARNESTAD

De reden waarom er veel werk van grote buitenlandse fotografen aanwezig is, onthult het karakter van het archief: ze zijn er

omdat ze ooit zijn gepubliceerd in Nederlandse tijdschriften. Daarom is er veel materiaal van uitgeverij Elsevier (137.000 afdrukken), Algemeen Nederlandsch Fotobureau ANEFO (750.000 negatieven en afdrukken) en De Spaarnestad aanwezig. Het archief is gespecialiseerd in documentaire fotografie, fotojournalistiek en nieuwsfotografie. "Wij zijn geen commerciële instelling en waarborgen natuurlijk altijd het auteursrecht van fotografen of hun erven", zegt Hendrikse. "Context is voor ons belangrijk en van de collecties die wij bewaren willen we laten zien hoe het materiaal gebruikt is. Hoewel ik er veel aan heb gedaan om onder de aandacht te brengen dat we van veel bekende buitenlandse fotografen werk hebben, naast dat van Nederlandse fotografen, is dat nog steeds relatief onbekend. We hebben dit materiaal omdat het ooit is aangeboden aan Nederlandse persbureaus en fotoagentschappen en vervolgens weer is doorverkocht aan uitgevers, tijdschriften en kranten om in Nederland te publiceren."

CARTIER-BRESSON EN ROBERT CAPA

Zodoende zijn er foto's van Robert Capa in verschillende archieven te vinden, zoals ABC Press, *Elsevier*, *Elseviers Weekblad*, *Het Leven*, *Spaarnestad* en *Vrij Nederland*. Hetzelfde geldt voor fotografen als Henri Cartier-Bresson (van wie het archief meer dan vierhonderd afdrukken bezit), André Kertész (meer dan honderd afdrukken) en zo meer. "Het zijn maar enkele voorbeelden. Van Bauhaus-fotograaf László Moholy-Nagy hebben we maar liefst 41 originele vintageprints, een heel bijzonder geheel." Hendrikse werkt aan het beschrijven en

ontsluiten van fotocollecties, zodat onderzoekers, journalisten en het publiek deze kunnen gebruiken als historische bron. Daarnaast geeft hij lezingen en presentaties over fotografiegeschiedenis en collecties uit het Nationaal Archief. Foto's worden door hem gezien als belangrijke aanvulling op geschreven bronnen bij historisch onderzoek.

Hij werkte mee aan diverse publicaties, waaronder het in 2024 verschenen boek *Pioniers. Fotografie door vrouwen*, dat hij samen met Saskia Asser maakte, over vernieuwende vrouwelijke fotografen uit het archief. Daarnaast stelde hij vier grote fototentoonstellingen samen in het Nationaal Archief zelf, waaronder *Blikvangers*, met vijfhonderd iconische beelden uit het archief. "De bedoeling van die exposities is om mensen te laten zien wat wij hebben; niet alleen aan het publiek, maar ook aan vakgenoten. Onze collectie is vaak de grote onbekende, want wij hebben maar een fractie online staan, hoewel de beeldbank al omvangrijk is met 1,2 miljoen beelden. Afzonderlijke archieven zijn soms moeilijk toegankelijk omdat je bijvoorbeeld niet weet hoeveel foto's er in een doos zitten, of omdat ze maar heel summier beschreven zijn."

CHAOTISCH EN SLECHT GEORDEND

Persoonlijke archieven van fotografen zijn soms chaotisch en slecht geordend. Van Dolf Toussaint, de grondlegger van de parlementaire fotografie in Nederland, ligt een klein deel in het Amsterdamse Stadsarchief, omdat hij een boek over de Jordaan maakte, maar het grootste deel van zijn werk ligt in Den Haag. Toen zijn archief hier binnenkwam, heb ik er een grove inventarisatie van gemaakt, maar die moet nog verder uitgewerkt worden.

Toussaint drukte veel af, maar beschreef het helaas gebrekkig. Het archief beslaat zo'n 170 grote fotodozen, met driekwart politiek en parlementair werk. Ze documenteren bijvoorbeeld uitgebreid de kabinetten Den Uyl, maar nergens staat beschreven bij welk debat of op welk moment de foto is gemaakt."

Een uitzondering vormt het werk van Willem van de Poll (1895-1970). Hij was naast pers- en hoffotograaf van het Koninklijk Huis, reis-, reclame- en modelfotograaf en had zijn eigen fotobureau. "Daarom zijn veel foto's voorbeeldig gedocumenteerd en geannoteerd. Van zijn werk ben ik een monografie aan het samenstellen die vermoedelijk in 2027 wordt gepubliceerd. Zijn nauwgezette werkwijze is een van de redenen waarom dit archief geschikt is voor publicatie."

© Willem van de Poll, Parijs, 1950-1955, Fotocollectie Van de Poll/Nationaal Archief

“De Franse terrassier drinkt geen koffie of melk, maar wijn tijdens z'n werk; gemiddeld drie tot vijf liter per dag!”

© Willem van de Poll, achterkant foto

Voorbeeld van een door Willem van de Poll zelf geannoteerde afdruk die is voorzien van negatiefnummer en copyrightstempels.

RECHTENVRIJ

Wereldwijd heerst de trend dat publicatieplatformen veel minder materiaal bestellen bij archieven. Het aantal publicaties is afgenomen en de budgetten voor beeld lopen terug. Bovendien is er steeds meer materiaal rechtenvrij te verkrijgen. Bij musea en archieven wordt het acquisitiebeleid van fotomateriaal daardoor terughoudender. Sinds vorig jaar staat de verwerving van nieuw fotomateriaal uit particuliere archieven zoals van kranten- en tijdschriftenfotografen en fotobureaus ook bij het Nationaal Archief tijdelijk op

een laag pitje. Dat komt omdat de focus in het beleid nu geheel bij overheidsarchieven ligt.

“Omdat ons archief zo breed georiënteerd is, willen we zoveel mogelijk laten zien en ter beschikking stellen. Inmiddels hebben we 600.000 foto's in onze online beeldbank staan, die rechtenvrij te gebruiken zijn omdat de rechten zijn verlopen of wijzelf de rechten hebben. Door ze ter beschikking te stellen, willen we zoveel mogelijk stimuleren dat mensen ervan gebruikmaken.” □

www.nationaalarchief.nl

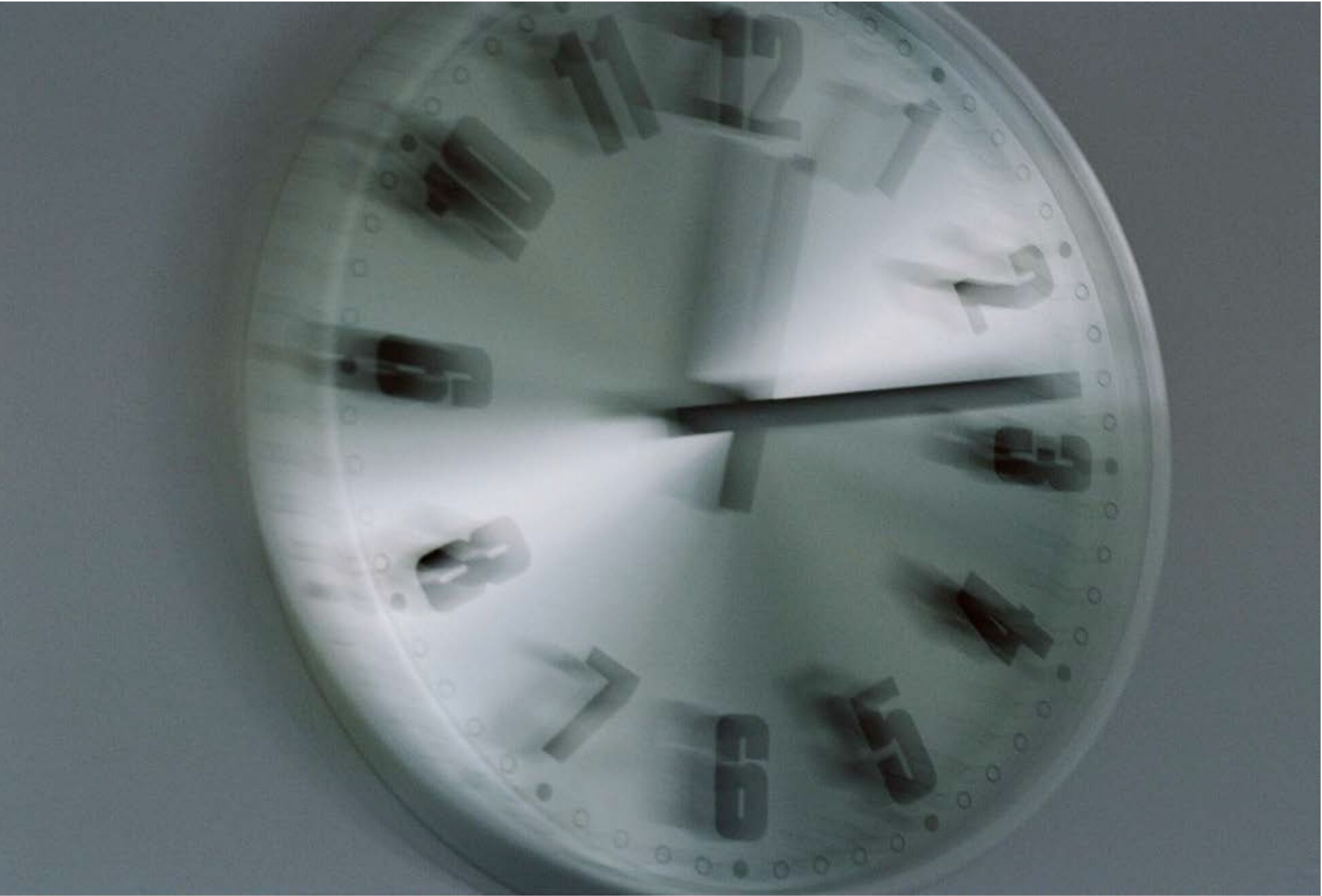
© Verena Blok, *Love Shit*, 2023-2025, Anneliese, oktober 2023

De politiek van het vrouwelijk lichaam

VERENA BLOK

In een tijd waarin reproductieve rechten wereldwijd onder druk staan, omarmt en verbeeldt Verena Blok in haar project *Love Shit* alle gelaagde facetten hiervan. Zwangerschap en abortus worden in het publieke debat vaak als tegenpolen neergezet: moederschap als vervulling, abortus als tragedie. Maar de werkelijkheid is veel complexer. Vanuit persoonlijke ervaringen ontstond een project dat vragen stelt over moederschap en het recht om zelf te beslissen over reproductie.

CLAIRE HOOGAKKER

© Verena Blok, Love Shit, 2023-2025, Untitled, maart 2025

© Verena Blok, Love Shit, 2023-2025, Untitled #10, juni 2025, Rotterdam

Love Shit ontstond toen Verena Blok een residency volgde aan de Rijksakademie in Amsterdam en zwanger raakte.

Tegelijkertijd verslechterde wereldwijd het politieke klimaat rond reproductieve rechten. “In Polen werd de abortuswetgeving verder gecriminaliseerd en in de Verenigde Staten werd het abortusrecht Roe v. Wade afgeschaft”, vertelt ze.

In verwachting zijn betekende niet alleen een lichamelijke verandering, maar ook een verschuiving in hoe anderen haar zagen. “Ik voelde me tijdens mijn zwangerschap soms gereduceerd tot alleen een zwangere.”

Tegelijkertijd merkte ze dat de zwangerschap haar juist een nieuwe status gaf, met name in relatie tot haar Poolse familie. “Ik had het gevoel dat ik een andere sociale positie kreeg in de maatschappij.”

Die realisatie vormde een belangrijk vertrekpunt voor haar artistieke onderzoek. Zwangerschap bleek niet alleen een biologische toestand, maar ook een sociale rol die verwachtingen en aannames met zich meebrengt.

VAN STUDIO NAAR KLINIEK

Na de geboorte van haar zoon groeide het verlangen om met beide benen in de maatschappij te staan. Ze wilde iets doen dat directer verbonden was met de wereld buiten de studio. “Ik wilde iets concreets doen waarbij ik vrouwen kon helpen.” Tijdens die zoektocht solliciteerde ze op een vacature voor algemeen medewerker bij een abortuskliniek. Wat begon als een tijdelijke baan, vormde uiteindelijk de start van een langlopend project.

De dagelijkse praktijk in de kliniek bleek anders dan het beeld dat vaak in de media wordt geschetst. Blok ervaaarde het eerder als een warm bad dan als een kille plek. “Ik vond het zo leuk om eindelijk in een omgeving te zijn waar ik me als moeder en als jonge vrouw gezien en gesteund voelde. Mijn collega’s hadden vrijwel allemaal kinderen of kleinkinderen. Alle cliënten zijn daar zwanger, of ze nu willen of niet”, vertelt ze.

Meer inzichten werden opgedaan en hardnekkige stereotypen doorbroken. “Wat me het meest verraste, was dat veel mensen die voor een abortus kwamen al kinderen hadden.” Abortus bleek zelden het gevolg van zogenaamd ondoordachte acties van onvoorzichtige jongeren, maar juist van zorgvuldige afwegingen binnen bestaande gezinnen en levenssituaties. Daarnaast

ontmoette Blok veel vrouwen uit andere landen, waaronder Polen, soms na dagenlange busreizen. Die ontmoetingen maakten pijnlijk duidelijk hoe sterk reproductieve keuzes worden beïnvloed door nationale wetgeving en politieke omstandigheden.

EEN COLLECTIEF VERHAAL

De ervaringen in de kliniek begonnen langzaam door te werken in Bloks artistieke praktijk. Aanvankelijk richtte ze haar lens op zwangere lichamen in warme kleurenfoto’s. Maar gaandeweg merkte ze dat ze meer wilde laten zien dan alleen de iconische en geromantiseerde zwangerschapsbeelden die we kennen uit reclame en populaire cultuur. “Ik wilde de scherpe randjes van zwangerschap en moederschap opzoeken,” zegt ze.

In haar foto’s verschijnen zwangere lichamen zonder duidelijke context. De kijker weet niet of iemand net zwanger is, een miskraam heeft meegemaakt of een abortus overweegt. Die ambiguïteit is bewust. “Ik wilde niet dat het één individueel verhaal werd,” legt Blok uit. “Het moest een collectief verhaal zijn.” Door anonimiteit en open interpretatie krijgen de beelden een universeel karakter.

Een terugkerend element in de tentoonstelling en het boek wordt gevormd door een selectie van persoonlijke dagboekfragmenten die Blok schreef tijdens haar werk in de abortuskliniek. Deze intieme verhalen bieden context en gelaagdheid zonder hieraan individuele gezichten te verbinden. Naast portretten bevat het project ook meer abstracte beelden: close-ups van objecten zoals een ballon, een pil, een knikker of een opgeblazen kauwgombel. Ze verwijzen subtiel naar thema’s als vruchtbaarheid, lichamelijke en medische ingrepen, zonder ze letterlijk te benoemen. Die symbolische beelden vormen een visuele taal die ruimte laat voor interpretatie.

VERBINDENDE RODE DRADEN

Een opvallende rode draad in het project is de aanwezigheid van buitenspelende kinderen. Door de beelden in een rode filter te hullen krijgen de scènes een sfeer die tegelijk warm en ongemakkelijk is. “Ze zijn onherkenbaar in beeld gebracht en continu in beweging en staan daarmee in contrast met de verstilde zwangerenfoto’s waarop de gezichten wel te zien zijn”, legt Blok uit. Hoewel kinderen officieel niet naar binnen mogen in de kliniek, zag Blok soms hoe ze

buiten wachtten terwijl hun moeder een behandeling onderging. “Voor mij symboliseren die kinderen het verleden, het heden en de toekomst,” zegt ze. “Ze kunnen verwijzen naar de kinderen die vrouwen al hebben, naar het kind dat misschien zal komen, of misschien nooit zal komen, of het kind dat de zwangeren zelf zijn geweest. Tijd wordt in dit project multidimensionaal.” De kleur rood versterkt die gelaagdheid. “Het rood staat voor liefde, maar ook voor dreiging. Het heeft iets organisch; het bloed dat we allemaal delen.”

Ook kindertekeningen spelen een rol in het project. Eén van die tekeningen leverde zelfs de titel en boekkaft op: *Love Shit*, geschreven in kinderhandschrift met daaromheen hartvormen die aan baarmoeders doen denken. “Ik vond het geweldig hoe direct en anarchistisch, en in de klunzigheid ook aandoenlijk dat was.”

HET MOEDERSCHAP ALS POLITIEKE DAAD

Door haar persoonlijke ervaringen te combineren met observaties uit de kliniek heeft Blok een fotografisch project gemaakt dat voorbijgaat aan simplistische tegenstellingen. “Abortus is zo normaal,” zegt ze. “Maar tegelijk zo ontzettend gestigmatiseerd.” Juist daarom wil haar werk ruimte creëren voor nuance, reflectie en empathie. In plaats van één verhaal te vertellen, nodigen de beelden uit tot gesprekken over autonomie, solidariteit en de politieke dimensies van reproductie. “Vruchtbaarheid, abortus, kinderwens of juist niet; het heeft allemaal een enorme invloed op hoe ons leven verloopt,” zegt Blok. Zo ook op dat van haar. “Ik denk dat ik door het moederschap veel radicaler ben geworden in feminisme, intersectionaliteit en zelfbeschikking. Ik voel dat ik meer zintuiglijkheid heb ontwikkeld door die baring en dat ik meer met beide voeten op de grond sta. Ik zie het krijgen of opvoeden van een kind als méér dan een individuele aangelegenheid, maar als een politieke actie”, vertelt ze.

Met haar project laat ze zien dat reproductieve ervaringen nooit alleen een autonome privé-aangelegenheid zijn. Ze worden gevormd door sociale verwachtingen, wetgeving en culturele ideeën over moederschap. En misschien is dat wel de belangrijkste boodschap van het werk: dat achter elk beeld van zwangerschap of abortus een complex, menselijk verhaal schuilt, vol liefde, twijfel en, soms, een beetje ‘love shit’. □

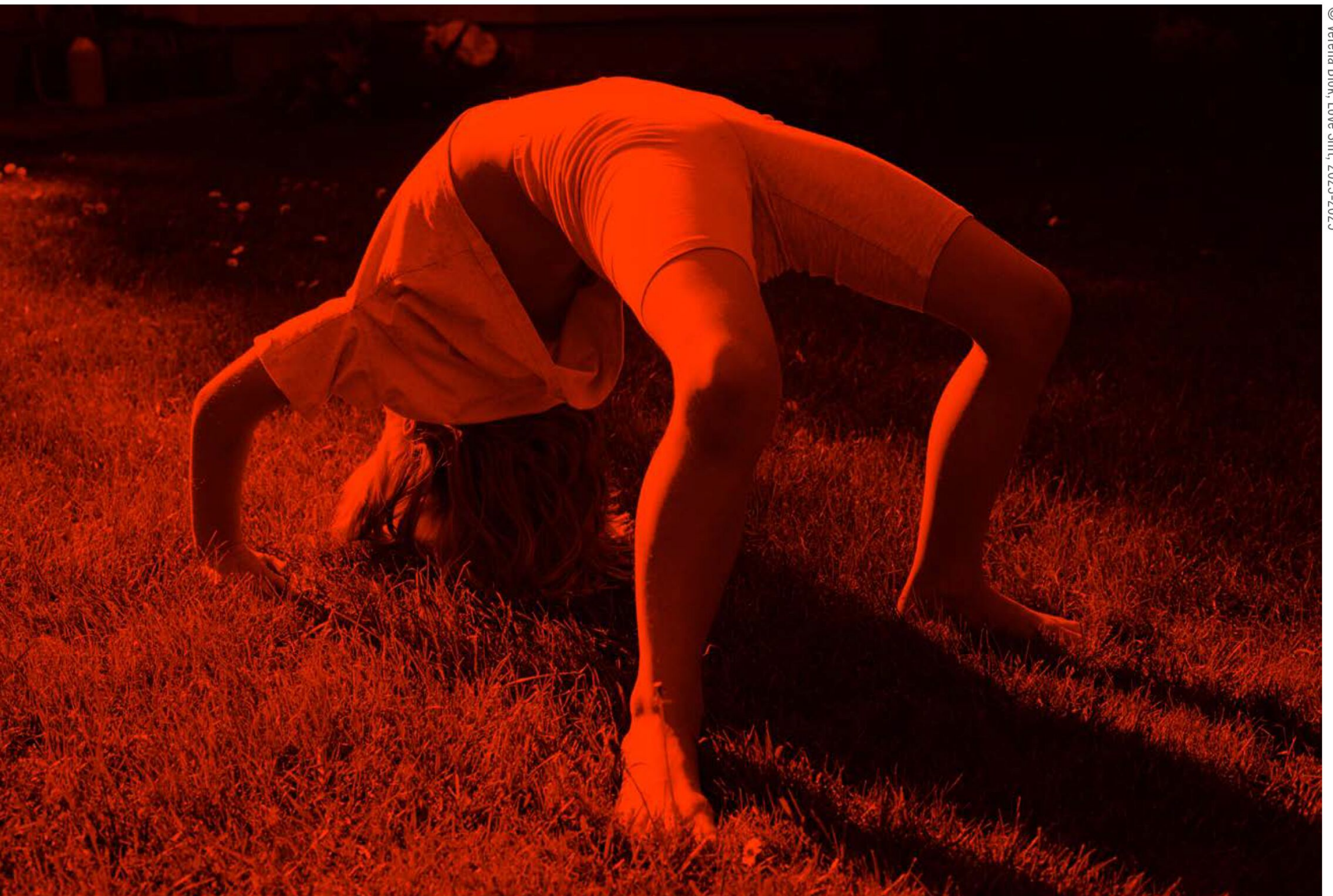
© Verena Blok, Love Shit, 2023-2025, Lola en Nicolas, november 2025, Paris

Verena Blok (1990, NL) is een fotograaf die zich richt op persoonlijke verhalen en de invloed van culturele en politieke factoren op het leven van mensen. In haar analoge, lensgebaseerde praktijk bouwt ze langdurige, intieme relaties op met haar onderwerpen, waarbij ontmoeting en nabijheid centraal staan. Door portretten, stilleven en close-ups onderzoekt ze menselijke emoties. Als Nederlands-Poolse kunstenaar verkent ze thema's als genderrollen, hypermasculiniteit, volwassen worden, nationalisme en reproductieve rechten. Ze behaalde een MA Photography aan AKV St. Joost in Breda en een BA Photography aan de KABK in Den Haag. Haar werk bevindt zich o.a. in de collectie van het Stedelijk Museum Amsterdam en de Rijksoverheid. Love Shit is tot en met 25 mei te zien in Foam Fotografiemuseum.

@verena_blok
verenablok.com

© Verena Blok, Love Shit, 2023-2025

“ Ik zie het krijgen of opvoeden van een kind niet alleen als een individuele aangelegenheid, maar ook als een politieke actie.

© Verena Blok, Love Shift, 2023-2025

© Verena Blok, Love Shift, 2023-2025

De Cambo Actus brengt het gevoel weer terug

Het maken van een foto is misschien wel te gemakkelijk geworden. Digitale camera's kunnen de opname laten zien nog voordat de ontspanknop wordt ingedrukt, compleet met het gebruikte profiel en allerlei waarschuwingen. Het juiste moment pakken is niet zo moeilijk meer met 30 of 40 beelden per seconde en AI-gestuurde autofocus maakt het bijna onmogelijk om nog een onscherpe opname te maken. Fotograferen is daardoor soms alleen nog maar een kwestie van kijken en klikken. Maar hoe leuk is dat? Marco Ter Beek bevestigde zijn Fujifilm GFX op een Cambo Actus. Draaiend aan de knoppen van deze technische camera herontdekte hij een bijna vergeten ambacht en hervond hij weer het plezier van ouderwets spelen met de fototechniek.

JAN PAUL MIOULET

Marco Ter Beek is nu zo'n 12 jaar zelfstandig fotograaf en hij heeft sinds 2019 een eigen studio in Almere. Hij houdt van fotografische diversiteit. Ter Beek is bekend om zijn portretten, zowel in als buiten de studio. Maar hij schiet net zo graag producten of fashion en vooral ook veel interieurs en architectuur. Als ambassadeur voor PlantN-Boom is hij onlangs zelfs naar Sierra Leone geweest om daar vast te leggen hoe natuurbehoud en sociaaleconomische ontwikkeling van een regio hand in hand kunnen gaan. Al die fotografie doet hij sinds een jaar of drie op middenformaat van Fujifilm. Omdat hij ook veel interieurs fotografeert, kocht hij twee jaar geleden de GF 30mm F5.6 TS, een

tilt-shift objectief dat Fujifilm net had geïntroduceerd. Daarmee kan hij zowel het perspectief als de scherpte naar zijn hand zetten. De kwaliteit van dat objectief staat voor hem niet ter discussie: dat is mijn mooiste lens. Kortgeleden werd hij echter uitgenodigd om een expositie van glaskunst vast te leggen in Paviljoen Welgelegen. Daar werd hij gegrepen door de prachtige interieurs. Vooral de Statenzaal maakte een enorme indruk, met zijn hoge koepel die het licht prachtig naar binnen moest leiden zodat de oorspronkelijke eigenaar en zijn bezoek optimaal van de daar tentoongestelde kunst konden genieten. Doordat de ruimte net zo hoog was als breed en lang, realiseerde Ter Beek zich dat de 30mm

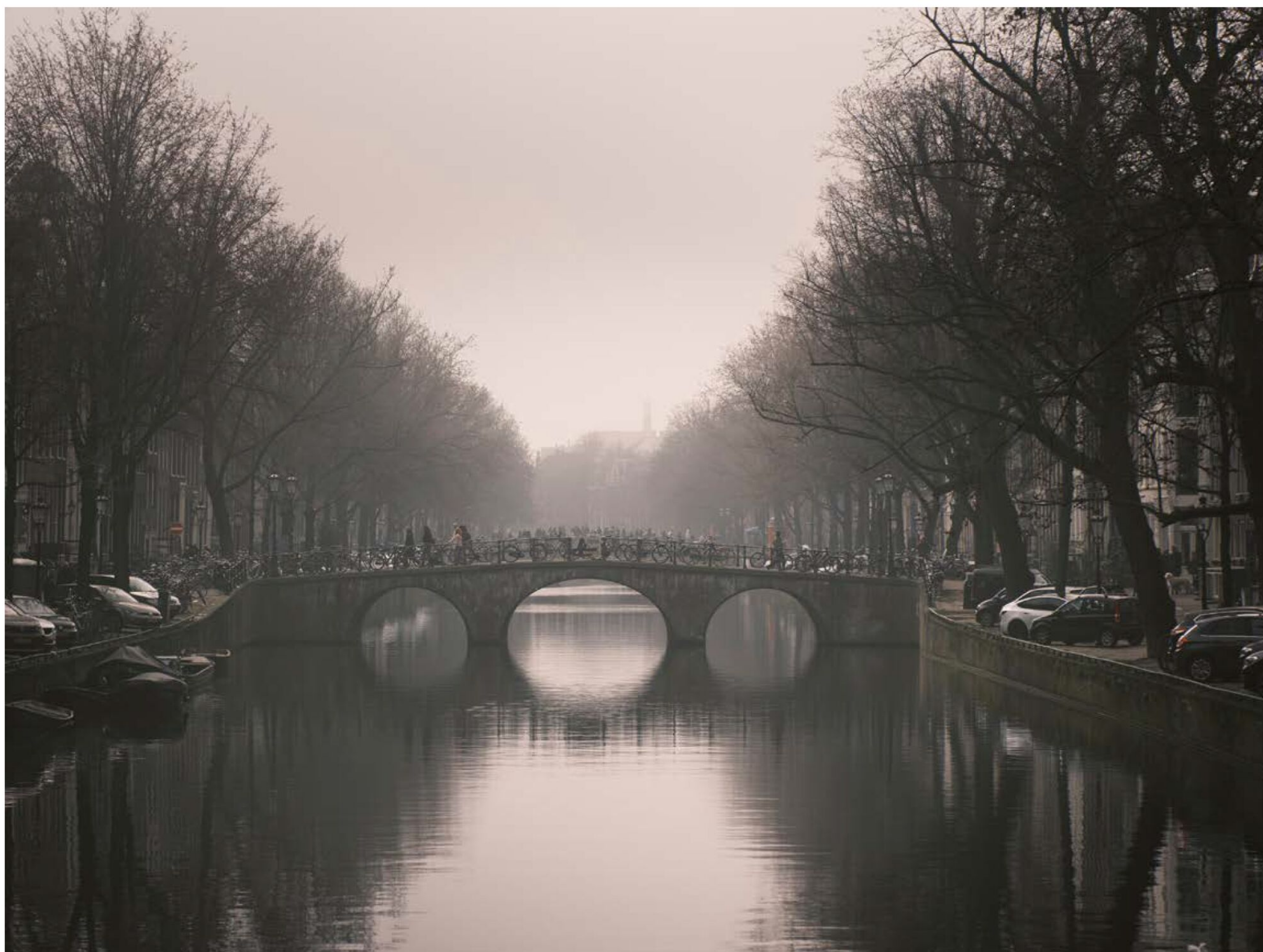
tilt-shift op zijn GFX100 niet toereikend zou zijn om alles goed in beeld te krijgen. Via Nivo-Schweitzer kreeg hij het aanbod om het eens te proberen met de Cambo Actus. Daarmee zou hij niet alleen meer verstelmogelijkheden krijgen dan met de 30mm, maar ook een grotere beeldhoek doordat hij gebruik kon maken van de Actar 20mm F4. Dat objectief komt op Ter Beeks GFX100 overeen met een 16mm op kleinbeeld en biedt ruime verstelmogelijkheden op de Actus.

CAMBO ACTUS

De Actus van Cambo is een modulair camerasysteem dat een moderne versie is van de aloude technische camera. De basis is een optische bank. Dat is een rail waarop blokken zitten die voorzien zijn van verstelmogelijkheden, waardoor het objectief en de camera die erop gemonteerd worden onafhankelijk van elkaar omhoog, omlaag en zijwaarts kunnen worden verschoven en kunnen zwenken en tilten. Hierdoor kunnen zowel het perspectief als de ligging van het scherptevlak beïnvloed worden, wat heel handig is voor bijvoorbeeld food-, macro-, architectuur- en portretfotografie. Om die bewegingen mogelijk te maken, zit er een flexibele balg tussen de camera en het objectief. Voor de Actus zijn inmiddels 11 objectieven beschikbaar in de Actar-serie, waaronder een 105mm macro en een 15, 19, 20 en 24mm groothoek met ruime verstelmogelijkheden. Als opnamemedium kunnen digitale achterwanden of camera's worden gebruikt, zowel in kleinbeeld als middenformaat. Ondanks de grote beeldhoek van de 20mm Actar, was het nog nodig om 3 rijen van 5 opnames te maken met verstelingen omhoog en omlaag en naar links en rechts om de Statenzaal in één beeld te vangen.

FLEXIBLE CAMERA

Om ook nog eens het contrast volledig te beheersen, was het nodig om iedere opname met een belichtingstrapje te schieten, zodat in totaal 45 beelden nodig waren voor de uiteindelijke opname. En

© Marco ter Beek

heel veel tijd om die hoge resolutiebeelden samen te voegen, natuurlijk. Maar het eindresultaat was een beeld dat Ter Beek op geen enkele andere manier had kunnen maken. De Actus is dankzij de balg letterlijk een flexibele camera, maar ook figuurlijk is dat het geval. Op het achterpaneel kunnen namelijk verschillende camerasystemen worden bevestigd en op het voorpaneel passen niet alleen de Actar-objectieven, maar ook objectieven van andere merken, die met behulp van lensplankjes worden bevestigd. Zo gebruikt Ter Beek zijn Actus ook met een 50, 90 en 140 mm die zijn gemaakt voor het Mamiya RB-systeem, waarvan de laatste camera in 1990 op de markt is gebracht. Die objectieven zijn gemaakt voor 6x7 rolfilm en hebben dus ook een ruime beeldcirkel die verstelmogelijkheden toelaat. Door de flexibele balg kan hij met de objectieven ook heel dichtbij scherpstellen, wat een extra voordeel is. Zowel het contrast als de kleuren van de objectieven zijn zachter dan bij moderne, voor digitale fotografie ontwikkelde objectieven. Ter Beek vindt

dat geen nadeel. Bij het fotograferen van Amsterdam op een mistige ochtend met Fujifilm Classic Negative als filmsimulatie hielp dat alleen maar om die oude, analoge look te recreëren.

HOBBY WEER TERUG

Het werken met deze set kost meer tijd, omdat alles handmatig moet worden ingesteld. Dat is dus niet voor iedereen, beaamt ook Ter Beek. Maar de extra tijd die het kost om in Amsterdam een brug te fotograferen, om de camera op statief te zetten, scherp te stellen en diafragma in te stellen en te zoeken naar de juiste compositie en te wachten op het juiste moment voor die ene opname, zorgt ook voor extra concentratie en focus op het beeld. Je komt na een paar uur dan terug met misschien maar 6 opnames, maar die zijn dan ook wel heel erg mooi, zegt Ter Beek. Het werken met de Cambo zorgt ervoor dat hij weer nadenkt over iedere stap van het proces en hij vindt dat hij daardoor zijn 'hobby weer heeft teruggevonden'. Dat is een gevoel dat een professionele fotograaf maar al te makkelijk

kwijtraakt. Zo leuk is het werken met de Actus en de oude analoge objectieven dat hij erover denkt om er portretten mee te gaan doen in de studio. Zo komt alles samen: portret en architectuur, oud en nieuw, analoog en digitaal. □

www.marcoterbeekphotography.com

De Fujifilm GFX met de Cambo Actus

Kan AI jouw foto analyseren als een mens?

AI wordt steeds beter en gaat echt niet meer weg. Met AI kun je foto's bewerken, hinderlijke voorwerpen verwijderen, zelfs hele nieuwe beelden creëren. De AI-trainingsmodellen hebben honderdduizenden foto's gezien en van alles gelezen over compositie en belichting. Je kunt ook je foto's laten analyseren en beoordelen door AI. Ik deed dat met een foto in Claude, een geavanceerde AI-chatbot, ontwikkeld door het AI-bedrijf Anthropic. Claude deed zich voor als een echte deskundige en kende zelfs bestaande methoden.

HANS FREDERIKS

Hans: Zeg, Claude, zullen we samen een foto bespreken? Dan ben jij in de rol van een ervaren fotograaf. Zou dat kunnen?

Claude: Ja, dat kan zeker. Ik ben geen fotograaf in de zin dat ik zelf achter een camera sta, maar ik heb wel degelijk kennis van compositie, belichting, kleur en techniek. Upload een foto en vertel wat je ervan vindt, dan kan ik gerichter reageren.

Hans: Zonder commentaar vooraf uploadde ik een avondfoto, genomen op de Hondsbossche Zeewering.

Claude: Het is schemering, bijna nacht. De basaltblokken vullen het grootste deel van het beeld, donker en zwaar. En dan, hoog op de kruin, die felle koplampen van een voertuig – en net ernaast een silhouet van een mens. Klein, kwetsbaar, tegen een roze-paarse lucht. Dat contrast is de ziel van deze foto: de onpersoonlijke schaal van de waterkering versus die ene figuur. Het voelt eenzaam, maar niet verlaten. De watergeul die diagonaal door de stenen loopt geeft diepte zonder de aandacht weg te halen van het drama bovenin. Was die figuur toevallig, of heb je gewacht tot hij er was? Want hij maakt de foto. Zonder hem is het een goed landschap. Met hem wordt het een verhaal.

Hans: Je ogen gaan naar die koplampen, maar dwalen naar beneden naar die zwarte blokken.

Claude: Die basaltblokken zijn de Hondsbos-

sche: hun gewicht en ruwheid vertellen het verhaal van wat die dijk is. Maar als je wilt dat de kijker boven blijft hangen bij het silhouet en het licht, is de verhouding nu misschien te veel ten gunste van de stenen.

Heb je geprobeerd om onderaan bij te snijden?

Hans: Via de regel van derden klopt de uitsnede wel. Ik had al eerder de horizon rechtgezet. Ik moest snel schieten om de man en de hond te fotograferen. Ik besloot de twee losse blokken in het midden met AI weg te halen en stuurde de foto opnieuw om te kijken of je ogen gerichter naar de auto op de dijk zouden gaan.

Claude: Netjes gedaan; je ziet de ingreep niet. Maar je hebt nu gelijk gekregen én ongelijk. Het is rustiger, je blik blijft beter boven.

Tegelijk mis ik nu iets: die blokken gaven het watergeultje een eindpunt. Nu loopt het gewoon door. Welke versie voelt beter?

Hans: Die met de twee blokken. Dat geeft het stevige, bonkige van de Hondsbossche weer. We experimenteerden daarna nog wat met uitsnedes, maar kwamen uit op de oorspronkelijke, eerste uitsnede. Daarna vroeg ik: Zeg Claude, ik wil er een A3-print van maken. Wat denk je?

Claude: De foto is gemaakt met een Nikon D700 op ISO 2500, 1/80s, f/5.0. Dat is aan de grens voor een grote print. DeepPrime van DxO heeft de ruis aangepakt, maar bij zulke hoge ISO verlies je onvermijdelijk wat microcontrast en textuur. Print eerst op A4

en beoordeel of de basaltblokken en het watergeultje er overtuigend uitzien. Als het er te glad of te digitaal uitziet, is A4 misschien de mooiste eindbestemming – en dat is geen schande, want de foto is sterk genoeg.

ANALYSEMETHODEN

Daarna vroeg ik Claude of hij de analysemethoden van Diana Bokje en Tom Meerman kende. Claude zocht vervolgens online en in zijn bestaande kennis en vond allerlei informatie over beide personen en hun manier van foto's analyseren.

Claude: Diana Bokje en Tom Meerman werken vanuit dezelfde gereedschapskist, beeldelementen beschrijven, analyseren, maar met een fundamenteel ander vertrekpunt. Meerman is analytisch van buiten naar binnen: je ontleedt de foto in negen elementen, zoals compositie, licht, textuur, verhaal en context, en zo kom je tot begrip van wat de maker heeft gedaan en bedoeld. Bokje begint bij de fotograaf zelf. Het gaat haar niet om wat er op de foto staat, maar hoe. Wanneer je als fotograaf echt in verbinding bent met je onderwerp, voel je dat als kijker in de foto. Meerman zou vragen: wat zie jij in deze foto? Bokje zou vragen: wat voelde jij op het moment dat je drukte?

Hans: Ja, wat voelde ik toen op de dijk en wat voelde ik nu, jaren later in Lightroom? Het was filmisch. Er gebeurde iets. Die man met de hond stond eerst bij de zee en liep snel de dijk op, naar de auto. Wat had hij uit de zee gehaald? Wat deed die auto zo laat op de Hondsbossche, waar eigenlijk alleen 'officiële' auto's komen?

Claude: Dat is precies wat de foto sterk maakt, en wat Meerman bedoelt met het onderscheid tussen het gefotografeerde en de foto zelf. Jij zag een scène en je brein begon meteen een verhaal te schrijven. Voor Bokje is dat filmische gevoel, die clandestiene sfeer, niet de context van de foto. Dat is de foto. Waar Meerman vraagt 'wat zie ik?', vraagt Bokje 'wat voel ik, en waarom laat dit beeld me niet los?'

Hans: Deze foto geeft je de vraag: wat gebeurt hier? De sfeer van de avond na zonsondergang, het zwarte basalt, die geven een gevoel. Je ziet een gevoel.

Claude: Ja. En dat is precies wat Bokje bedoelt met 'raken'. Meerman zou zeggen: de foto communiceert via licht, compositie, textuur en verhaal. Allemaal waar. Maar Bokje zou zeggen: deze foto werkt omdat de maker zelf geraakt was. Jij stond daar in die avondlucht, je voelde iets kloppen, je drukte af. En dat gevoel zit nu in het beeld opgesloten. 'Je ziet een gevoel' is een perfecte

© Hans Frederiks

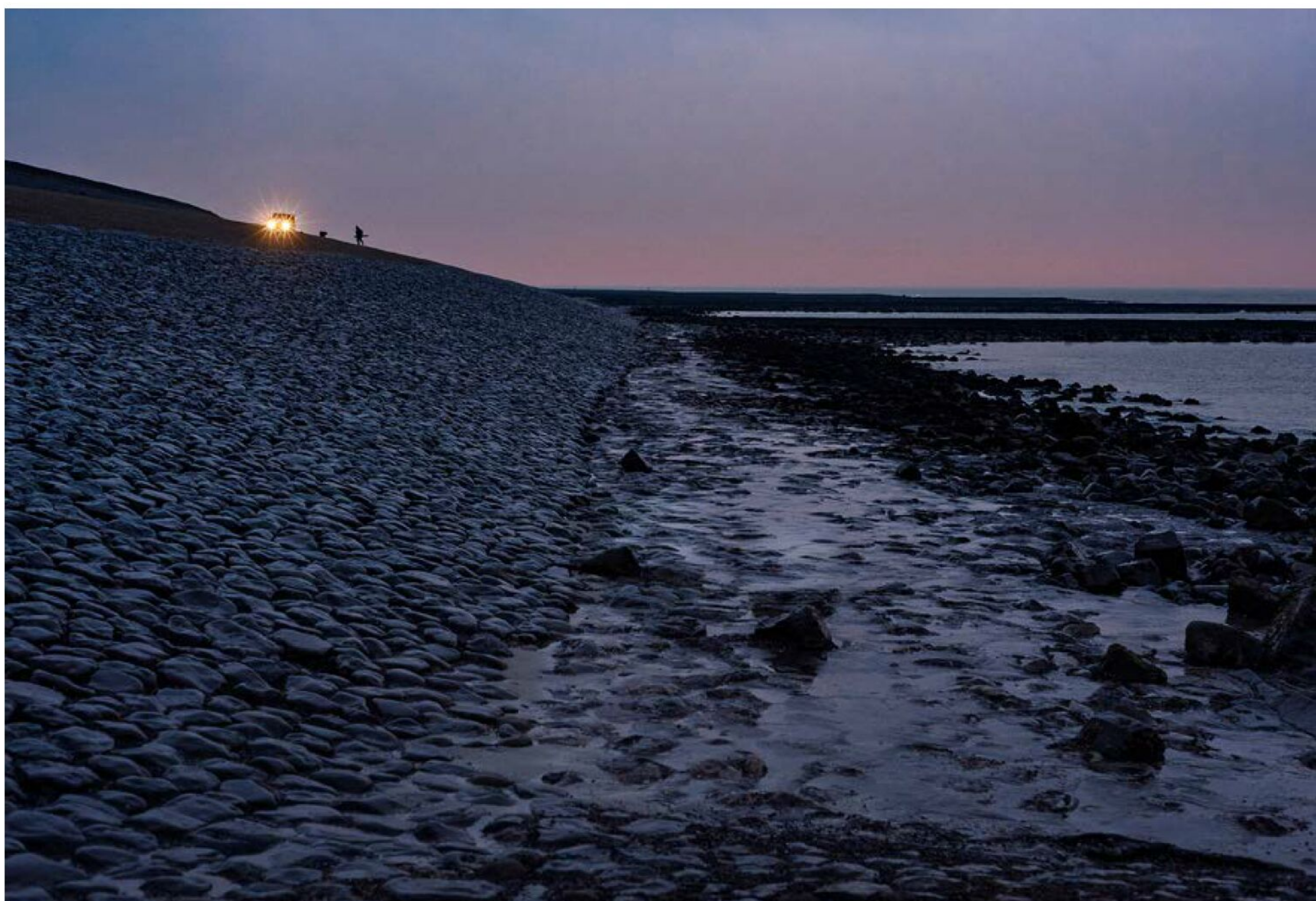
De Hondsbossche zeewering, februari 2010, D700, ISO 2500, 1/80s, f/5.0.

omschrijving van wat een foto op zijn best kan zijn. Niet een afbeelding van een gevoel, maar het gevoel zelf, zichtbaar gemaakt.

NASCHRIFT

Praten met AI, met Claude in dit geval, voelt als praten met iets, een wezen, misschien zelfs een mens. Ik weet natuurlijk best dat dat niet zo is. Maar maakt het uit? Claude heeft in zijn korte leven wel meer foto's gezien en over foto's gelezen dan ik. Neem ik de opmerkingen serieus? Best wel, voor zover ik erin mee kan gaan. Je kunt ook foto's bespreken op je fotoclub of met een bevriende fotograaf. Met AI kan dat ook en het is leuk (vind ik dan). Probeer het voor de aardigheid eens met je eigen foto's. Dat Claude de methodes van Meerman en Bokje kende, is raar, maar AI wordt gevoed met alles wat los en vast zit. Claude kan alleen maar napraten, als je dat maar in je achterhoofd houdt. □

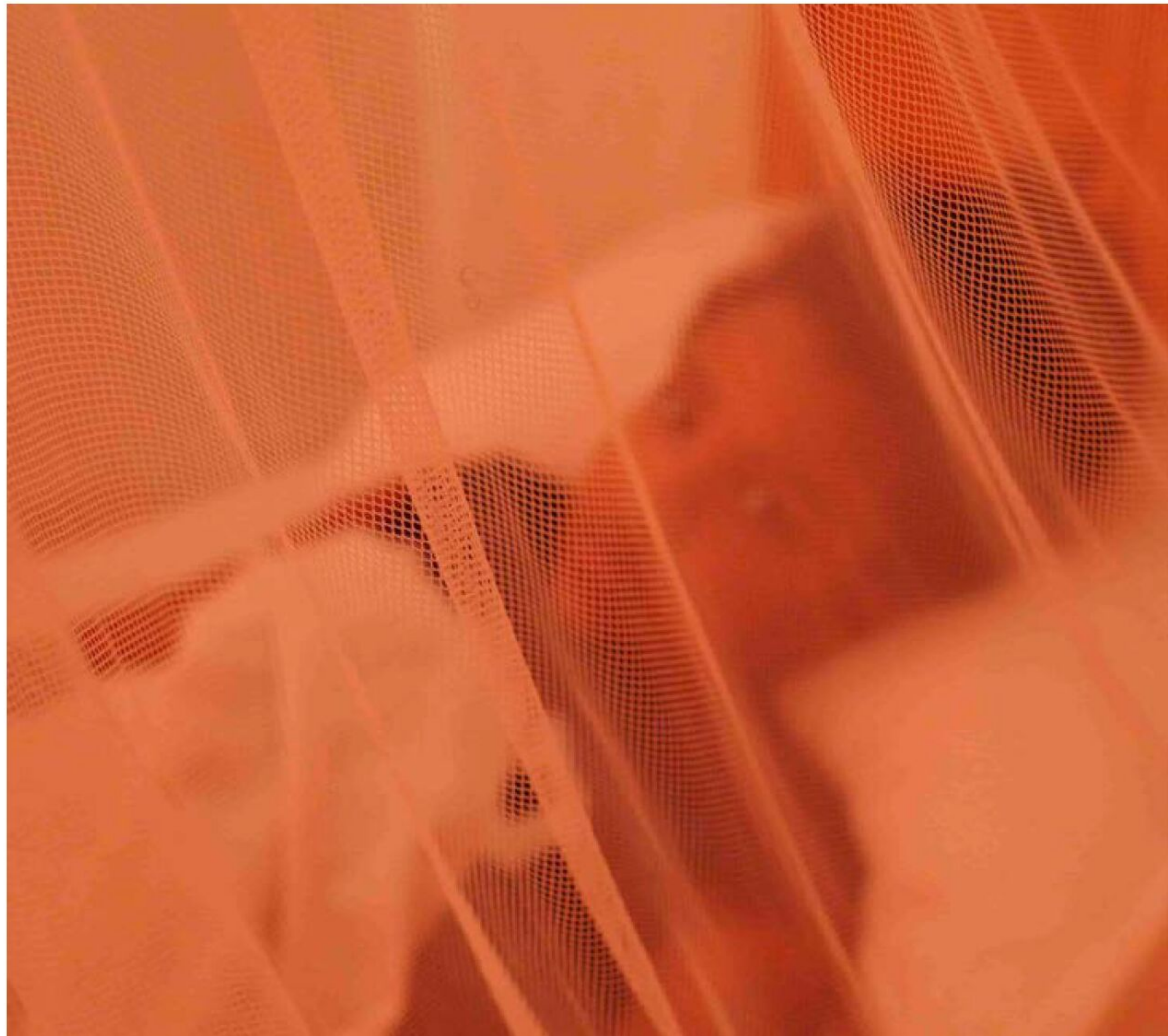
© Hans Frederiks

De Hondsbossche zeewering: Kijken of het zonder de grote basaltblokken beter werkt.

© Martha Bakker

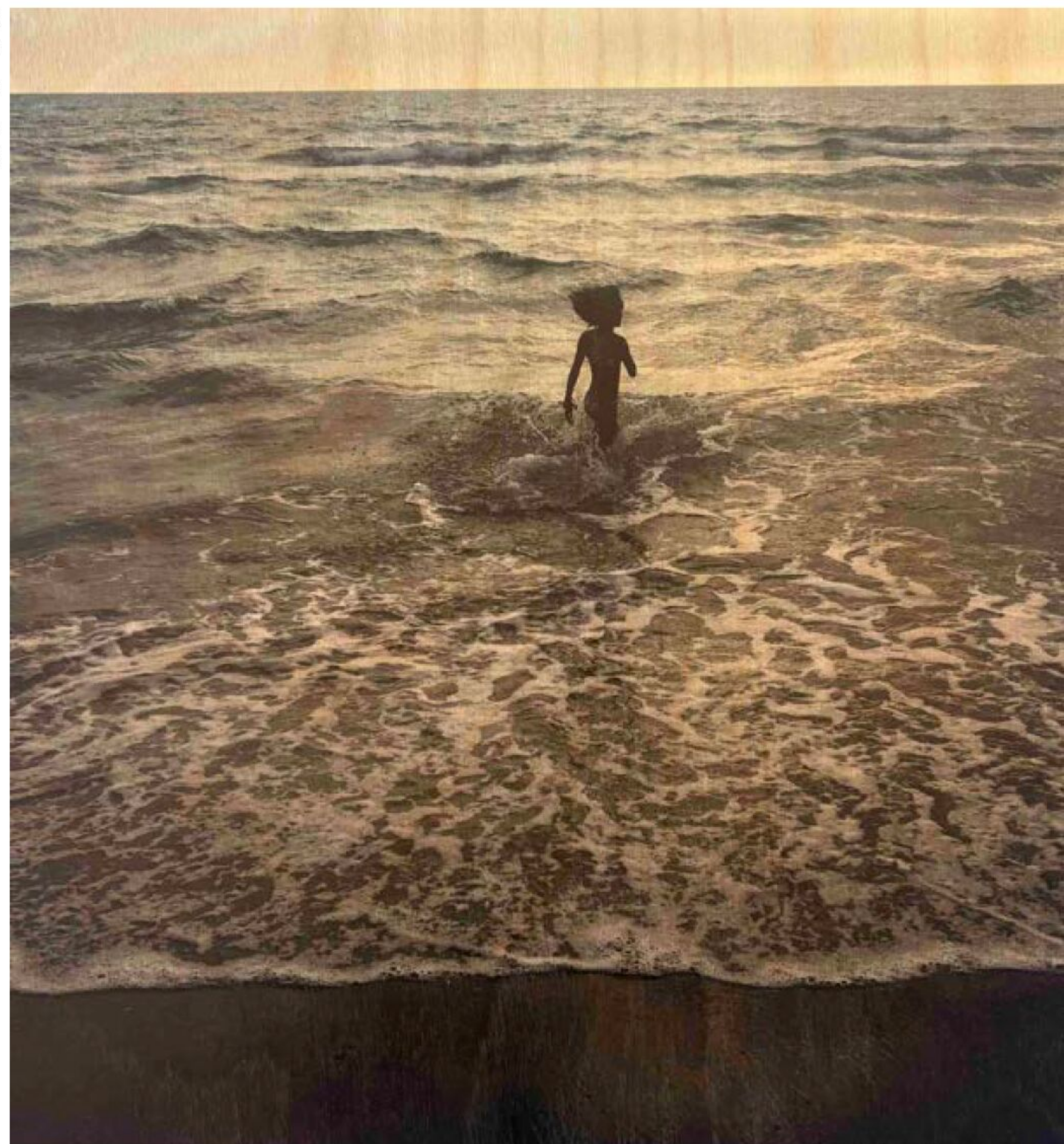
Mehret-Mercy

MARTHA BAKKER

Ik woon vrijwel mijn hele leven in mijn (groot)ouderlijk huis in Amsterdam en voel me in tijd en plaats verbonden met familie en voorouders. Voor mijn geadopteerde dochter Mehret is die verbondenheid minder vanzelfsprekend. Op de vraag waar zij vandaan komt kan ik geen eenduidig antwoord geven. Ze is een loot aan dezelfde boom, maar met andere, Ethiopische wortels. Mijn langlopende project *Mehret – Mercy* gaat over verbondenheid en het gevoel van thuis zijn. Wat maakt dat je je ergens veilig en geborgen voelt? De serie ontstond vanuit de vraag hoe je iemand houvast kunt bieden wanneer het begin van zijn leven niet volledig te kennen is.

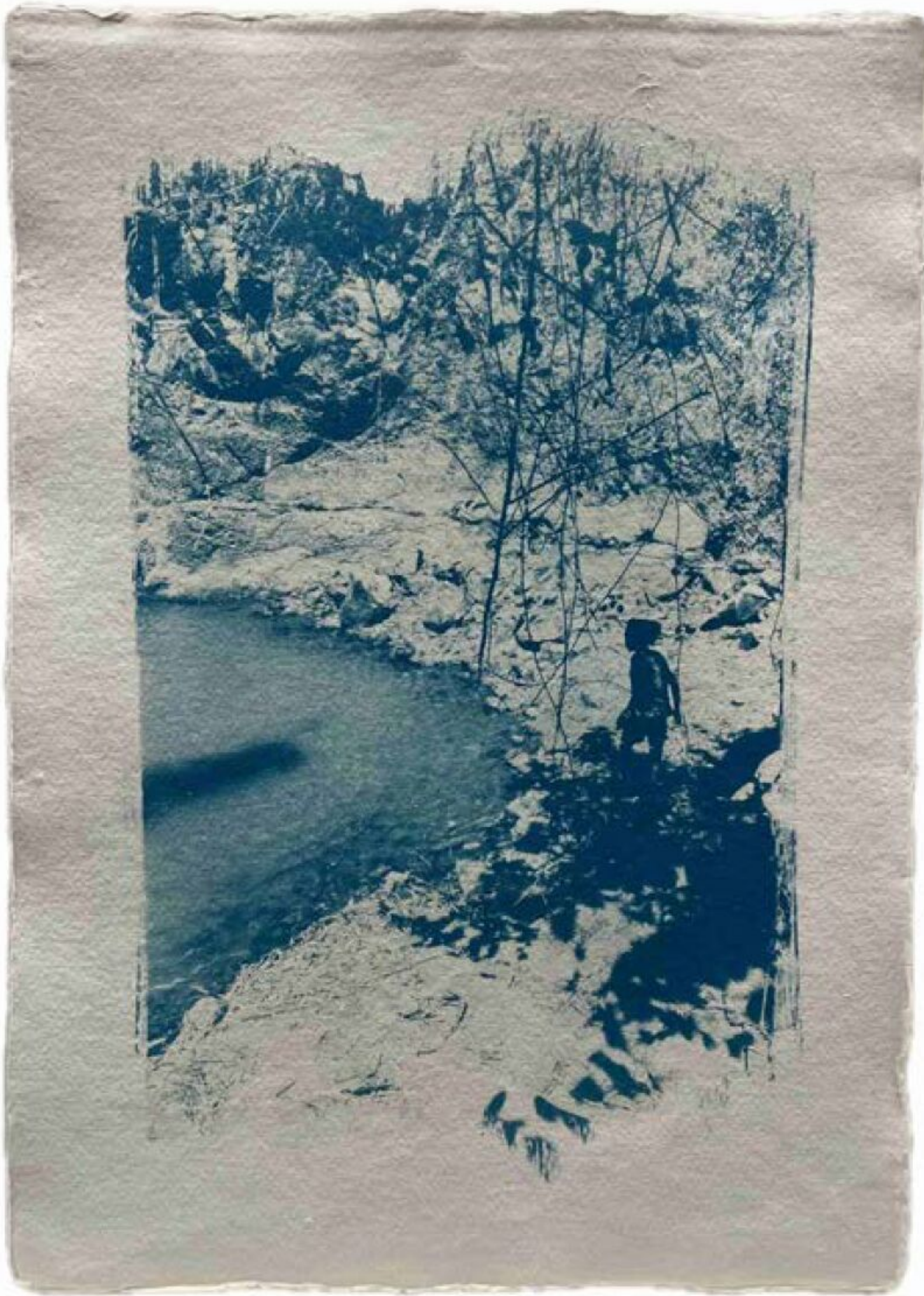
De beelden drukken mijn verlangen uit om Mehret een stevige bodem te geven, waarin haar losgerukte wortels kunnen aarden. De foto's zijn over meerdere jaren gemaakt op plekken die voor ons beiden betekenis hebben. In plaats van adoptie direct te verbeelden, werk ik met sfeer en beeldassociaties. In de beelden zoek ik naar een gevoel van veiligheid, geborgenheid en vrijheid. Het persoonlijke verhaal raakt aan bredere thema's als adoptie, herkomst en thuis en krijgt daarmee een actuele maatschappelijke lading. De serie bestaat uit fine art prints, cyanotypes en prints op hout.

© Martha Bakker

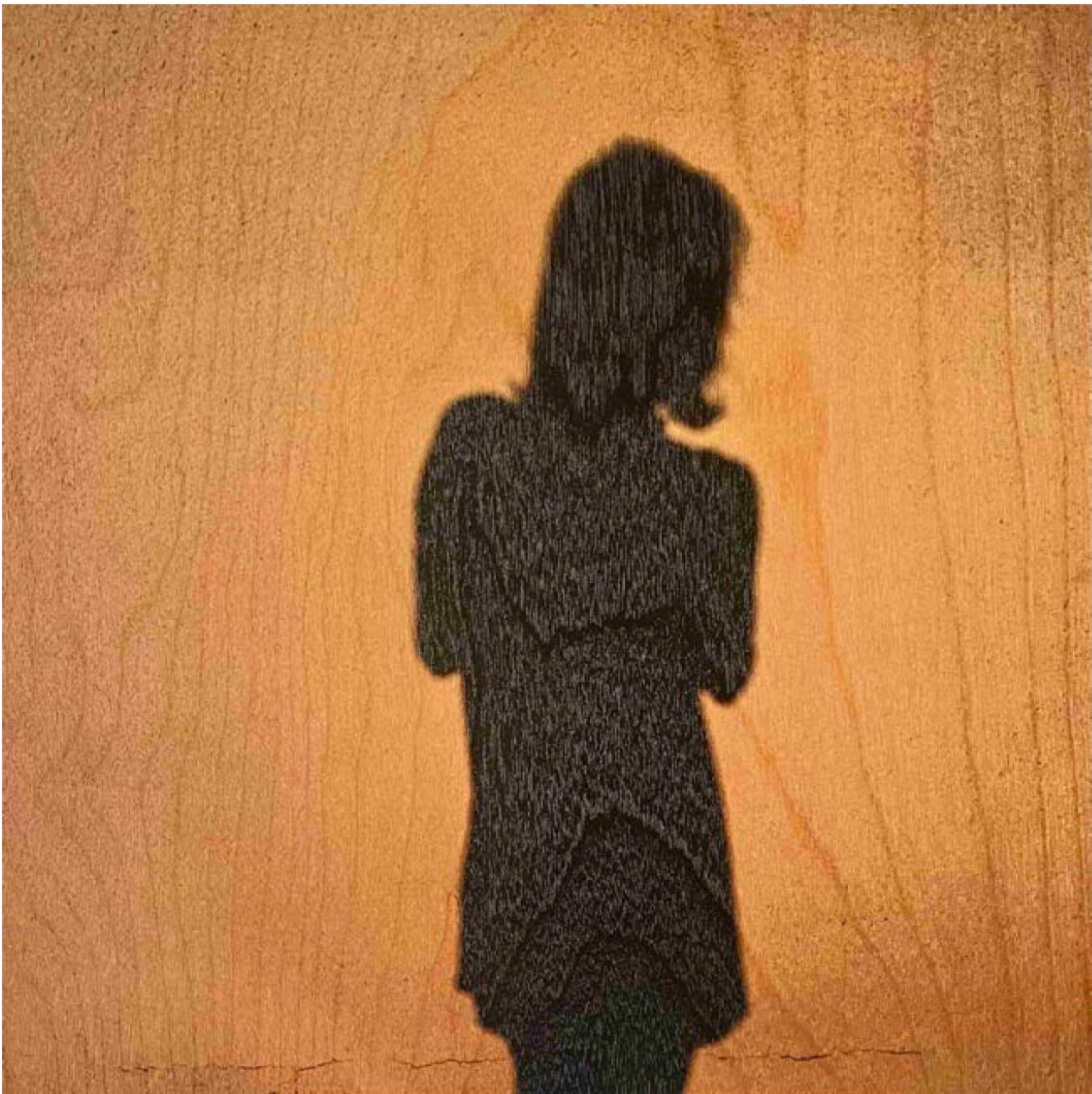
© Martha Bakker

© Martha Bakker

© Martha Bakker

© Martha Bakker

Martha Bakker (1971) is fotograaf en visual storyteller in Amsterdam. In haar werk onderzoekt zij tijd, herinnering en het gevoel van thuis. Ze studeerde geschiedenis en volgde een postacademisch expert programma aan de Fotoacademie Amsterdam. Haar werk werd getoond in 'tHuis aan de Amstel' en gepubliceerd in Het Parool.
www.marthabakker.nl
[@martha.c.bakker](https://www.instagram.com/martha.c.bakker)

Gemengd

ANOUK REES

In *Gemengd* reflecteer ik op het hebben van een gemengde afkomst. Mijn moeder komt uit Curaçao en mijn vader uit Nederland. Mijn moeder is op haar beurt ook weer gemengd: haar moederlijn bestond uit een 'witte' en een 'zwarte' kant. De 'witte' kant van mijn moeders familie werd volledig erkend, terwijl de 'zwarte' kant weinig aandacht kreeg. De enige foto die ik van mijn 'zwarte' overgrootmoeder bezit, integreer ik op verschillende manieren in mijn project. Hiermee geef ik haar erkenning voor haar bestaan. Naast deze foto gebruik ik ook andere historische beelden uit Curaçao die een dialoog aangaan met mijn eigen beelden waarin ik personen van gemengde afkomst laat interacteren met elementen uit Curaçao en Nederland. In het onderzoek naar identiteit, culturele gelaagdheid en uiterlijke kenmerken verbind ik historische en hedendaagse beelden, waardoor een complex en gelaagd resultaat ontstaat.

© Anouk Rees

Autonoom fotograaf Anouk Rees (Amsterdam, 1987) studeerde eind 2025 af aan de Fotoacademie met het project *Gemengd*. Haar werk vloeit voort uit haar zoektocht naar zelfdefinitie en richt zich op identiteit en culturele gelaagdheid. Ze daagt binaire kaders uit, erkent complexiteit en creëert ruimte voor nuance. Meer werk via noukierrees.com en Instagram @noukyh.

© Anouk Rees

© Anouk Rees

© Anouk Rees

© Anouk Rees

© Esther Velrath

© Esther Velrath

© Esther Velrath

© Esther Velrath

Tween

ESTHER VELRATH

Tussen kindertijd en volwassenheid verschuift er iets. Een meisje wordt zich langzaam bewust dat de wereld anders naar haar begint te kijken. Waar eerst vrijheid was, verschijnen verwachtingen, normen en impliciete grenzen. De serie *Tween* onderzoekt dit kwetsbare tussengebied. Niet als een dramatisch kantelpunt, maar als een stille verandering in lichaam en bewustzijn. De geportretteerde is nog geen vrouw, maar ook geen kind meer. Haar houding, blik en gebaren verraden een groeiend besef van hoe zij gezien wordt. In een tijd waarin wereldwijd opnieuw wordt gesproken over vrouwenrechten en veiligheid, richt deze serie zich op het beginpunt van die kwetsbaarheid. Het moment waarop zelfbescherming, schaamte en aanpassing zich kunnen vormen, vaak zonder dat iemand dit expliciet benoemt. *Tween* is een ode aan de fragiele overgang naar volwassenheid en een wens dat meisjes deze drempel veilig en ongeschonden mogen passeren.

© Esther Velrath

© Esther Velrath

© Esther Velrath

© Esther Velrath

Esther Velrath (1975) is een Nederlandse fine art-fotograaf die in december 2025 aan de Fotoacademie Amsterdam afgestu-
deerd is. In haar werk onderzoekt zij stilte, kwetsbaarheid en de
relatie tussen lichaam en ruimte. Ze exposeerde in Nederland en
publiceerde onder meer in Het Parool. Velrath is lid van DuPho.
www.esthervelrath.com
Instagram: @esthervelrath

Pf

Pf FOTOGRAFIE MAGAZINE

Jaargang 43

REDACTIE (niet voor abonnementen)

Pf Fotografie Magazine

Postbus 595

3700 AN Zeist

T : + 31(0)30-69 20677

E : redactie@pf.nl

W : www.pf.nl

HOOFDREDACTEUR

Ton Hendriks

E: thendriks@virtumedia.nl

EINDREDACTIE

Ton Hendriks

REDACTIEMEDEWERKERS

Diana Bokje, Edo Dijksterhuis, Hans Frederiks,
Naomi Heidinga, Claire Hoogakker, Jan Paul
Mioulet, Madeleine Rood, Robert Theunissen,
Martien Versteegh, Jan Dirk van der Burg,
Aya Musa, Marc Prüst, Harm Boon

WEBREDACTIE

Sanne Simons

E: ssimons@virtumedia.nl

MARKETING

Valerie de Kok

T: +31 631768828

E: vdekok@virtumedia.nl

Rob van der Linden

T : +31(0)30-3031295

E: rvanderlinden@virtumedia.nl

SALES

Ray Aronds

T : +31(0)30-3072248

E: raronds@virtumedia.nl

W : www.pf.nl/adverteren

TRAFFIC

Virtumedia

E: traffic@virtumedia.nl

VOOR VRAGEN OVER ABONNEMENTEN

SP Abonneeservice

T: +31 (0)88 1102067

E: Pffotografie@spabonneeservice.nl

ABONNEMENTEN

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan.

Opzegging dient telefonisch, schriftelijk of per mail, minimaal twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode te geschieden.

Abonnementsgeld dient vooruit te worden betaald. Voor betaling per factuur rekenen wij een toeslag van € 4,45. Uw abonnement wordt steeds stilzwijgend met een jaar verlengd. Virtumedia legt van abonnees gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst. Deze gegevens kunnen gebruikt worden om u te informeren over relevante diensten en producten.

ABONNEMENTSPRIJZEN

Voor actuele abonnementsprijzen kunt u terecht op abonnement.pf.nl.

VERSCIJNINGSFREQUENTIE

8 keer per jaar

ONTWERP

daily creative agency | Frank de Both

GRAFISCHE VORMGEVING

daily creative agency | Isa Keuning

DRUK

Veldhuis Media BV, Meppel

© COPYRIGHT 2026 VIRTUMEDIALeveringsvoorwaarden: www.virtumedia.nl**REPRODUCTIE**

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of overgenomen in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteurs verklaren dat dit blad op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld, evenwel kunnen uitgever en auteurs op geen enkele wijze instaan voor de juistheid en/of volledigheid van de informatie. Uitgever en auteurs aanvaarden dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie. Gebruikers van dit blad wordt met nadruk aangeraden deze informatie niet geïsoleerd te gebruiken, maar af te gaan op hun professionele kennis en ervaring en de te gebruiken informatie te controleren.

UITGEVER

Pepijn Dobbelaer

UITGAVE VAN

Virtumedia B.V.

Postbus 595

3700 AN Zeist

+ 31 (0) 30 6920 677

info@virtumedia.nl

www.virtumedia.nl

LOSSE NUMMERS

www.pf.nl/shop

ISSN 0168-9991

DuPho.
Dutch Professional Photographers

virtù media

De kunst van de fotografie

Pf Fotografie Magazine: educatie, inspiratie en informatie voor alle fotografen met professionele aspiratie.

1^e jaar (8 nrs)
voor slechts
€ 29,99

Scan en neem een
abonnement op
Pf Fotografie magazine

 @professionelefotografie

 facebook.com/pfpuntnl

De rol van water in landschapsfotografie

Als Nederlandse landschapsfotograaf ontkom je bijna niet aan water. Nederland, waterland, toch? Onze meren en kust bieden een oneindige bron aan inspiratie. Toen Bas Meelker landschapsfotografie ontdekte, was het niet meer dan logisch dat water een belangrijk en vaak terugkerend thema in zijn foto's zou worden.

Ben jij benieuwd naar de rol van het water in zijn landschapsfoto's?

Lees het complete artikel om te weten hoe!

Scan de QR code en lees meer | Fotograaf Bas Meelker

